AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI





İNAP HULUSİ İSTANBUL
HEP ZİHNİMDE
EMLAK BANKASI ile
akt edeceğiniz bir
YAPI TASARRUFU MUKAVELESİ
yaptıracağınız evin % 90 ı nisbetinde
30.000 liraya kadar % 5 faiz ve 20 Se
Vadeli Kredi Sağlamak suretiyle sizi
gayenize ulaştırır.

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

B. *M. M.* ***arkası*** *Ardıç Sok.*
Desen Matbaası — ***Ankara***
P. K. 582 — Tel: *19992*

Fiyatı: 60 kuruş

İmtiyaz sahibi :

Metin TOKER

* *

Yası *işlerini fiilen idare eden :*

Cüneyt ARCAYÜREK

*

* *

Ressam :
İzzet ÇETİN

Karikatür :
TURHAN

Fotoğraf :
ASSOCIATED PRESS — ZÜHTÜ ÖVEN

Kapak Fotoğrafı: Hüseyin EZER

Klişe :
Cemal YENAR

*

Abone Şartları :

3 aylık (12 nüsha) : 6 lira
6 aylık (25 nüsha) : 12 lira
1 senelik (52 nüsha) : 24 lira

İlân *Şartları :*

4 Renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira

Kapak içi 300 lira ve metin sayfaları Santimi 4 Lira

Dizliliği ve Basıldığı yer :

Desen Matbaası - Ankara

Kapak Resmimiz

Ferhan Onat

Hançeresinde bülbül saklı

Kendi aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Şu son bir hafta içinde cereyan eden hadiselere göz atanlar memleketimizde hakikaten ilâ partinin faaliyette bulunduğunu müşahede etmek imkânını kazanmışlardır. Bunun anlaşılması için son haftanın hâdiselerine bakmanın elzem olmadığı söylenilebilir. Türkiye'de başlıca iki partinin Demokrat Parti ve Cumhuriyet Halk Partisi olduğunu bilmeyen hemen hiç kimse mevcut değildir. Halbuki asıl faaliyet gösteren ve birbirinden asıl kesin hatlarla ayrılan o ikisi değildir. Eğer asimi araştırırsanız Demokrat Parti ile Cumhuriyet Halk Partisi arasında fikir veya bünye bakımından fazla bir fark mevcut değildir. Değişiklik daha ziyade şahıslardadır; hattâ şahıslarda bile değfidir de o şahısların iktidarda veya muhalefette bulunmalarındadır.

Ama her iki parti içinde iki ayrı klik, iki ayrı hizip vardır ki bunlar birbirlerinden son derece kesin hatlarla ayrılmaktadırlar ve doğrusu istenilirse memlekette asıl mücadele bu ikisi arasında cereyan etmektedir. Bir tarafta menfaatperesler vardır. Bunlar için her şeyin üstünde kendileri gelmektedir. Para ve servet, ya-ut şöhret ve kudret başlarım döndürmektedir. Bütün hâdiseleri o zaviyeden mütalâa etmekte, fakat bu hakikati parlak lâflar altında gizlemektedirler. İsterlerse muhalefette bulunsunlar, isterlerse iktidarda; bir takım dolaplar çevirerek arzularını tatmin yoluna gitmektedirler. Bunların içinde en ziyade kudretliler, sözleri en fazla geçenler kendileriyle beraber partilerini de aynı yola sürüklemeye canı gönülden çalışmaktadırlar. Memleketin talihsizliği, partilerin de zaman zaman bu yola sürüklenmeleridir. Partilerarası münasebetlerin bazen bozulup bazen düzelmesi daha ziyade onların marifetidir. Liderlerini avuçlarının içine almayı bu kodamanlar gayet iyi bilmektedirler. Bazısı kendine acındırmakta, bazısı tek hakiki dostun kendisi olduğu yolunda telkin yapmaktadır. Liderler ise - mutlaka bu zatların bir çocuk tarafları var, zira herkesin gördüğü hakikatleri en sonda görmeyi adeta meslek edinmişlerdir • kendilerini bu sefillere kaptırmaktadırlar. Gerçi en sonda hepsinin ipliği teker teker pazara çıkmaktadır ve en bağlı görünenler en kolay ihanet etmektedirler ama geçen günler zarfında zararı liderden çok memleket çekmektedir.

Zira, doğrusu istenilirse liderin yanında bulunmak, onun «gözde adamı» olmak bu ikinci sınıf şahısları, birinci mevkideymişler gibi tatmin etmektedir. Hele parti içinde bir çok kimsenin kendi önlerinde de liderin önündeymişçesine davranmaları bu kuklaları öylesine sevindirmektedir ki. Bu yüzden liderle parti içindeki diğer bazı kimselerin aralanın bozmaya ciddi gayret sarfetmekte, en kıymetli adamları uzaklaştırmaya çalışmakta, buna çok zaman muvaffak; olmakta ve böylece partilerine de zarar vermektedirler. Her iki partide de, bu nevi insanlar yüzünden darıltılmış çok sayıda kıymetli eleman vardır. Bunlar, küsmüş vaziyettedirler. Tabiatları liderlerin her dediğini göklere çıkarmaya müsait olmadığından, efendiye değil bazen patlıcana dalkavukluk etmeyi daha namuslu bulduklarından, insanlar ise -ne kadar akıllı olurlarsa olsunlar' tenkidden hoşlanmayın iltifatı tercih ettiklerinden bunlar kenarda kalmışlar ve iltifat görmemişlerdir.

Halbuki tarih şahittir ki kara gün dostları, bunlardan çıkmaktadır.

AKİS'in şu veya bu partiyi tuttuğunu iddiaya dahi cesaret edemeyenler, AKİS'in şu ve bu partideki şu ve bu zümreyi müdafaa ettiğini kabahatmış gibi ileri sürüyorlar. Zavallılar böylece bizi methettiklerinin farkında bile değildirler. Hakikaten biz, parti farkı gözetmeksizin, memleket hayrına gördüğümüz hareketleri desteklemeyi nasıl kendimize vazife biliyorsak, aynı şekilde kendi hayırlarına çalışanlara karşı da amansız bir mücadeleye girişmiş bulunuyoruz. Bu parazitler, AKİS'i daima karşılarında bulacaklarından emin olabilirler. Zira biz inanıyoruz ki bugünkü müşküllerimiz, bugünkü buhranlarımız onlar ortadan silindikleri gün silinecektir. Zira biz inanıyoruz ki hakiki demokrasiye geçemeyişimizin müsebbibleri onlardan başkası değildir.

Eğer aralarında birleşip tek bir parti kursalardı, o zaman biz de karşı partiyi tutardık Parti tutmak ayıp değildir. Ayıp olan riyakârlıktır. Ama yarısı o partide, yarısı öteki partide bulunduğu müddetçe o zümrelerin hareketlerini ve plânlarım umumi efkârın gizleri önüne sermekte bir an tereddüt etmeyeceğiz. Bizi bu yoldan alakoymak sevdasında olanları bekleyen, hüsrandır.

İşte bunu düşünerek iki partideki memleket sever insanların birleşmelerini ve bir masa başında buluşup memleket işlerini görüşmelerini canı gönülden rica ediyoruz. Gayet yakından biliyoruz ki bugünkü durumdan ne Adnan Menderes memnundur, ne de İsmet İnönü.. Her ikisi de üzüntü içindedir. Niçin daha uzun müddet kukla kullansınlar, niçin şahsî hislerini unutup-bunlar da, fiyle unutulmayacak şeyler değildir ya.. birbirlerinden uzak kalsınlar. Hakikatleri realist gözle görmenin zamanı gelmiştir ve korkarız geçmektedir.

Geçerse, hakikaten yazık olur. Memlekete ve demokrasiye!

Saygılarımızla

AKİS

C. H. P.

Bir vantilatör hikâyesi

Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkam İsmet İnönü, Halk Partisi iktidarının son Başvekili Şemseddin Günaltay'a:

«— Bari sen git, bir de sen söyle, ısrar et.. dedi. Bu hava, memleket için lüzumlu havadır. Devam etmesinde hem demokrasimiz için, hem partimiz için fayda vardır. Toplantıya katılsın..»

İsmet İnönü, kendi fikrim bizzat da söylemişti, fakat çok fazla ısrar edememişti. Şemseddin Günaltay Nihad Erimi buldu ve başvekilin basın toplantısı için yapılan davete icabet etmesini söyledi, niyaz etti. Fakat Nihad Erim, Nuh diyor, peygamber demiyordu. O zamanlar hem Genel İdare Kurulu azasıydı, hem de Ulus gazetesini idare ediyordu. Genel İdare «Kurulunda da arkadaşları, iktidarla bu basın toplantısı vesilesiyle temas etmesi için yalvarmışlardı. Fakat Nihad Erim, bütün teklifleri reddetmiş, daha fazla ısrar olunursa «Menderesle görüşmektense istifayı tercih edeceği» tehdidini ileri sürmüştü. Nitekim toplantıya, Hüseyin Cahid Yalçın gitti ve başvekil kendisini, sağına aldı. Bu, üç sene evvel cereyan ediyordu.

Aradan bir müddet geçti. Aynı Nihad Erimin idaresindeki Ulus gazetesinin iktidara karşı düşmanca neşriyatı ve utanılacak şekilde şahsiyat yapması, bilhassa Adnan Menderesi her şeyden sorumlu tutup partilerarası münasebetleri bir daha kolay kolay düzelemeyecek şekilde zedelemesi Halk Partisi içinde dahi itirazlara yol açtı. Nihayet Genel Başkanlığa bu yolda bir üçlü takrir verildi. Takrir İlhami Sancar, Şevket Adalan ve Cavit Ekinin imzalarını taşıyordu. Ulus gazetesinin zehirli havasının değiştirilmesi isteniliyordu. O zaman Nihad Erim ve onunla aynı safta bulunan Vedat Dicleli söylemediklerini bırakmadılar. Takriri verenler dâvaya ihanet ediyorlardı. Yumuşama ne demekti? Elbette ki azami derecede sert politika takip edilecekti. Zafere giden yol bu idi..



Nihad Erim

Siyasî müntehir

Muhalefetin yeni metodu ne olmalıdır?

2 Mayıs olayı

-Halkın sesi,halkın sesidir

Halkçının meşhur başmakalesi

Erimin aklı sonradan gelir

Ondan evvel de, ondan soma da Nihad Erim partilerarası münasebetlerin düzelmemesi, iktidarla muhalefet arasında daima kara kedinin bulunması için elinden geleni yaptı. Eski Ulus'un küçük odasında muharrirlerine verdiği talimat hâlâ hatırlardadır. Sertlik, daha çok sertlik.. Bütün fenalıkların müsebbibi olarak Başvekil Adnan Menderesi biliyordu. Hatta peşine fotoğrafçılarını taktı.. İktidara gelmenin yolunu bu yol olarak görüyordu. 2 Mayıs seçimlerinin arefesinde bile Genel Başkana Malatyada söylediği nutuktan sonraki nutuklarındaki haşin lâfları o ilham etti. Partinin idare kurulu ile daimî mücadele halindeydi. Genel başkana dayandığından kendini kuvvetli gösteriyordu. İktidarla kanlı bıçaklı olmayanlardan Cavit Oralı, Cemil Salt Barlası evvelâ Genel Başkanın gözünden düşürdü, sonra parti içinde huzursuz vaziyete soktu. Bir sertlik politikasıdır tutturmuştu. O kadar ki «müfrit» deyince, göz önünde canlanan Nihad Erimdi.

*

Pazar günü Ulus" meydanından geçenler, müvezzilerin çığlıklarını duyunca hayretle duraladılar. Çocuklar şöyle bağırıyorlardı:

«— Nihad Erimin Halk Partisini tenkit ettiğini yazıyor...»

Bu, bir akşam gazetesinin başlığından parçaydı. Hakikaten Nihad Erim aynı gün, sahibi bulunduğu Halkçı gazetesinde Halk Partisi içinde Sert bir politika güdülmesini isteyenleri şiddetle itham ediyor, vaziyetin değiştiğini yazıyor partiyi iktidarla işbirliğine teşvik ediyordu. Bazı prensipler üzerinde işbirligi mi? Hayır. Sadece, yumuşama istir yordu. Nitekim pek kısa bir müddet evvel, vaktiyle yapması için o kadar ısrar edilen şeyi yapmış, iktidarla temas etmişti. Bundan Genel Başkana da haber vermişti. Fakat Genel Başkan, kendi şahsı veya C. H. P. adına konuşulmadıktan sonra şunun veya bunun şu veya bu ile temas etmesine ne karışırdı? Nitekim o da bu hususu belirtmişti. Şimdi Nihad Erim, Parti Meclisinin top» lantısı vesilesiyle bu temasları Partiye maletmek istiyordu.

Peki bu gayret nedendi? Vaktiyle iktidarla temasın kaybedilmemesinin hem memleket, hem demokrasimiz, hem de' C. H. P. için faydalı olduğu belirtildiği halde üstad yan çizmiş, üstelik bütün köprülerin atılmasına çalışmıştı.. Ama şimdi, pek mühim bir şeye fayda bahis mevzuu idi: Nihad Erimin sahip bulunduğu Halkçı ceridesil Halkçı ceridesinin başında **100** bin liralık bir mahkûmiyet kılıcı asılıydı. Bu, Nihad Erimin bütün fikirlerini bir anda tâdil etti ve gidip iktidarla temasa geçti. Gazetesinin kurtuluşunu bunda görüyordu. Fakat Parti Meclisi bunu fatketmeyecek kadar gafil değildi. Nitekim Kasan Gülek, belki de ilk defa. olarak akıllıca bir beyanata bulundu ve tıpkı İnönü gibi «temasları yapanlar, her halde şahıslan adına konuşmuşlardır; yoksa Partinin böyle bir hareketten haberi yoktur» dedi.

Balon, bir tek fiske ile patlamıştı.

Nihat Erimin tezi

Üstad elbetteki manevrasına, «memleket menfaatine» havası verecekti. Fakat bunu nasıl yapmalıydı? Yoksa, bir af peşinde koştuğunu, onun için yumuşadığını nasıl ilân edebilirdi? O bakımdan, şartların değiştiğini ilân etti. 2 Mayısta halk, Demokrat Partinin politik asını desteklemiş, halkın sesi de hakkın sesiymiş, onun için Halk Partisini» de Demokratlar ne isterse onu yapmak vazifesi olmuş. Nihad Erim bu işte o kadar ileri gitti ki, meşhur basın kanununun o sert maddelerini bile yumuşak bulduğunu ilan etti hattâ bunlardan da-

ha sertlerinin batı demokrasilerinde bulunduğunu ilâveden çekinmedi. Allah, Allah... Halkın sesi, Nihad Erimin üzerinde ne garip tesirler bırakmıştı! Vaziyet çok anormal olmasın diye, bir de «fakat» ilâve ediyordu. Ancak bu, teferruat kabilinden bir «fakat» idi. Nitekim ertesi gün, Zafer bu makale hakkında şunları yazdı:

Basın hürriyeti bahsinde, Nihad Erim Bey, Halkçı gazetesinde «Hürriyetsizlik mi, teminatsızlık mı?» başlığı altında düşündüklerini yazmış. İktidarı da tenkid etmiş. Şu kadar var ki insafı da elden bırakmamış!

Nihad Erim Bey, bu yazısında:

«Belki, diyor. Basın Kanunu maddeleri birer birer alınıp okunursa hiçbirisine itiraz edilemez. Basın hürriyeti bakımından o kanunlarla çizilen sınırları, bugünkü Türkiye için fazla dar savmamak mümkündür.»

Evet, aynen böyle diyor ve insafı elden bırakmıyarak devam ediyor:

«Nitekim, 6334 saydı kanun hazırlanırken mütalâaları sorulan bazı gazete başyazarları, kanunda bir mahzur görmediklerini hükümete söylemişlerdi.»

Hattâ, buna su sözleri ilâve etmektedir:

«Daha ileri gidilerek söyle de söylenebilir: Hakaret ve sövme konusunda bizim kanundan daha sat kanunlara Batı demokrasilerinde de rastlanması mümkündür.» Bundan sonra bir:

Fakat!...

Diye tenkidlerine başlıyor. Artık bu «fakat!...» onun hakkıdır. Bu kadar itidal ve insaf gösterdikten sonra varsın ne derse desin! Makalenin hulâsası su: Emeklilik kanuniyle hâkim teminatı zedelenmiştir. Bu teminat olmadan basın hürriyeti hükümsüzdür. Muhalefetle iktidar elele vererek buna mutlaka bir çare bulalım!

Sonra, bir mesele daha vardı. 2 Mayıs seçimlerinden bu yana Nihad Erim, hakikati yeni mi anlamıştı?. Yani, 100 bin liralık ceza, kapısını çalınca.. Zira o yandan bu yana hükümete «Bari sansür koyun!» diye haykıran kendisiydi. Hüseyin Cahid Yalçın da barut gibi yazılarını hep o tarihten sonra yazmıştı, Nihayet bizzat kendiri iktidarın bir diktatörlük haline geldiğini söylemiş, buna karsı koymak üzere muhalefeti işbirliğine davet etmiş, hatta bütün vatandaşları aynı dâvaya katılmaya çağırmıştı. Bu ne sürati intikal idi? 2 Mayıstan 2 Ocağa tam sekiz ay geçmişti!

Ama o sıralarda iktidar, sopasını eline almamıştı.

Partilerarası münasebetlerin, düzelip düzelmemesi o kadar mühim değildir- bir takım geri alınamaz teminat üzerine bina edilmesinin memlekete ve demokrasimize sağlayacağı fayda inkâr olunamaz. Bu teminatlar da yumuşak bir hava içinde gerçekleştirilebilir. Sadece medenî münâsebetlerin bile icap ettirdiği budur. Ama Halk Partisi içinde bunu talep etmeye hakkı olmamak gereken bîr tek adam varsa, o da Nihad Erimdir. Halbuki şimdi, cereyanın piştarlığını o kapmak hevesindedir. Bu gayret bile o cereyana «gayri samimi» damgasını vurmaya yeter ve onu ölü doğan bir çocuk haline sokar. Erimin manevrasının sebep olduğu endişe, bu yüzdendir.

Artık şarklılıktan, alaturka usuller» den kati olarak ayrılmamız lâzımdır ve bize lâzım olan vantilatörler değil, prensip sahibi kimselerdir. Bunların içinde yanlış düşünenler de olsa, onlara müsamaha edilebilir. Ama sahtelerine? Asla ve asla.. Bunlar, kim olurlarsa olsunlar AKİS'i daima karşılarında bulacaklardır.

Parti Meclisinde infial

Nihad Erim'in, sahibi bulunduğu Halkçı gazetesinde, hem de iki sütun üzerine başlık taşıyan hususî bir başmakale ile tornistan tavsiye ettiği gün sabahleyin saat 10'da İnönü'nün başkanlığında Cumhuriyet Halk Partisi 'Meclisi Mithat Pasa Caddesi üzerindeki Genel Merkezde toplandı. Azaları hemen hepsi üstadın fikir ve tavsiyelerini okumuşlardı. Gösterdikleri reaksiyon da hemen hemen aynı oldu: derin bir infial. Fakat bu mevzu, toplantının ikinci günkü ruznamesindeydi. Mamafih, ilk gün de fırsat bulunca ateş püskürenler çıktı.

Evvelâ müzakerelerin cereyan tarzı etrafında tartışma cereyan etti. Delegeler uzun konuşmak merakındaydılar. Sonra başka bir mesele vardı: evvelâ Genel Başkan mı konuşacaktı, yoksa azalar mı? Bunların hallinde İlhami Sancar'ın yardımı oldu. Tren bu suretle bir kere raya girince, ileriye doğru fırladı. Doğrusu istenilirse ilk hedefi de Nihad Erimdi.

Bu mevzuda delegeler, Halkçı gazetesinin Parti Meclisini tesir altında bırakmaya çalıştığını belirttiler. Aralarından bir çoğu:

«—Bu adam, bize hâlâ direktif mi verecek? Yaptıkları yeter artık..» diye bağırdılar. En mütedil konuşanlar, tornistanın bir «takt» hatası olduğunu söylediler. Dediler ki:

«—Haydi, fikri beğenmesek bile bunun bir fikir olduğunu kabul edelim.. Ama bunu şu sırada ve böyle ifade ediş tarzı Parti Meclisini tesir altında bırakmak gayretinden başka neye atfedilebilir? Halbuki bütün partililerin vazifesi, Meclisi tam bir istiklâl içinde çalışma imkânını sağlamaktır. Nihad Erim ise tersini yapıyor..»

Fakat bu mutedil görüş, ekseriyette değildi. Delegelerin çoğu tornistan tavsiyesinin 100 bin liralık ceza ile beraber geldiğini gözden uzak tutmuyorlardı. Parti bir takım hususî menfaatlere âlet edilemezdi. Daha doğrusu, artık âlet edilmemesi gerekirdi. Şimdiye kadar pek çok hatanın müsebbibi Alanlar nasıl da zeytinyağı gibi üste çıkmak hevesine kapılmışlardı!

Parti Meclisi Halkçıya karşı infialini bu kadar kuvvetli şekilde izhar etmekle beraber - Nihad Erimin tezini savunan bir tek kişi çıkmadı - Partilerin döğüş eden horozlar olmadıkları noktasında ittifak etti. Yalnız, Nihad Erimin fikrinin saçmalığı Öylesine aşikârdı ki ele bile almaya değmezdi. Üstad diyordu ki: C.H.P. 1950 ile 1954 arasında bir takım prensiplere bağlanarak bir yol tutmuştur. 1954'de seçmenler, büyük çoğunluklarıyla buna iltifat etmemişlerdir. O halde, yolumuzu değiştirmek zorundayız.

Delegeler, ya o prensiplere inanıp reylerini Cumhuriyet Halk Partisine veren üç buçuk milyon vatandaşın ne olacağını sordular. Sonra partiler, kaybettikleri seçimlerden sonra prensiplerini, kazanan partilerin prensipleri hizasına getirirlerse ortada parti diye bir şey kalmazdı ki.. Demokrat Parti, demokrasiye gidişin yavaş yavaş ve du-



Parti Meclisi toplantıda
Bunlar çifte telli oynamadılar ya...

raklayarak olması tezini savunuyormuş. Halk Partisi ise duraklama taraftarı değilmiş. Fakat seçimlerde seçmen duraklamayı- tavsiye eden partiyi desteklediğinden şimdi Halk Partisinin demokrasiye gidiş telâkkisi de değiştirilmeliymiş. Nitekim Nihad Erim kendi telâkkisini değiştirivermişti. Misal mi: Basın kanunu hakkındaki görüşü.

Halbuki üstadın savunduğu basın kanunu -yarabbi, ne günlere kaldık.. - Mecliste en ziyade tenkide uğrayan kanun oldu. Bunun hem manâsı, hem de tatbikatı dolayısile Türkiye'de basın hürriyetini zedelediği noktası belirtildi. Hatipler, başka tedbirlerden de uzun uzadıya dert yandılar. Bunlar kaldığı müddetçe muhalefet partilerinin çalışmaları güç olacaktı.

Genel Başkan da, daha işin başından Nihad Erimin hareketini ve fikrini beğenmemişti. Delegelerde buna rağmen bir korku, bir endişe vardı: şimdiye kadar bir çok defa Genel Başkan Nihad Erimin tezinin müdafaasını yapmış ve o tezin kazanmasını sağlamıştı. Acaba bu sefer de aynı şekilde mi davranacaktı? Hele lâfının başında, nihayet Nihad Erim beyin çalışmış bir arkadaş olduğu yolundaki sözleri bu endişeyi arttırdı. Bir kısım delegeler homurdandılar, bir kısmı «çalıştı ama, anlaşılıyor ki kendine çalıştı» diye mırıldandılar. Nihayet bir tanesi dayanamadı:

«— Paşam, dedi, o çalıştı da bizler çifte telli mi oynadık?»

Fakat Genel Başkanın söylemek istediği o değildi Şimdiye kadar profesörü daima müdafaa etmiş, kendisini bir devlet adamı olarak yetiştirmeye çalışmıştı. Şahsı için bir iki iyi lâf edemeden geçemezdi. Hattâ netice, hayal sükutu olsa bile.. Zira hiç kimse şüphe edemezdi ki bizzat İnönü, son tornistanın hakiki sebebini görmemiş olsun. Nitekim Genel Başkan, fikri tutmadı. Bundan başka, her zaman yaptığı gibi, saatlerden beri devam eden konuşmaları derleyip topladı ve fikirlerin altını çizdi. Parti Meclisi bir takım hususlara umumî efkârın dikkatini çekmeyi lüzumlu görmüştü. Böylece tebliğin ana hatları hazırlandı.

İnönü delegeleri aldı ve evine yemeğe götürdü. Delegelerle beraber eski İdare Kurulu üyelerini ve partinin ileri gelenlerini de davet etmişti. Azalar ile Nihad Erim burada karşı karşıya geldiler.

Tebliğ

Yemekten en evvel ayrılanlar tebliği kaleme almaya memur komisyonun üyeleri oldu. Parti Merkezinde gece buluştular ve çalıştılar. Ertesi gün sabahleyin Meclis üçüncü bir toplantı yaptı ve tebliğ gözden geçirildi. Öğle vakti dağılındı. Tebliğ geç vakit basına verildi.

İnönü orijinal bir tebliğ tasarlamıştı. Öyle oldu. Aynı metinde üç nokta birleştiriliyordu: ağırdı, fakat sert değildi, bir kapıyı da açık bırakıyordu.

Ağırdı: Parti, şikâyetlerini altı noktada ortaya koyuyordu. Hâkim teminatı zedelenmişti - Basın kanunu serbest tenkidin hududunu tamamile daraltmıştı - (Resmî ilânların tevzi tarzı ve radyonun partizan neşriyata âlet edilmesi durumu ağırlaştırıyordu)- Vatandaşlar seçimlerde muhalefete rey vermekten korkuyorlardı (Kırşehirin akibeti hatırlatılıyordu) - Partiye, elinden alman mallarından dolayı 'borç yüklenmişti -Üniversite muhtariyeti zedelemişti - Halk Partililer tazyik altındaydılar.

Sert değildi: Bu şikâyetler, ağır. başlı bir lisanla yapılıyor ve bunların bir an evvel tâdili veya ortadan kaldırılması isteniliyordu. Adeta demliyordu ki «Demokratik rejim devam edecek mi etmeyecek mi, söyleyin.. Bu sisteme bir



Delegeler faaliyette

Tornistandan hoşlanmadılar



İsmet İnönü .

Derleyip topladı

isim koymanın zamanı gelmiştir. Yoksa, yukardaki şartların her biri, bir siyasî partinin yaşamasını tek başına imkânsız kılmaya kâfidir».

Bir kapı açık bırakılıyordu: Muhalefet bunların kaldırılmam, için iktidarla işbirliğine hazırdı. Ama, Nihad Erimin tavsiye ettiği gibi seçmenlerin bu gidişi reylerile tasvip ettiği manâsını çıkarmıyordu. Bilâkis Demokrat Parti, seçmen tarafından takip etmesi istenilen yoldan başka yollara sapmak temayülündeydi. Açık kapı şu cümlelerdeydi: «Hakikat şudur ki, muhalefetin yaşaması için lâzım olan esas şartların iç politikada geciktirilmeksizin temini icap eder. Bunu tek başına muhalefetin gerçekleştiremeyeceği şüphesizdir.»

Bu suretle muhalefet iktidara bir el uzatıyordu.

Sakin havanın yolu

Ârtık her şey göstermektedir ki eğer taraflar teminatıyla beraber bir demokrasi rejimi kurmak istiyorlarsa, bunun yolu tektir: partiler, kuklalar vasıtasıyla değil, birinci sınıf mes'ul organlarıyla ve şahıslarıyla oturup anlaşmaya çalışmalıdırlar. Seçimlerin gergin havasının dağılmaması için bir sebep yoktur. Ancak, temas perde arkasında değil, perde önünde cereyan etmelidir mutlaka ve mutlaka bu temasların sonu Menderes ile İnönünün karşı karşıya gelmesiyle neticelenmelidir. Rejimin kurtulması için başka çare yoktur. Zira bir defa daha açıkca belli olmuştur ki Adnan Menderes nasıl Demokrat Parti demekse, İsmet İnönü Cumhuriyet Halk Partisi demektir ve liderler memleket menfaati uğrunda şahsî hislerini unutmak zorundadırlar. Onların arasında te-

mel meselelerde mutabakat olmazsa, hava durulmayacaktır.

Şimdi mesele ilk adımı kimin atacağı meselesidir. Bunun, tarih muvacehesinde büyük bir şeref olduğunu Allah vere ikisi de unutmasalar...

Ya üstad Nihad Erim

Şu satarların yazıldığı sırada manevrası büyük bir fiyaskoyla neticelenen Nihad Erim yeni bir reaksiyon göstermemiştir. Halkçı, Parti Meclisinin tebliğini vermekle iktifa etmiştir. Fakat, birinci sayfasında boydan boya manşet halinde. Ancak, üstadın partiden istifa ettiği yolunda şayialar da çıkmıştır. Bunlar asılsızdır. Mamafih Halkçı gazetesinin bugünlerde bir açıklama yapması kuvvetle muhtemeldir. Nihad Erim, Partimin gidişme ayak uyduramayacağnı ilân edebilir. Yahut, Halkçı gazetesinin partinin fikirlerini değil, Nihad Erimin fikirlerini yaymakta olduğu hususu üzerine bir defa daha ve kuvvetle dikkati çekebilir. Her halde, Nihad Erim Parti ile iplerini koparmasa bile bu tam, siyasî intihar olur parti içinde rol oynamak sevdasından vazgeçecektir. Hattâ kendisini müfritlikle itham edenlere ve kötü politikasını bugünkü buhranların sebeplerinden biri sayanlara dönüp:

«— İşte görüyorsunuz ya, ben partiyi istediğim yere sürükleyemiyorum. Benim elimden ne gelir.. Benim ne kabahatim var» diyebilir.

Başka hiç bir sebepten olmasa bile demokrasinin şu tek sebepten bütün rejimlerin en iyisi, olduğunu hiç kimse inkâr edemez: şahısların hakiki hüviyeti er veya geç mutlaka ve mutlaka meydana çıkıyor.

Gülek Amerikaya gidiyor

Kasım Gülek derin bir «oh!» çekti. Elinde, kırmızı kaplı pasaportunu tutuyordu. Döviz muamelesi de halledilmişti. Bu suretle, uzun zamandan beri gitmediği Amerika yolunu tutacaktı. Orada pek çok dostu vardı. Onlarla hasbıhalde bulunacak ve kendilerini Türkiye mevzuunda tenvir edecekti. Fakat konuşmaları, sadece ahbaplarıyla olmayacaktı. Seyahatinin asıl maksadı, konferanslar vermekti. Bunun için davet edilmişti.

Konferanslarında neler söyleyecekti? Parti Meclisi bu hususta kendisini «irşad» lüzumunu hissetti. Bilindiği gibi bir takım rejimler, sansüre de bu ismi verirler. Parti Meclisi, sansürden ziyade ambargo koydu: Genel Sekreter Amerikalıların önünde iç işlerimizi teşrih etmeyecekti. Buna mukabil, partinin bir mesele hakkındaki görüsünü uzun boylu anlatacak ve savunacakta: Amerikan yardımı kâfi değildir. Elbette ki bu yardım karşısında Türk milleti samimi şükran hisleri duymaktadır. Ama bizim durumumuz göz önünde tutulursa bunun kâfi olmaktan uzak bulunduğunu görmemek imkânsızdır. Şimdiye kadar yapılan yardım, yerinde sarfedilmiştir. Fakat arttırılması şarttır. Türk milleti, güvenilir bir müttefiktir. Onun maruz bulunduğu ekonomik güçlüklerin bertaraf edilmesi Amerika'ya ancak ve ancak siyasî fayda sağlayabilir.

Kasım Gülek bu kadarla kalacak mıdır? Elbette ki hayır.. Umumî konuşmalarında ambargoya riayet etse bile, hususî konuşmalarında rejim meselelerimizden de bahsetmesine intizar etmek lâzımdır. Dostlarına, kendi görüşlerini anlatmasına mani olmak zaten kimsenin hatamdan geçmemektedir. Ambargodan maksad da Genel Sekreterin Türkiye aleyhinde görünecek bir kampanyaya âlet olamayacağını hatırlatmaktan ibarettir.

Amerikadaki basın büromuz, Genel Sekreterin sözlerini tesbit ile vazifelendirilmiştir. Bunlar, günü gününe Ankara'ya bildirilecektir. Ümid ve temenni olunur ki Kasım Gülek teenniden ayrılmasın ve «Amerikan usulü hareket tarzı» nın ölçüsünü kaçırmasın.. Bizim iç işlerimizin herkesten evvel bizleri alâkadar ettiği batardan asla çıkarılmamalıdır. Buna mukabil Kasım Gülek, bir muhalefet partisinin genel sekreteri olarak bu seyahatinde hem memleket, hem de partisi için çok hayırlı ve faydalı isler görebilir.



Kasım Gülek
Amerika yolunda

Basın

New-York **Times** ölçüyü kaçırdı

Başvekil Adnan Menderes, New-York Times'de çıkan başmakaleyi Burhan Belgenin cevaplandırmasını istedi ve basın işlerim tedvire memur Devlet Vekiline İstanbuldan telefonla talimat verdi. Cevap Çarşamba günkü Zafer'de «Bir husumetin sebepleri» başlığı ve «Zafer» imzasile neşredildi.

New-York Times bu sefer doğrudan doğruya Başvekil Adnan Menderesi şahsen hedef tutmuştu ve ölçüyü kaçırdığında zerre kadar şüphe yoktu. Bu gazetenin bir müddetten beri Türkiye aleyhinde kampanya açmış bulunduğu gözden kaçmıyordu. New-York Times dünyada basın hürriyeti mevzuu ile hakikaten en yakından alâkalı gazete olduğundan -General Peron ve General Franco aleyhinde bu sebepten açılan kampanyaları o idare etmişti- evvelâ bazı gazetecilerimizin tevkifi hâdisesini ele alarak neşriyatta bulunmuştu. O ölçülü ve dostane eda taşıyan bir yazıydı. Fakat 29 Aralık tarihli nushasında çıkan ve «Türkiye geriye doğru gidiyor» başlığını taşıyan başmakalesinde yersiz ve tatsız mütalaalara yer verilmişti. Bütün Amerikan gazeteleri gibi New-York Times'ın da sansasyon merakında bulunduğu inkâr olunamazdı. Nitekim, sonradan kendisini komünistlere satan Aslan Humbaracıyı da muhabir olarak hu yüzden kullanmıştı. Onun gönderdiği asılsız, fakat sansasyonel haberleri aynı sebepten neşretmişti. Fakat buna rağmen gazetenin, Amerikan basınının en ciddî gazeteleri arasında bulunduğu ve Amerikan hükümetinin bazı görüşlerini aksettirdiği herkes tarafından biliniyordu.

Başmakalede doğrudan doğruya Adnan Menderes demokratik sahada Türkiyeyi geriye doğru götürmekle itham olunuyordu. Memlekete 1946'da giren demokratik prensiplerin nasıl eften püften şeyler olduğu hususunda dünyaya adeta delil vermişti. Basın hürriyetini alaşağı etmiş ve İzmirde işlerini bırakan 656 ameleyi tevkif ettirmişti. Halbuki 1950'deki zaferinin arefesinde basın, fikir ve toplantı hürriyetlerini garanti altına alan ve batının liberal telâkkilerini ihtiva eden 1924 anayasasının bu hükümlerine riayet temin edeceğini ve işçilere grev hakkım tanıyacağını vaad etmişti. Bunların yerine tenkid sesi yükselten gazetecileri ve kısa bir müddet islerini barakan işçileri hapse atmışta. Bu durum Türkiyeye demokrasiler arasında mümtaz bir yer veren* leri hayal sükûtuna uğratmıştı. Sebep neydi? Sebep Adnan Menderesin de tıpkı Atatürk, İnönü ve Bayar gibi «Genç Türkler» in doğmatik ve pozitivist felsefesine bağlı bulunmasıydı. Bu felsefe Türkiyeye pek çok şey kaybettirmişti. Bu felsefeye uygun olarak başvekil Adnan Menderes Türkiye'yi mesut bir istikbale götüreceğinden ilmi bir katiyetle emin bulunmaktadır ve fikrine karsı koyanları ihanetle itham etmektedir. Türkiye'nin menfaatinin ne olduğunu sadece kendisinin bildiği kanaatindedir. Memleketli borçlandırmak pahasına sanayileşme hareketine girişmiştir. 1946'da kendisi muhalefete geçtiği halde bugün muhalefeti ezmektedir. Bu durum, Türikiye'nin batıdaki dostlarını üzmektedir.

Yazı budur ve ölçünün kaçırıldığı gün gibi aşikârdır.

Bir hakikatin ifadesi

Burhan Belge, yazının hülâsasını verdikten sonra uzun zamandan

ri bilinen, fakat söylenilmek istenilmeyen bir hakikati ifade etmek için zamanın geldiğine kanaat getirdi. Amerika'nın bazı çevreleri Türkiye'nin sanayileşmesini istemiyorlar ve bu harekete karşı cephe alıyorlardı. Amerikan yardımının damla damla gelmesinin sebebi buydu. Bahis mevzuu çevreler - yahudilerden müteşekkil çevreler - bizim bir ziraat memleketi olmamızı istiyorlardı. Orta şarkın sanayi bölgesi ise İsrail olacaktı. New-York Times'in bu menfaatleri kolladığı malûmdu. Burhan Belge, başvekil Adnan Menderes'in direktifi üzerine şöyle dedi:

«Nitekim, neşredilen yazıda, Adnan Menderes'e asıl atfedilmekte olan kusur, ne o «izm» ile nihayetlenen felsefi temayüller ne de hattâ demokrasiye mütedayir olan noktalardır. Hayır. Başvekile atfedilen başlıca kusur, Türkiye'yi kudretli bir iktisadi bünyeye götürmek ve sanayileştirmek istemesidir. «Hem de memleketim borçlandırarak» diyor. New-Yok'ta çıkan gazete ama, bu ilâvecik bizdeki galeri seyircilerini ürkütmek içindir. Bizce bunun sebepleri basit ve barizdir!

Bir kere, Türkiye ve diğerleri sanayileştiler mi, ithalât tacirleri bir nevi tasfiyeye uğrayacaklardır.

İkincisi, İsrailde bin bir emekle tesis edilmekte olan bir transformation ve montaj sanayii yani yarı mamulleri bir miktar işliyerek civar pazarlara sürecek olan cihaz, iktisadi hikmeti vücudunu kaybedecektir.

İşte New-York Times gazetesini, aleyhimizde sistemli bir düşmanlığa sevkeden hakiki âmiller, bizce bunlardır.»

Hakikaten sanayileşme yolunda, bilhassa 1950'den itibaren attığımız süratli adımların sanayi memleketlerinde iyi karşılanmadığı zaten malûmdu. Hele İsrailin bundan duyduğu endişe de gizlenmiyordu. Türkiyedeki bazı yahudi ithalâtçıların da bir nevi sabotaj hareketlerine giriştikleri seziliyordu. Türkiye bir ziraat memleketi olarak kalsın... Oh, ne âlâ! Sonra, sanayi memleketleri bizi mükemmel pazar telâkki edip mallarını satsınlar... Asıl kapitülasyon, işte budur. Hem de ne senedi, ne de sepeti bulunan bir kapitülasyon... Nitekim, New-York Times gibi bizzat Amerikan hükümetinin de aynı çevrelerin tesiri alfanda kalıp Türkiye'nin bütün stratejik ehemmiyetine rağmen yardımı esirgemesi ve bizim iktisadî güçlüklerimizi anlamamazlıktan gelmesi, kolaylıkla halledebileceği güçlüklerimizi halletmemesi ne zamandır dikkati çekiyordu. Zafer'in bu vesileyle hakikati millete olduğu gibi anlatmasında fayda vardır. Eğer gerekirse bu millet, böyle bir vaziyet karşısında icap eden fedakârlığı yapabilecek kırattadır.

Başka hakikatler

Fakat, başmakalede Türkiye'ye ve Adnan Menderese izafe edilen her şey asılsız ve esassız mıdır? Hakikaten memleketimiz, bilhassa 2 Mayıs seçimlerinden bu yana demokrasi yolunda yalpa vurmaya başlamamış mıdır? Eğer, New-York Times'e kızgınlık için de bu hakikati gözden uzak tutarsak kendi kendimizi aldatmış oluruz. Zira eğer Türkiyede tenkid sesi yükselten gazeteciler hakikaten tevkif edilmemiş veya takibata maruz kalmamış bulunsaydı Amerikanın 1 numaralı gazetesini alâkalı çevreler kendilerine ve hasis menfaatlerine âlet edemezlerdi. Eğer bugünkü iktidar, muhalefet yılları sırasında inanılmaz bir hafiflikle işçilere grev hakkım tanıyacağını vaad etmeseydi İzmirdeki müessif hâdise bu şekilde istismar olunamazdı. Eğer muhalefeti ezmez ve akortsuz sesleri susturmak için gayretler sezilmeseydi o başmakale yazılamazdı. Bunların hatırdan çıkarılmaması lâzımdır. Sanayileşmemiz bile demokrasiye bağlı kalıp kalmamamızla sıkı sıkıya alâkalıdır. Eğer biz, memleketin içinde hürriyet rejimini yerleştirir ve vatandaşları bunun etrafında birleştirirsek sırtımız kolay kolay yere gelmez. Tenkid eden herkesi «bir avuç muhteris» diye vasıflandırmak faydadan ziyade zarar verir. 2 Mayıstan bu yana tutulan yokla pek çok hata yapıldığını itiraf etmenin zamanı gelmiştir. Belki o hatalar, o günün zarureti ve bir kaç gün evvelki seçimlerin tesiri sayılabilir. Ama, memleket daha sakin bir havaya kavuştuğuna göre partilerin elele verip müşküllerimizi, milli menfaatlerimizi ön plânda tutarak halletmeleri icap eder. 20 nci asrın ikinci yarısında hâlâ bir ziraat memleketi olarak kalırsak, mahvımızı elimizle imzalarız. Bu balamdan Demokrat iktidarın gayretlerine katılmak aldı başında her Türkün başlıca vazifesidir. Ancak, 20 nci asrın ikinci yarısında hâlâ bir totaliter devlet olarak kalırsak, hürriyetlerimizin teminatını elde edemezsek, tenkit hakkım tanımazsak ve iktidardakilerin tek partiye doğru itenleri korursak aynı şekilde hata* etmiş oluruz. Bu bakımdan muhalefetin gayretlerini desteklememek de aklı başında vatandaşların ictihap etmeleri gereken bir husustur.

New-York Times'in ölçüsüz başmakalesi bizlere bu hakikatleri öğretirse bir işe yaramış olur.

İktidardakiler ne yapsın ?

Bir adam düşününüz. Tahsilini El Ezher'de yapmamıştır. Amerikada, serbest fikirlerin ve demokrasinin adeta havaya ve suya karıştığı memlekette yapmıştır. lisan bilir, yabancılarla temas eder. Bilmem şu kadar senelik gazetecidir. Üstelik gazetesinin üstüne «Eğriye eğri - Doğruya doğru» vecizesini yazmıştır. Kafa itibarile garplı olmaması için görünür tek sebep yoktur. Ne yetişme tarzı, ne de gündelik hayatı itibarile..

Sonra, Vatan gazetesinin 1 Ocak tarihini taşıyan nüshasındaki başmakalesinden şu satırları ibretle okuyunuz:

... Başvekil Adnan Menderes de Amerikadaki kısa ziyareti esnasında Amerikan umumî efkârını teshir elti, bir çok Amerikalılara «bizim neden bu ayarda, bu kadar kuvvetli ve açık görüşte devlet adamlarımız yok!» diye gıpta ve saygı hisleri telkin etti.

İnsaf!

Yarabbi, bazılarımız şarklılığı nerelere kadar götürüyorlar...

*

En iyi niyetlerle iş başına geçenler, iktidarı hakikaten uğraşarak ve tâbir caizse bileklerinin hakkile alanlar, memlekete ve millete demokrasiyi gerçekleştirmek vaadinde bulunanlar bir müddet sonra başka bir demokrasi anlayışına -halbuki demokrasinin bir tek anlayışı vardır kapılıyorlarsa kabahati nasıl sadece kendilerinde bulabiliriz? Kim olursa olsun iktidara geçen, tıpkı şark memleketlerinde olduğu gibi bizde de derhal zararlı bir halkayla çevriliyor. O insanın gözüne girmek, onun yakınında bulunmak için kendisine neler ve neler anlatılıyor.. Bir defa, Od defa, üç defa.. O kadar ki en sonda, bir zamanlar başkasına söylenildiğini duyduğu zaman güldüğü sözler kendisi hakkında sarfedilince, inanmasa bile hoşuna gidiyor ve neticede mutlaka başka bir adam haline gelmenin yolunu tutuyor. İnsanlardan mutlaka ve mutlaka insanüstü bir mahlûk olmalarım talep etmek hatadır, insafsızlıktır. Dünyanın her tarafında diktatörleri ve demokratları muhitleri yetiştirir. Muhitler vardır, mevcut cereyanlar insanı zorla demokrasiye sürükler, adeta mecbur eder. Buna mukabil muhitler vardır, aynı derecede kuvvetle diktatoryaya iter. Gönül isterdi ki temelleri atılan demokrasimiz sadece siyasî sahada kalmasın ve cemiyetimizin bünyesine insin. Şarkın o kendine hâs âdetleri, riyakârlık, dalkavukluk, pohpohlama teker teker sökülüp atılsın. Devlet adamlarına ilâh muamelesi yapılmaktan vaz geçilsin ve onların da bizler gibi hataları ve marifetleri bulunan kimseler oldukları bir an hatırdan çıkarılmasın. Hataları söylenirken nasıl demokratik ölçü gözden uzak tutulmamalıysa, aynı şekilde marifetleri övülürken de insafın hudutları aşılmamalı, batılı kıstasla gülünçün içine düşülmemeli.

Dış politika

Arap içi mi, Arap dışı mı?

Başvekil Adnan Menderes bilhassa ısrar etti. Heyete, hariciyeden fazla kimse alınmayacaktı. Gerçi bu bir hari-

ci ziyaretti ama bir muayyen meseleyi görüşmekten ziyade «müdavelei efkâr» da bulunmak ve Türkiyenin iyi niyetini göstermek için yapılıyordu. İşte, ayın 6 ncı günü İstanbuldan Bağdata hareket eden ve Başvekil Menderesin riyasetinde bulunan heyette Hariciye Umumi Kâtibi Muharrem Nuri Birgiden başka hariciyecinin bulunmamasındaki sebep buydu. Adnan Menderes böylece, Irak ile bir andlaşmanın imzalanacağı hususunda ortaya bazı dedikodu veya tefsirlerin çıkmasını önlemiş, oluyordu. Buna mukabil heyetin, dönüşte, Lübnanı da ziyaret etmesi ihtimalinin mevcut bulunduğu son dakikaya kadar açıklanmamıştı.

Seyahat büyük bir lâf kalabalığı içinde hazırlanmıştı. Doğrusu istenilirse, Arap memleketlerine yapılacak bir ziyaretin de başka türlü hazırlanmasına pek imkân mevcut değildi. Arap Birliğine dahil memleketlerin hemen her birinin Ankaradaki temsilcisi bu vesileyle beyanat vermiş ve beyanatlar şaşaalı cümle bakımından siyasi tarihte belki de rekor kırmıştı. O kadar ki içlerinden bazdarı Adnan Menderesi, kendisine «vezirülazam» diye hitap edecek kadar benimsemişlerdi. Bu parlak beyanat yağmuru ile Türk ve Arap milletleri arasında hakiki bir yakınlık ümidi izhar olunuyordu. Hakikaten politika o cihete yönelmişti.

Fakat ortada, katedilmesi gereken pek uzun bir mesafenin bulunduğunu saklamak da kabil değildi. Evvelâ mühim bir görüş ayrılığı vardı. Meselâ Irak ve onunla beraber bir çok arap memleketi Orta Doğuda kurulacak bir savunma sisteminin temelini Arap Birliğinin ve Arap Güvenlik Paktının teşkil etmesini istiyordu. Bu ne demekti? Yani Türkiye Arap Birliğine mi girecekti? O takdirde Arap Birliği, asıl sıfatım kaybederdi.. Doğrusu istenilirse fikir henüz zihinlerde teferruatına varıncaya kadar tebellür etmemişti ve Adnan Menderes pakt imzalamak için gidiyor hissini vermemeye bunun için itina gösteriyordu. Ortada, masa başına oturmayı mümkün kılacak bir vaziyet yoktu. Arap (Birliğinin azalan tuhaf bir ruh haleti içindeydiler. Ortaklarının kendilerini Arap Birliğine ihanet edip; batılılara teslim olmuş bulunmakla itham etmelerinden endişe duyuyorlardı. İstiyorlardı ki ya münasip bir formül aransın, ya da bütün arap devletleri hep beraber yeni sisteme girsinler.. Bunun zamanı ise şimdilik gelmemişti.

Mısır ki arap devlet adamlarının gözü oraya çevrilmişti- henüz müstakar bir memleket olmaktan uzaktı. Bizim gazetecilerimizin yazdıklarının hilâfına henüz relim durmuş, oturmuş bir relim sayılamazdı ve İhtilâl hükümetinin içerde yapacak pek çok şevi vardı. Bu bakımdan başta Cemal Abdülnasır, diğer idarecilerin bütün heyecanlı nutuklarını pek ciddiye almamak lâzım gelirdi. Bu liderlerin kafasında, batıyla işbirliği lüzumu artık yer etmiştir. Fakat bunu kendi memleketlerinde açıkça ifade edememektedirler, zira henüz pek çok şey kendilerini bağlamaktadır. Batıyla yakınlaşmanın ilk adımını Türkiye ile dostluk kurmakta görmektedirler. Ancak, aleyhlerinde yeni bir cereyana da fırsat vermemeğe itina etmektedirler ve bunda tamamile haklıdırlar. Müstakar ve kuvvetli dış politika, müstakar ve kuvvetli hükümetlerin kârıdır. Kahirede henüz, böyle bir hükümet mevcut değildir.



Adnan Menderes

Sabırlı olmalı

Irak'a gelince, başta Nuri Said paşa, hemem bütün liderler Türkiye, İran ve Irak arasında bir işbirliğinin lüzumuna kani olmuşlardır. Zira bu üç memleket, bir bakıma topun ağzındadır ve her hangi bir tehlike vukuunda en güç durumda kalacaklardır. Fakat şekil hakkında henüz ortada hiç bir şey yoktur. Nitekim bir yandan Nuri Sait paşa «Arap Birliği, Orta Doğuda kurulacak sistemin nüvesi olmalı» derken, diğer yandan Pakistanın Ankaradaki elçisi Türk - Pakistan paktının diğer devletlere de açık olduğunu hatırlatmaktadır.

Bilinen, bu bölgede henüz bir fikir keşmekeşinin bulunduğudur.

Menderes neyi anlatmak isteyecek.

Şu anda Bağdatta bulunan Başvekil Adnan Menderes, işin başından beri gösterdiği sabırla arap liderlerine bir yandan Arap Birliğini muhafaza ederken diğer taraftan başka sistemlere katılmama kabil olduğunu izaha çalışmaktadır. Misal olarak ortada bizzat Türkiye ve Yunanistan vardır. Bu iki devlet Atlantik Paktına dahil olmakla beraber, Yugoslavyayla birlikte Üçlü Balkan paktını da imzalamışlar ve bunlar birbirlerine zarar vermemiştir. Her iki komşu da Yugoslavyayla imzaladıkları anlaşmaya bir madde ilave ederek Atlantik Paktı içindeki vecibelerini mahfuz tutmuşlardır. Iralan da aynı şekilde hareket etmemesi için hiç bir mantıki sebep mevcut değildir. Arap Birliğine ve Arap Güvenlik paktına itiraz etmek kimsenin hatırından geçmemektedir, ancak onun yanında başka sistemlere niçin katılmamalı? Meselâ Türkiye - Pakistan paktına dahil olmak Irakı öteki vecibelerinden alakoyar mı? Alakoymaması lâzımdır.

Bundan başka Arap Birliği veya ona mümasil birlikler batılıların desteği olmaksızın bir bölgenin emniyetini temin edecek sistemler değildir. Nitekim Iskandinav birliği mevcut olmakla beraber Norveç ve Danimarka Atlantik Paktına katılmak mecburiyetini hissetmişlerdir. Şimdi Iraklıların da bunu anlamaları ve kendilerine ona göre bir hareket hattı çizmeleri gerekmektedir.

Mamafih, Amerika ve İngilterenin böyle bir sistemi nasıl destekleyecekleri hususu da henüz bir karar bağlanmış değildir. Meselâ Amerika buna fiilen iştirak mi edecektir, yoksa yavaş yavaş mı sokulacaktır? Yani doğrudan doğruya aza mı olacaktır, yoksa evvelâ destek ve müzaheret temin edecek, ondan sonra mı bir bağ kuracaktır? Amerikadan hemen aza olmasını istemek güçtür. O da bir «fazla gayret» olacaktır. Zira realist bir gözle bunun henüz

Basından hatıralar

Minnettarlık uçuşu

Şinasi N. BERKER

Goering'in tayyareleri İngiltere şehirlerini kasıp kavurduğu günler... Messerchmidt'ler, Coventry'yi yerle bir etmişler... Askeri Lügatler «Coventrysation» diye yeni bir tâbir kazanmış: hâk ile yeksan eylemek, yerle bir etmek, taş taş üstünde bırakmamak demek...

İşte o günlerde Anadolu Ajansı bülteninde şöyle bir haber:

«Coventry faciasından sonra İngiliz uçakları dün akşam Berlin üzerinde bir minnettarlık uçuşu yapmışlardır.»

Bu, radyolarda da böyle okundu, gazetelerde de böyle çıktı.

Ertesi gün rahmetli Kerami Kurtbay, bir gün evvelki metinleri okuyordu... Bunu görünce tüyleri diken diken oldu... Haberin fransızcasını getirtti... Onda şöyle deniyordu :

«Apres la tragedie de Coventry,, les avions anglais on fait hier soir un vol de reconnaissance sur Berlin.»

O zaman iş anlaşıldı: mütercim hanım «reconnaissance» kelimesinin ancak minnettarlık manâsına geldiğini bilirmiş... Keşif mânasına da geldiğini bilmezmiş!..

mümkün olmadığı görülebilir. Buna mukabil, sistem fiilen ona dayanabilir ki Türkiyenin bunu şart telâkki ettiği aşikârdır.

Katedilen yol.

Bütün bu güçlüklere rağmen bir müddetten beri hayli yolun katedilmiş olduğu da ayrı bir hakikattir. Tür» kiye ile arap âlemi arasında bağlar yeniden kurulmuştur. Fakat bunlar şimdilik platonik vasfına daha ziyade lâyıktır. İşte bu «yüzdendir ki Menderesin bu seyahatiyle düğümün atılacağı zehabı uyanmamalıdır. Bir zamanlar iki millet arasında başgösteren ihtilâflar yatışmıştır. Bundan daha mühimi araplar kendi emniyetlerinin Türkiyenin emniyeti ile sıkı sıkıya alâkalı olduğunu da anlamışlardır. Fikirler esas itibarile birbirine uymaktadır. Fakat şu anda araştırılmakta olan şey tatbikatın ne şekilde olması gerektiği hususudur. Ancak bunda mutabakat hasıl olduğu takdirde taraflar bir masanın başına oturabilirler.

Bu arada bütün alâkalı memleketlerde bir neşriyat kampanyası devam etmektedir. Adeta tek parti rejimile idare edilen Irakta basın, Menderesin ziyareti vesilesi ile parlak makaleler neşretmektedir. Hükümetin bu dostluğa büyük ehemmiyet verdiği aşikârdır. Tıpkı, Türk hükümetinin yaptığı gibi. İhtimal arap milleri de yakında Türklerle müttefik olmanın kendilerine hakikaten fayda sağlayacağını anlar. Zira böyle bir yakınlaşmadan bizden çok fazla onların istifade edeceğinden emin olabilirler.

Kılıçloğlu refakatte

Iraka giden heyetin teşkil tarzı da daha az alâka uyandırıcı değildir. Başvekil gazeteci olarak yanına iki başmuharrir almıştır: Sefa Kılıçlıoğlu ve Burhan Belge. Bilindiği gibi Sefa Kılıçlıoğlu Menderese yazdığı bir açık mektuptan sonra mahkûm olmuş, bu arada Menderes nutuklarında bile Yeni Sabahı yermiş, diğer bazı başmuharrirler bu hâdiseden dolayı bayram etmişler, bunun üzerine Kılıçlıoğlu Ankara'ya gelip Menderesle temas etmiş, bir kaç defa beraber yemek yemişler, bu arada Temyiz hükmü bozmuştur.

Adalet

Çiçekdağa yeni hücumlar

O gün pek çok mebus -Demokrat Partili mebus son derece memnundu. Bütçe komisyonunda Adliye Vekâletinin bütçesi görüşülecekti. Bu kendileri için, Adliye Vekili Osman Şevki Çiçekdağa yeni bir hücum vesilesi olacaktı. Gerçi vekilin en azılı düşmanlarından bir kısmı Ankarada değildi ama, komisyon gene de hayli kalabalık oldu. Salonda bulunanlar sadece bütçe komisyonunun azalan değildi. Öteki mebuslar da koşup gelmişlerdi. İnsanlar horoz döğüşü seyretmekten hoşlanırlar.

Adliye Vekiline her şevden evvel hâkim teminatı hakkında sualler soruldu. Mebusların pek çoğu bu teminatın zedelendiği kanaatindeydi. Halbuki içlerinden ekserisi -hattâ hepsi- bu mevzuda alınan kanuni tedbirleri reylerde desteklemişlerdi. Bunlara karşı Osman Şevki Çiçekdağ kendi telâkkilerine göre hâkim teminatından ne anladığını izah etti.

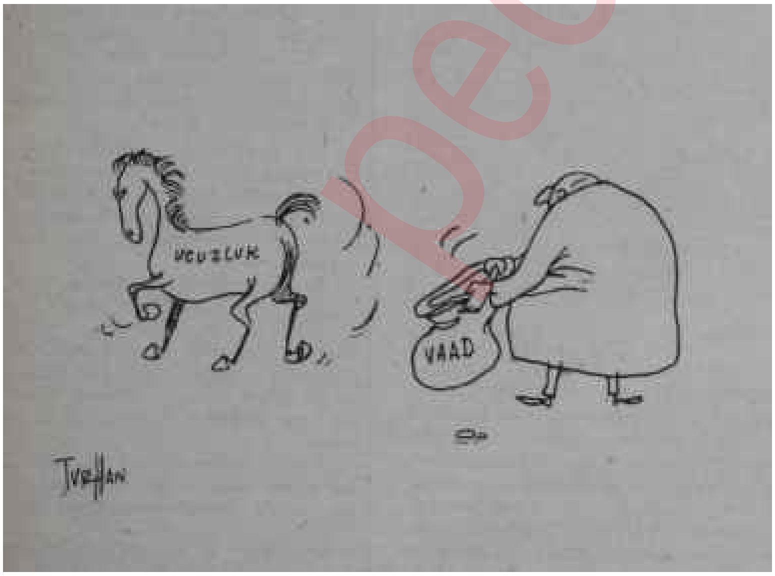
Kanaatince hâkimlerimizin teminatı mükemmeldi ve bundan iyisi can sağlığı idi. Vicdan rahatlığı içinde karar verebildikten sonra, başka teminat istenilebilir miydi? Evet hâkimlerin nakil ve tekaüde sevk işleri Adliye Vekilinin elindeydi, ama bunun karar verme hürriyeti ile ne alâkası vardı? Kenan Akmanlar ki, hükümetin tesir yapmakta olduğu hakkındaki isnatları önlemek için Temyiz mahkemeleri üyelerinden bir komisyonun teşkil edilerek hâkimlerin nakil ve tekaüd muamelelerinde tek yetkili organ olarak onun kabulünü istemişti- yanılıyordu. Bunlar ayrı meselelerdi. Eski kanun İstanbul, Ankara ve İzmirdeki hâkimler için imtiyazlı bir durum yaratıyordu. Yeni kanun işte bunu önlemişti. Kısacası Adliye Vekiline göre her şey mükemmeldi. Hiç bir hâkim siyasî sebepten yerinden alınmamıştı.



Osman Şevki Çiçekdağ
Gene *hücuma uğradı*

Fakat Adliye Vekilini tatmin eden bu cevaplar mebusları tatmin etmedi. Hemen hepsinin içinde hâkim teminatının zedelenmiş olduğu hususunda bir endişe mevcuttu. Nitekim o gün, akşamın geç vakitlerine kadar müzakereler devam ettiği halde bütçe kabul edilmedi ve ertesi gün aynı fasıl devam etti. Adliye Vekili, bilhassa bu hâkim teminatsızlığı yüzünden fena halde hırpalanıyordu. Mebuslar, doğrudan doğruya hükümeti tenkid etmektense memnuniyetsizliklerini bu yoldan ifadeyi tercih etmişlerdi.

Bundan başka mevcut kanunların günün icaplarına uysun bulunmadığı hususu da ileri sürüldü. Bunlardan bazılarının değiştirilmesi isteniliyordu. Hiç olmazsa bir revizyon mutlaka lâzımdı ve başka türlü olmasına imkân yoktu. Meselâ Ceza kanunu, meselâ Medeni kanun bir çok boşluk ihtiva ediyordu. Osman Şevki Çiçekdağ ertesi gün bütün bunlar hakkında da izahat verdi. Fakat komisyon gene tatmin olmadı.



«BOŞ TORBA İLE AT TUTULMAZ.»

Atalar sözü

Maliye

Milletvekili maaşları

Demokrasi en basit ifadesiyle halk idaresidir. Fakat halk kendi kendini doğrudan doğruya idare edemez, eski Yunan da halkın Atina'da bir meydanda toplanıp, eski Roma'da vatandaşların Forum'da içtima ederek devlet memleket meselelerini konuşup müzakere ettikleri devirler sona ermiştir. Çünkü zamanımızın devleti ne bir Atina ve ne de bir Roma sitesidir. Onun için demokratik bir rejini veya nizamdan bahsolunduğu vakit hatıra gelen şey idare edilenlerin kendi aralarından idare edenleri seçtikleri bir düzendir. Böyle bir düzende cemiyet işlerinin sekteye uğratmaksızın devamlı ve intizamlı bir şekilde işliyebilmesi için şüphe yok ki idare edenlerin geçinme kaygusundan azade olmaları gerektir. Bu tâ eski Yunandan beri herkesçe malûm olan bir keyfiyettir. Demokratik bir düzende idare edenler idare edilenleri temsilen faaliyette bulundukları için kendilerine temsilciler de denir. Zaten temsili bir hükümet sistemi gerçek manada demokratik bir hükümet sisteminin müteradifidir. İşte demokrasinin bu hususiyetidir ki kendisinden demokrasi bir fazilettir diye bahsettirmektedir. Böyle faziletli bir nizam içinde millet adına faaliyette bulunan millet temsilcilerine yani milletvekillerine sağlanacak nimetlerin hududu acaba ne olmalıdır? Yetersiz bir maaşın devlet işlerinin yürümesinde açacağı yaralar, yeterinden daha fazla ödenecek maaş halinde de mevzuubahis değil midir, bunun biraz burada münakaşasını yapacağız:

Devlet hizmetinde çalışmanın şu zevki vardır ki bunu diğer sahalarda bulamazsınız. Devlet memuru ferdî yaratılışı icabı taşıması gereken hodgamlık duygusundan zamanla büyük ölçüde kaybeder ve adeta diğergam olur, yaptığı işler elde ettiği başarılar kendinin değil fakat içinde bulunduğu cemiyetindir. Faaliyeti karşılığı meydana getirdiği basılardan aldığı hisse kanun yazının kendi maaşı için ayırdığı paydır. Bu pay maişetini karşılıyacak raddedir. Sırası gelmişken burada maaşla maişet arasındaki yakın alâkaya işaret etmek isteriz. Memurlar için durum bu iken, milletvekilleri için durum mahiyeti itibariyle biraz farklıdır. Çünkü devlet memurluğu devamlıdır, memur olabilmek için muayyen vasıflar lâzımdır. Milletvekilliğinin de kendine has hususiyetleri vardır, daimî değil geçicidir, tayinle değil seçimledir. Üstelik Milletvekili seçildiği bölgenin adedi bütün Türk milletinin milletvekilidir bunların hepsi milletvekilliğini en az devlet memurluğu kadar manen tatmin edici şerefli bir vazife haline getirir. Lâkin bu şerefli vazife aynı zamanda manen



D. P. li mebuslar

Dar gelirliler

mesuliyetlidir de çünkü milletin istek ve arzularını kanun haline getirmek ve bunu yaparken huzuru kalp içinde bulunabilmek gerçekten güç istir. İşte bütün bu sebepler milletvekillerinin maddeten tatmin olunmamalarını icabettirir. Türkiye gibi iktisaden geri kalmış bir memlekette milletvekillerine tanınacak geçim haddi bizim kendi ölçülerimize göre tatmin edici olacaktır. Bu bakımdan bir İngiliz saylavı senede faraza 4000 sterlin kazanıyor diye bu meblağın muadilini milletvekillerimize maaş olarak vermemiz gerekmez. Zira o zaman milletvekilliğinin herkesçe arzulanması sebeplerinin başında vazifenin şerefinden ziyade maddi tatmin tehlikesi mevcut olacaktır. O zaman ise bu işe ehil olanların değil tıpkı serbest hayatta okluğu gibi gözü pek olanların girebilmesi İhtimali vardır. Bu bakımdan gerçekten vatanperver ve vatanseverlerin milletvekili olmasını temin edebilmek için bu şerefli sahanın da 'fazla nimet bahşetmemesi gerekir. Onun için diyeceğiz ki bir, milletvekilinin alacağı maaş uzun yıllar devlet hizmetinde çalıştıktan sonra, baremin birinci derecesine ulaşmış seçkin, bir memurun aldığı, maaşı pek geçmemelidir. Maalesef itiraf etmemiz gerekir ki Bakanlıklarda umum müdürlükler, üniversitelerde profesörlükler milletvekilliği için birer sıçrama tahtası haline gelmiştir. Bu durumdan amme hizmetleri müteessir olmakta binnetice hepimizin işleri aksamaktadır. Yirmi yılda yetişen bir profesör, yirmi yılda ender olarak yetişen bir umum müdür, yıllarca mesaiden sonra yetişen güzide bir hâkim mesleğini kolayca bırakmakta kendini siyasi hayatin dalgaları arasına atmaktadır. Halbuki bir milletvekili bir validen, bir üniversite profesöründen, bir yargıtay üyesinden, bir bakanlık müsteşarından daha fazla para almasa her» kes kendi sahasında mesaisine devam edecek ve ancak hakiki idealist ve mücadeleci ruh sahibi kimseler siyaset gibi dalgalı bir ummanda yüzme yarışma çıkacaklardır. Şu ana kadar milletvekillerinin almakta oldukları maaşlar kendi ölçülerimize göre hiç de düşük değildi. Yeni olarak yapılan zamlarla belki 1950 senesindeki aldıkları maaşın satınalma gücüne yeniden kavuşacaklardır. Fakat iktisadî hayatin 1958 de muvazenesini bulacağım iddia eden sayın iktidar partisi mensupları bugün aldıkları parayla da 1958 senesine kadar kemerlerini sıkabilirlerdi. Eğer mazide kalan günler tekrar avdet etmiyecekse yani fiatlar gün geçtikçe şahlanacaksa bu pahalılığın refah seviyemizin yükselmesi demek olduğunu iddia eden sayın milletvekillerimizin

seçimlere üç seneden fazla bir zaman Varken böyle bir maaş ayarlaması yapmaları mantık bakımından da doğru olmadığı gibi siyasi balamdan da hatalıdır. Zira millet Halk Partisi* iktidarı zamanında maaş ayarlamasının aleyhinde bulunan demokrat evlâtlarının bu kadar kısa !bir. zaman içinde kanaat ve dünya görüşlerini değitirmiş olmalarına iyi bir nazarla bakmıyacaktır. Milletçe kafalarımıza yerleştirmemiz ama iyice yerleştirmemiz gereken bir husus varsa o da ölçülerimizin kendi cüssemize göre olmasıdır. Bu millet çeşitli adlar altında milletvekillerine ayda 1650 lira veriyorsa bu kendi ölçülerimize göre midir? Ama serbest çalışanlar daha fazlasını dışarda daha kolaylıkla kazanabiliyorlarmış. Olabilir. Çünkü milletvekili hiçbir zaman menfaat koşularına iştirak eden bir koşucu değildir. Olduğu an zaten iş normal seyrini kaybetmiştir.

Ticaret

Rahatlık emareleri

Almanlarla Ankaradaki müzakereler sona erdiği vakit biz Türk - Alman ticarî görüşmelerinde varılan müsbet neticelerin peşi sura diğer devletlerle yapılacak görüşmelerden de müsbet neticeler elde edileceğini AKİS'in geçen sayısında belirtmiştik. Hâdiselerin seyri pek kısa bir zamanda bize hak vermişe benziyor. Filhakika Fransızlarla aramızda cereyan eden görüşmelerde de müsbet bir sonuca vasıl olunmuştur. Anlaşmanın başlıca hükümlerini birkaç maddede toplamak mümkündür:

1 — İki memleket arasındaki ticari münasebetlerin gelişmesi daha ziyade Türkiye'nin Fransa'ya yapacağı ihracatın artmasına bağlıdır. Bunun için Fransa'ya bu yıl 20000 ton pamuk dünya rayici üzerinden ihraç edilecektir.

2 — Türkiye'nin Fransa'ya olan müterakim borçlarının tasfiyesi iki devlet arasında kararlaştırılmış bulunmaktadır.

3 — Fransa'nın Türkiye'ye açmış olduğu 80 000 000 dolarlık kredinin Türk envestisman proğramında oynadığı rol memnuniyet verici olmuştur.

4 — İki memleket arasındaki ticari münasebetlerin istikbalde daha iyi gelişmesi için iki memlekete mensup mümessiller birbirleriyle daha sıkı temasa geleceklerdir.

Fransayla müzakereler de bu şekilde müsbet olarak sona ererken Belçikalıların da .100 milyon liralık kredi açacaklarından bahsedilmektedir. Bu hususta iş hayatında hâkim olan kanaat Belçikalılarla da yapılacak müzakerelerin müsbet netice vereceği merkezindedir. İngiltereyle de pek yakında müzakerelere girişilecektir. Danimarka ile aramızda yeni bir ticaret anlaşması imzalanmış bulunmaktadır, Japonlarla müzakerelerin de müsbet bir safhaya girdiği söylenmektedir. İsrail Türkiye'ye daha fazla ihracatta bulunmak arzusunda ise de mamullerinin fiatları yüksektir. Yugoslavya lisanslarından müddeti bitenlerin yemlenmesi uygun görülmüştür.

Alman anlaşmasını müteakip dış ticaretimizde beliren rahatlık emareleri de bize gösteriyor ki Türk Alman müzakerelerinin tepkisi ve elde edilen müsbet neticelerin tesiri iki memleket ekonomisinin dışına çıkmaktadır. Meselenin ehemmiyetli olan yönü de zaten bizce burada idi. Meselenin büyüğü çözülünce herhalde küçüklerini halletmek fazla müşkül olmıyacaktır.



Evsizlere ev

Fransada gene nümayiş var

Fransa

Frank sahasında muvazene

Fransız Birliği işverenler tetkik ve iltibat komitesinin son konferansına ait çalışmalar yayınlanmış bulunmaktadır. Bu konferanstaki çalışmalar daha ziyade - çalışmaları takibetmiş olanlarca da bilineceği gibi-frank bölgesinde iktisadî bir muvazenenin teminінde temerküz etmiştir. Hasıl olunan neticeleri birkaç nokta etrafında toplamak mümkündür:

1 — Frank sahasını iktisadî bir bütün olarak sakinlerinin ve dünya ekonomisinin menfaati çerçevesinde muhafaza etmek,

2 — Bu sahada serbest mübadele esasım kabul etmek. Böyle bir serbest mübadeleye peyderpey gümrük hukukunun tadiliyle vasıl olmak,

3 — Frank sahasının çeşitli kısımları arasında himayeye lüzum görülen yerleri yeknesak değil ve fakat tercihe bağlı olarak makul bir tercihler sistemi ihdas etmek,

4 — Deniz aşırı bölgelerin teçhiz edilmesi için yeteri kadar krediyi deniz aşırı sahalara tahsis etmek,

5 — CFA frankım kaldırarak yerine bugünkü rayiç üzerinden anavatan frankını ikame etmek ve CFA hamillerini hiç zarara sokmamak,

6 — Hükümete bağlı bir frank sahası mercii ihdas ederek bu merciin mezkûr saha problemleri incelemesini mümkün kılmak.

Bir konferansın netice Ve tavsiyeleri mahiyetini aşmıyan şu birkaç tedbir içinde birçok iktisat problemleri üstü kapalı bir tarzda mevcut bulunmaktadır: Milletler kolay kolay vaktiyle iktisap etmiş . oldukları haklarından vazgeçmek istememektedirler. Dünya gene bir takım sahalara, kısımlara ayrılmış bulunmaktadır, dolar sahası, sterling sahası, EPU sahası v.s. gibi. Halbuki harp içinde Atlantik demeci gibi harp sonrası meselelerini ele alan demeçler-, de harp sonunda kurulacak olan dünya nizamında dünyanın iktisadi, sahada bahşettiği nimetlerden bütün milletlerin müsavaten istifade edeceklerini belirten hükümler vardı. Bu hükümler pek kısa bir zamanda tarihe mal oluverme istidadını gösterdiler mağlûp memleketler çeşitli muvazenesizlikler içinde kıvranırken eski imparatorluk kırıntısı galip memleketler gene kendilerine has sahadan bahsetmeğe başlamışlardır. Evet, teslim ediyoruz ferdle evrensellik arasında millet denen bir realite var amma her yirmi beş senede bir genç nesilleri kemiren harp vahşetini doğuran harp afetinin biricik sebebi de milletlerin sacro egoizması denilen kutsi 'hodgamlıklarında gizli değil mi? İşin istikbal için asıl düşündürücü tarafı Fransa'nın böyle bir kararı almayı benimsemesinden daha çok bu temayülün büyük devletler arasında

kuvvetlenmesindedir. Acaba son harbin demeçlerinde yer almış olan prensipler de Vilsonun prensipleri gibi tatbik kabiliyeti olmıyan kuru hayallerden mi ibaretti?

İngiltere

Çelik birliği-İngiltere anlaşması

Kömür çelik birliği ile İngiltere arasındaki anlaşma 21 Aralıkta Londra'da imzalanmıştır. Anlaşmayı İngiltere adına İskân ve Belediyeler Bakanı Duncan Sandys ile Birliğe mensup devletlerin (Fransa, Almanya, İtalya, Benelux memleketleri; büyük elçileri ve yüksek makam «Haute autorite» başkanı Jean Monnet, başkan vekili Franz Etzel, yüksek makamda görevli Hollandalı Dirk Spierenlbourg imzalamışlardır. 22 Aralık sabahı yayınlanmış olan müşterek bir resmî tebliğ İngiltere ile kömür çelik birliği arasında ileriye doğru bir adım atmanın zamanı geldiğini belirtmekte ve bu hareketin Avrupa Birliğinin meydana gelmesini kolaylaştıracağını tasrih, etmektedir. Gene resmî tebliğde ileri sürülen fikirlerden biri de İngiltere ile Kömür Çelik Birliği arasında kurulacak bir cemiyetin her iki topluluğun müşterek saadetine hizmet edeceğidir. Anlaşma bu suretle yeni bir organ ihdas etmektedir: daimî dernek komitesi. Bu komitede iki İngiliz iki kömür çelik birliği temsilcisi bulunacak sıra ile Londra ve Lüksemburg'da toplantılar aktedecektir. Kurulacak komitenin nihai hiçbir karar almağa yetkisi olmıyacak yalnız müşterek menfaati ilgilendiren meseleleri inceliyecek, ticarî mübadeleleri kolaylaştırmak hususunda, tarife ve kontenjanlarda tenziller yapılmasını telkin edebilecektir. İngiltere ile Birlik arasında irtibat kömür çelik birliğinin bakanlar seviyesindeki toplantısına bir İngiliz vekili gönderilmek suretiyle temin edilecektir. Zaten bakanlıklararası bu konsey dernek daimî komitesince durumdan haberdar edilecektir.

Şimdilik hiçbir akıt devlet gümrük veya ticaret politikalarından fedakarlıkta bulunmuş değildir. Lâkin bu hususların ele alınacağına dair bir vaad elde edilmiştir. Avrupa'nın deniz aşırı memleketlere ihracat politikasının tanzimi ile İngiltere ve Birliğe üye memleketler arasında kömür çelik mübadelesini mevzu olarak alacak bir toplantı yapıldığı vakit görüşmelerden müsbet netice elde edilmesi şansı galiptir. Buna rağmen İngiliz hükümetinin kendi çelik ve kömür sanayiini koruması ihtimali de mevcuttur.

Times gazetesi bu anlaşma ekonomik değildir, siyasîdir; Lâkin makul ve mühim bir anlaşmadır. Filhakika yeni bir daimî dernek komitesinin kurulması İngiltere'nin Birlikle teşriki mesai etmek istemesinin bir ifadesidir, bu teşriki mesai İngltereyi Avrupa iktisadiyatı ile teşriki mesaiye'ye götürecektir. İngiltere, camiaya vücut veren temel mefhumu anlamıştır; daha geniş bir pazar ve daha vasi bir serbest rekabet sahasının faydalı olması keyfiyeti. Lâkin anlaşma daha ileriye gitmemekte, gümrük tarifelerinde hiçbir indirme yapılmıyacağını veya iki ayrı kesimde iki ayrı fiat tatbikinin kaldırılacağım vaadetmemektedir. Bu Monnet müzakerelere başladığı vakit beklenilen anlaşmadan tamamen farklıdır. Aradaki fark İngiliz çelik ve kömür sanayiini kuvvetli bir rekabete karşı korumak isteğinden ileri gelmektedir. Maamafih anlaşmanın gayesi iktisadî sistemin tamâmının inkişafım kolaylaştırmaktır, yoksa kömür ve çelik sanayiini korumak değildir. Anlaşmanın değeri istişarelerde ve daha büyük rekabetle ilgili müzakerelerde belli olacaktır. Bu müzakereler önce çelik ve kömür sahasında başlıyacak sonra diğer sanayilere sirayet edecektir.

İngiltere'nin tarihi tetkik edilecek olursa şu neticeye vardır: İngiltere Avrupa'ya en yakın bir ada fakat hiçbir zaman tamamiyle bir Avrupa memleketi değildir. Onun için İngiltere'nin menfaati bir yandan denizlere hâkim olmakta, diğer yandan Avrupayı muvazene halinde tutmaktadır. Fakat zaman ananevi bu İngiliz politikasını da kendine uydurmuştur. Hiçbir zaman Avrupalılar arası kombinezona doğrudan doğruya girmemiş olan İngiltere ilkin gene eski politikasında yürümek istemiş sonra Brüksel paktına katılmak suretiyle Avrupa camiasında yerini almıştır. Fakat bu sefer bir ittifak iktisadi bağlarla takviye edilmedikçe bir kuvvet ifade etmiyeceğini bildiğinden İngiltere altı Avrupa memleketinin katıldığı iktisadi bir teşkilâta yedinci bir devlet olarak girmektedir. Anlaşmanın tetkikinden de anlaşılacağı üzere İngiltereyi birliğe bağlıyan bağlar daha zayıftır bu zafiyetine rağmen anlaşmanın değeri politik alanda olduğu kadar ekonomik alanda da İngiltere'yi Avrupalıların kucağına atmış olmasındadır. Fikirler hâdiselere göre mesafeleri süratle kat'ederler fakat zaman hâdiseleri fikirlere uydurur bundan terakki doğar. Avrupa kömür ve çelik birliği başka bir vesileyle de söylemiş olduğumuz, gibi tamamiliğe «integration» a giden bir yoldur ve bu yolda altı memleket hayli mesafe almış bulunmaktadır, menfaat beraberliği daha adil rekabet şartları, daha serbest mübadele işte Avrupalıları birbirleriyle kaynaştıracak ve birgün Batı Avrupada Avrupa Birleşik Devletlerinin nüvesini teşkil edecek ana mefhumlar ortaya çıkacaktır. Zaten yedi devleti birleştirmiş, yani mukadderat beraberliğine götürmüş olan Brüksel Paktı, İngilterenin kömür çelik birliği yüksek makamıyla imzalamış olduğu bu anlaşmayla iktisadî alanda da devresini tamamlamış oluyor. Anlaşmanın platonik metinlerine bakıp hayali şeyler dememek lâzım. Zira hareketlerimize kanaatlerimiz hakimdir, kanaatlerimiz ise düşüncelerimizden doğar, bunu hiç unutmamak gerekir.

Yeni grev yılı

İngiltereden gelen haberlere göre beşyüz bin demir yolu işçisi 9 Ocaktan itibaren ücretlerine % 15 bir zam yapamadığı takdirde grev yapmağa karar vermişlerdir. Bu karar milli İngiliz demiryolları içileri sendikası icra komitesi tarafından alınmıştır, gene mezkûr sendikanın genel sekreteri işçilerin diledikleri ücreti alabilmeleri için 9 Ocak günü islerini bırakmalarını söylemiştir. Demiryolu işçileri sendikasının kararı İngilteredeki sosyal iklimi sertleştirecek mahiyette olduğu kadar iktisadî hayatın diğer sektörlerinde de bazı taleplerin husule gelmesini tevlid edecek mahiyettedir. Bundan maada İngiltere gibi tamamen endüstrileşmiş bir memlekette demiryolu seyrüseferlerinin iktisadiyatı tamamen kötürümleştirmesinden korkulmaktadır. Grevi yapacak olan işçiler ekseriyeti itibariyle İngiliz işçi partisinin sol kanadını temsil eden Beyan taraftarıdırlar.

İkinci Cihan Savaşma kadar İngiltere yeryüzünün en mesut ve müreffeh memleketleri arasında yer alırdı, orada yaşıyan insanlar için geçim sıkıntısı yoktu, açık denizler, boş kıtalar, geniş imkânlar yaşamak için mücadele etmek isteyen her İngilize açıktı 1914 -1918 mücadelesi İngiltere imparatorluğunu can alıcı yerinden yaraladı, denizlerdeki hâkimiyet İngiltere'den Amerika Birleşik Devletlerine geçti. İkinci büyük mücadelede ise bu üstünlük her sahada tamamen Amerika'ya geçti. Avrupa yirminci asrın başında olduğu gibi kendini Cermen istilâlarına karşı koruyamadı, önce ezildi sonra Amerika Birleşik Devletleri tarafından kurtarıldı. Harplerin yıkıcılığı her Avrupa memleketi gibi İngiltereyi de çok sarstı. Harbin sonunda harp yaralarım bir an önce sarmak ve bunların kabuk bağlamasını kolaylaştırarak derdi kökünden halletmek gerekiyordu. Fakat bu sefer sıra başka bir meseleye gelmişti harp içinde yapılmış olan vaadleri tutmak. Hürriyet istiyen milletlere hürriyet vermek onların kendi kendilerine kalkınmalarını temin etmek. Acı olmakla beraber İngilizler günün şeraitine uymakta büyük bir maharet gösterdiler. Çözülen ve hâlâ çözüntü halinde olan Büyük-Britanya İmparatorluğu artık altın devrini ikmal etmiştir. Yaz aylarında doklarda çalışan ve bir ay kadar devam eden dok işçilerinin grevi bu sefer 9 Ocakta başlıyacak olan ve ne kadar müddet devam edeceği bilinmiyen demiryolu işçilerinin grevi bir bakıma İngiltere'ye karşı kapanmış olan eski mahreçlerin, İngiliz sosyal bünyesinde meydana getirdiği tepkilerden başka birşey değildir. O İngiltere ki bir vakitler debdebe ve şaşaanın temsil edildiği memleketti. Acaba her kemalin sonu mutlaka bir zeval mi?

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Batı Avrupa

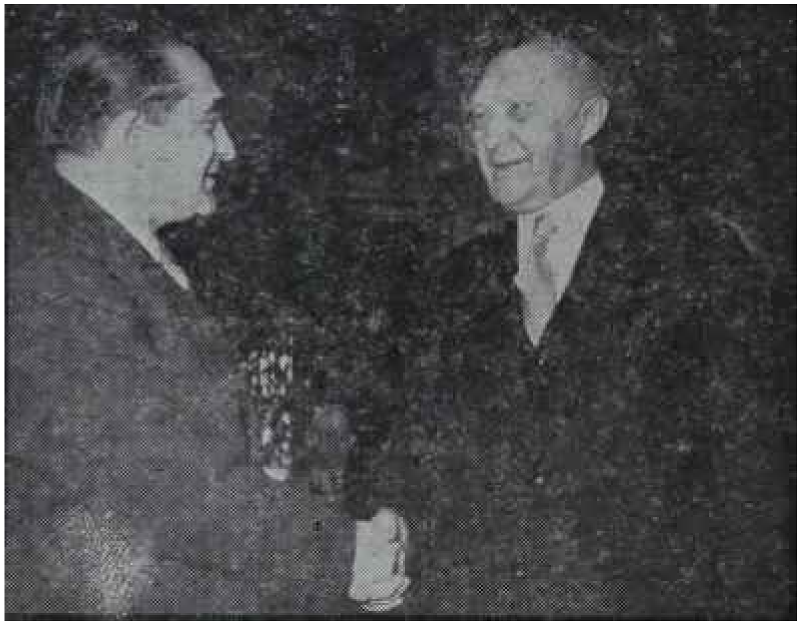
Fransa'da matem havası

M. Le Troquer - bu, Fransız Temsilciler Meclisinin reisinin adıdır -oylamanın neticesini okudu :

«— 287 lehte, 260 aleyhte, 80 çekimser...»

Almanya'nın silâhlanması kabul edilmişti. Meclisi buz gibi bir hava kapladı. Çıt çıkmıyordu. Mebuslar, basları eğik ayağa kalktılar ki komünist sıralarından küfürler yükseldi. Kızıllar Başvekil Mendes-France ile silahlanma lehinde oy kullanan sosyalistlere yumruklarını sallıyor «Almanya'nın silâhlanmasını istemiyoruz», «katiller», «sosyalist köpekler» diye bağırıyorlardı. Bu sırada Mendes-France sosyalist lider Guy Mollet ile konuşmaktaydı. Komünistler iki düşmanlarını bir arada görünce işi daha da azıttılar ve «Domuzlar», «Fransızca konuşun», «Defolun buradan», «Yaptığınızı asla kabul etmeyeceğiz» şeklinde naralar atmaya başladılar. İçlerinde en hararetlileri kadın mebuslardı. Bunlar üstelik ellerile de işaretler yapıyorlar ve hakaretler yağdırıyorlardı. Andlaşmaların lehinde oy kullanmış olanlar adeta sinmişlerdi. Hepsinde kabahatli bir çocuk hali vardı. Anlaşılıyordu ki Almanya'nın silâhlanması lehindeki oylan gönül rızasile kullanmamışlar, en çok Atlantik Camiasının yıkılmasından veya Fransa'nın muallakta kalmasından korkmuşlardı. Şimdi, komünistlerin yuhaları arasında, başlan önde Meclisi terkediyorlardı.

Kızıllara ise cüret gelmişti. Mebuslar, galerideki halkla birleştiler ve «La Marseillaise»i söylemeye başladılar. Bununla da iktifa etmediler, vakitin gece olmasına rağmen taraftarlarıyla beraber La Concorde meydanına doğru ilerlediler. La Concorde meydanı Parisin en büyük meydanlarından biridir ve Meclis binasının tam karşısındadır. Arada Seine nehri ve üzerindeki köprü vardır. İhtilâl zamanında meşhur giyotin o meydanda icrayı faaliyet etmişti. Fakat polis, komünistleri dağıttı.



Mendes - **France — Adenauer**

Zoraki dostlar

Ancak hükümet de son derece yıpranmıştı. Bir kaç saat sonra Daily Telegraph'ın Paristeki hususi muhabiri gazetesine şöyle bir telgraf çekiyordu: «Eğer yeniden bir itimad reyi bahis mevzuu olsaydı; kabine mutlaka düşerdi». Bu, Meclisin baleti ruhiyesini en güzel şekilde ifade etmektedir.

Mareşal Juin'in müdahalesi

M ebusların andlaşmalar lebinde rey vermelerinde bir husus büyük âmil olmuştu: Fransa'nın 1 numaralı askeri olan Mareşal Juin'in andlaşmaları tutan bir vaziyet alması. Mareşal Juin, Avrupa Savunma Camiasını en ziyade tenkid edenlerden biri olmuştu. Fakat Paris andlaşmalarının tasdikine taraftardı. Zira biliyordu ki eğer bunlar da reddolunursa Fransa Atlantik Camiası içinde *çok* garip bir vaziyete düşecektir. Mareşal, bu mülahaza ile Meclis aleyhte karar aldığı takdirde Atlantik Paktındaki vazifesinden istifa edeceğini bildirmişti. Rol oynayan başka bir nokta ise Londra ve Washington hükümetlerinin Avrupa ile ilgili yeni müzakerelere yanaşmayacaklarını ve Almanyanın Fransa'ya rağmen silâhlandırılacağını bildirmiş olmasıydı. Bütün bunlar 287 mebusun andlaşmalar lehinde vaziyet almasını temin etmişti. Fakat ekseriyet pek zayıftı. 27 kişi Fransa'nın istikbalini tayin etmişti.

Başvekil ne demişti?

H albuki müzakerelerin başında bizzat başvekil Mendes-France cılız bir ekseriyetle kabulün red manâsı taşıyacağını bildirmiş ve çekimser kalınmasını istemişti. Hakikaten bir kaç reylik ekseriyet Fransa'ya Atlantik Paktı içinde özlediği mevkii temin edemezdi.



Alman ordusunun nüvesi

Sulh yolunda mı ilerleyecek

O takdirde müttefikleri, Fransa'nın bu andlaşmaları canı gönülden tatbik edeceğine inandırmak güç olacaktı, işte, müzakerelerin sonunda topu topu 27 kişilik bir ekseriyet temin olunabilmişti.

Nitekim, bilhassa Amerika'da, netice memnunlukla karşılanmakla beraber Fransa'ya ne dereceye kadar güvenilebileceği hususu ortaya çıktı. Pek çok kimse şüpheye düşmüştü. Bunların içinde Eisenhower ve Dulles'ın da bulundukları ileri sürülüyordu. Fakat onlar resmî vaziyetleri dolayısile bir açıklamada bulunmamışlar, sadece andlaşmaların kabulünden duydukları sevinci belirtmişlerdi. Amerika'da sevinç, ekseriyetin cılızlığı ile kararmıştı.

Londra'da da vaziyet başka türlü değildi. Gerçi Fransa'nın 1875 Anayasası da Meclis tarafından bir tek rey farkla kabul edilmiş ve üçüncü Cumhuriyet pek âlâ 1940'a kadar sürmüştü ama gene de Paris andlaşmalarının akibetinden şüphe etmemek elden gelmiyordu. Fransız Meclisinin bunu bir matem havası içinde tasdik etmiş olması, Fransız milletinin heyeti umumiyesiyle Alman silâhlanmasını kabul etmediği manâsını taşıyordu.

Her şev gösteriyordu ki Fransa boyun eğmişti.

Yugoslavya

Demokrasinin doğum sancıları

Yugoslavya'da pek çok kimse Vladimir Dedijer'in yerinde olmak isterdi. 32 yaşındaki bu genç adam, rejimin en gözde şahsiyetlerinden biriydi. Altında resmi bir otomobil vardı ve Belgradın Branka Djonovica caddesindeki en güzel evlerden birinde oturuyordu.

Bir gün bu evin. yakında münhal hale geleceği haberi Belgrad'da kulaktan kulağa dolaşıverdi. Dedijer gözden düşmüştü. Nitekim bir kaç gün sonra Yugoslavya'nın 2 numaralı adamı Kardelj sabık dostu Dedijer'i ve vaktile 3 numaralı adam olan Cilas'ı en sert şekilde itham eden bir nutuk söyledi. Asıl suçlu Cilas idi. Dedijer, kendisile münasebette bulunduğu için şüphe altına girmişti.'. Partinin Merkez İdare Heyeti kendisini gelip " ifade vermeye davet etmiş, fakat Dedijer bunu reddetmişti. Dedijer, Mareşal Titonun en yakın dostlarından biriydi ve Devlet Reisinin biyografisini yazmıştı. Her zaman söylediği söz: «Ben Yugoslavyayı ve Titoyu severim» idi. Fakat şimdi, Cilas'ın suçuna iştirak ediyordu.



Vladimir Dedijer
Yugoslavyanın Fethi beyi mi?

Neydi Cilas'ın suçu? Cilas, bundan bir sene kadar evvel komünist partiyi burjuvalaşmakla itham eden bir yazı neşretmişti. O zamanki hâdise şuydu: Yugoslav Genel Kurmay Başkam bîr aktrisle evlenmişti. Devleti idare eden komünistlerin karıları bu genç kadını kendi sosyetelerine kabul etmiyorlardı. Cilas, sadece bunun bile rejimin nasıl dejenere edildiğini gösterdiğini bildirmiş ve tedbir alınmasını istemişti. Fakat parti bundan hoşlanmamış ve «3 Numara»yı bütün vazifelerinden affetmişti.

Cilas 11 ay sükût etmiş, fakat geçenlerde «London Times» ve «New-York Times»ın muhabirlerine müthiş bir beyanat vermişti. Bu beyanatında, Yugoslavya'nın iki partili rejime geçmesi lâzım geldiğini söylüyordu. Tabii Titoya dokunmuyordu. O, bir yan mabuttu. Ama komünist parti, yolundan ayrılmıştı. Yugoslavya - demokrasiye dönmeliydi. Hakikî sosyalizmin yolu buydu. 3u sözleri, Dedijer de tasdik etmişti.

Fakat komünist parti, gene memnun kalmadı Dedijer, Belgraddaki yabancı muhabirleri bir basın toplantısına çağırmıştı. Hükümetin basın dairesi, muhabirlere bu toplantıya katılmalarının iyi karşılanmayacağnı bildirdi ve gitmelerini kibar bir tarzda tavsiye etti.

Gidenler oldu. Fakat Dedijer'in evini askerlerle' sarılmış gördüler. Bir subay kendilerine Dedijer'in «uyuduğunu» söyledi. Muhabirler işi anladılar ve dağıldılar. Ertesi gün Tanjug ajansı- Cilas ile Dedijer'in «memleketin en yüksek menfaatlerine zarar verecek şekilde düşmanca propaganda yaptıklarından dolayı» mahkemeye verildiklerini bildirdi. Bir hâkim kendilerini dört saat isticvap etti. İki ahbap müteakiben evlerine döndüler. Fakat bu arada Dedijer'in teşriî masuniyeti de kaldırılmıştı.

Ancak resmî makamlar, suçlular karşısında pek sert davranmadılar. Evvelâ kendilerini tevkif etmediler. Halbuki haklarında istenilen ceza 6 aydan 20 seneye kadar hapisti.

Tito haberdar mı?

Bütün bu işler olup biterken Mareşal Tito, Hindistan'da bulunuyordu. Bu bakımdan, ilerde, olup bitenlerden haberdar olmadığını söyleyebilirdi, Sanki



Mareşal Tijo
Tecahülü arifane

her şey, kendisinin yokluğunda cereyan etmişti. Fakat Yugoslavya'nın iç işlerinin nasıl idare edildiğini bilenlerin kanmasına imkân yoktu. Ne Kardelj, ne başkası bu kadar mühim bir kararı Mareşale danışmadan alabilirlerdi. Nitekim Dedijer, bu hususu açıkça ifade etti,

O halde, cereyan eden nedir? Hakikaten iki ahbap akortsuz bir ses mi çıkarmışlardı, yoksa Yugoslavya demokrasi denemesi mi yapacaktı? Cilas da, Dedijer de Mareşal Tito'nun çok yakın ve güvenilir arkadaşlarıdır. Tıpkı Fethi beyin Atatürk'ün yakın ve güvenilir arkadaşı olduğu gibi.. Bundan başka gerek yapılan beyanatlar, gerekse hâdiselerin cereyan tarzı zihinlerde bir takım şüpheler uyandırmaktadır. Eğer Cilas ve Dedijer hakikaten «vatan haini» olsalardı bu kadar mizansene ve yumuşak 'havaya lüzum görülmezdi. Nitekim, dâvaları devam ettiği müddetçe serbest kalacaklardır. Tevkif bile olunmayacaklardır.

Bu suretle Mareşal Tito Hindistanda Rusya'nın yeni politikasını öven ve Malenkofun samimiyetine inanan nutuklar söylerken Yugoslavya'da kendisinin en yalan arkadaşları Amerikan taraf. tan bir 'politikanın şampiyonluğunu yapmaktadırlar.

Mesele şimdilik bir esrar perdesile kapalı olmakla beraber hâdiselerin mutad «vatan hainliği» hâdiselerinden bambaşka bir şekilde cereyan ettiği de gözden kaçmamaktadır. Her halde muhakkak olan Yugoslavyadaki hareketin Tito aleyhtarı bir hareket olmadığıdır.

Rusya

Malenkof konuştu

Rusya'nın hâkimi Malenkof, bu sefer Amerika'nın Telenews adlı televiz-



Malenkof

Sabotaj üstadı

yon ve sinema aktüalitesi şirketinin Washington bürosu şefi Charles Edwards'ı seçmişti.

Rusya'yı idare edenlere dünyanın her tarafından sualler gelir ve bunların cevaplandırılmaları istenilir. Sualleri gönderenler ajans veya gazete sahipleri, müdürleridir. Stalin gibi Malenkof da zaman zaman bunlardan bir tanesini cevaplandırır. Tabii suallerin sahibi böylece büyük bir şöhrete ve maddî menfaate kavuşur. Ama aslına bakarsanız, komünist liderin maksadı tabii şöhret veya menfaat dağıtmak değildir. Nitekim şimdiye kadar bu neviden sualler yalnız ve yalnız lider konuşmak zamanının geldiğini anladığı an cevaplandırılmıştır. Malenkof da böyle yapmış ve işte bu maksadla Amerikalı televizyoncunun suallerini cevaplandırmıştır. İşin asıl tuhaf tarafı bu cevapların evvelâ Rus basınında neşredilmiş olmasıdır. Fakat gene de cevaplar, Amerika'ya ve batılı milletlere bir hitap mahiyeti taşımaktadır.

Malenkofa göre Amerika ile Rusya, yani iki dev arasındaki anlaşmazlıklar başlıca üç sebebe dayanmaktadır. Tabii, kabahat, her üç noktada da Amerikada, daha doğrusu bazı müfrit Amerikalılardadır. Bu üç sebep şudur:

1 — Almanya'nın silahlandırılması

2 — Silâhlanma yarışı

3 — Sovyet bloku etrafında kurulan üsler

Malenkof bunu söylemek için mi beyanatını yapmıştır? Hayır. Maksad daha mühimdir. Zira Amerikalı televizyoncu bir dörtlü konferans hakkında Malenkofun ne düşündüğünü de sormuştur. Rusya'nın hâkimi buna kati bir cevap veriyor:

«— Bir yandan Almanya silâhlandırılırken, diğer taraftan, da Rusya ile müzakere ümid edilmemelidir.»

Yani iki sıktan biri: ya, Almanya'nın silahlandırılması, ya da Rusya ile müzakere.. Bundaki gayenin ne olduğunu anlamamak, için çocuk olmak lâzımdır. Bir çok Avrupa milleti Alman silâhlanmasını kabul ederken, Mayısta Rusya ile bir konferansın aktedileceğini de hesaba katmaktadır. Almanya silâhlansın, sonra da oturur Ruslarla konuşuruz diye düşünülmektedir. Paris Meclisindeki müzakereleri büyük bir kurnazlıkla idare eden Mendes-France da işte bunu düşünerek Birleşmiş Milletler Genel Kurulu önünde yaptığı bir konuşmada Mayıs ayında Dört Büyükler arasında, başvekiller seviyesinde bir toplantının yanılmasını derpiş etmişti ve bu teklif pex alâka çekmişti. Nitekim Meclisteki hararetli görüşmeler sırasında da da Fransa başvekili aynı ümidi izhar etmiş, Almanya'nın silâhlanması ile Doğu - Batı köprülerinin yıkılmayacağını söylemiştir. Şimdi Malenkof bunun hayal okluğunu söylemekte ve batılıları tehdit etmektedir. Almanya'nın silahlandırılması, köprüleri atacaktır. Bu bakımdan Avrupadaki umumî efkâr hayallere kapılmamalıdır.

İlk akisler

Malenkofun beyanatı batılı çevrelerde büyük bir alâka görmemiş ve Sovyetlerin Alman silahlandırılması hakkındaki kampanyalarının yeni bir oyunu olarak karşılanmıştır. Hiç kimse Sovvet liderinin blöflerine ehemmiyet vermemiştir. Zira açıkca anlaşılmıştır ki Malenkof, Paris andlaşmalarının tasdikini önlemek için son şansım denemektedir.

Sovyet liderinin beyanatı yalnız Fransa'da bazı çevrelerde akis yaratmıştır. Bu çevreler andlaşmaların aleyhinde olan çevrelerdir. Bunlar, andlaşmaların biç olmazsa Fransız senatosu tarafından reddi için gayret sarfetmektedir.

Bütün bunlar Paris andlaşmaları etrafındaki kavganın ve mücadelenin henüz kapanmamış olduğunu, ümidlerin tamamile sönmemiş bulunduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Diğer taraftan Fransa'nın da batı camiası içinde en zayıf piyonu teşkil ettiği anlaşılmıştır.

Bu, neye varacaktır? Bize öyle geliyor ki Almanya bir defa daha sıfırdan başladığı halde komşusu Fransa'yı geçecektir. Halbuki Fransa boş gayretler yerine Almanya'nın yaptığı gibi müsbet kalkınma gayreti harcasa ne Almanya' kendisi için bir tehlike olur, ne de Rusya'nın eline bir takım fırsatlar geçer. Fakat bunun için, çalışmak ve fedakârlık yapmayı bilmek lâzımdır.

Fransızlar işte bunu anlamış görünüyorlar.

İspanya

Bir veliaht yetiştiriliyor

Her şey, geçen asrın zarif, neşeli operetlerini andırıyordu. Sahneden, dekordan, baş roldeki şahsiyetlere kadar. Halbuki aslında bir tahtın istikbali görüşülüyordu.

Sahne İspanya ile Portekiz hududu civarındaydı. Dekor, bir çiftliği gösteriyordu. Burası bir ispanyol asilzadesine ait malikâneydi, şahsiyetlere gelince, biri Devlet reisi idi, diğeri- devlet reisinin hüküm sürdüğü memleketin tahtına talipti. Daha doğrusu o tahtın meşru vârisi idi. Taşıdıkları isimler de son derece şatafatlıydı. Biri Generalissimo Caudillo Franco, diğeri ise Don Juan... İspanyol devlet reisi ile İspanyol tahtının vârisi çiftlikte görüştüler. Mevzu 16 yaşındaki bir çocuktu: Juan Carlos de Bourbon. Bu, Don Juan'ın oğluydu. General Franco delikanlıyı kendiline veliaht edinmek istiyordu.

İspanya'nın son kralı 13 üncü Alfons'un bir belediye seçiminin neticesine kızıp memleketini terkettiği günden bu yana pek çok sene geçmişti. Alfons gittikten sonra Cumhuriyet ilân olunmuş, fakat cumhuriyetçiler kızıl bir renge bürününce isyan çıkmış, bu isyanı faşistler kazanmışlar ve General Franco bir talih eseri İspanya devletinin başına Almanya'da Hitlerin veya İtalya'da Mussolininin yetkileri ile geçmişti. Bu bir talih eseri idi, zira General Franco ihtilâlin ikinci adamı bulunuyordu. Fakat birinci adam bir tayyare kazasına kurban gidince Franco, Caudillo (şef)'liğini Hânda tereddüt etmemişti. Fakat tesadüfen geçtiği ileti-



General Franco

Kral değil ama, veliahtı var

ları, bilhassa ikinci dünya hatibinin buhranlı ve tehlikeli günlerinde büyük bir dirayetle idare ettiği de hakikattir.

Akıllı diktatörler, istikballerini düşünenlerdir. Franco da memleketinin ilerisini hatırdan çıkarmamıştır. Kendisi bir gün ölecektir. O zaman ne olacaktır? Cumhuriyet mi ilân olunacak? İspanya onun tadını tadmıştı. Yoksa başka bir diktatör mü gelecekti? Ama kim? General Franco kadar prestij sahibi başka kimse yoktu ki.. Eğer İspanya bîr demokrasi olsaydı, halka sorulabilirdi. Fakat memleket koyu bir istibdat ve tek parti hâkimiyeti altında idi. Sonra, başka bir mesele vardı: dünyanın demokrasiye doğru hızla gittiği bir sırada İspanya daha ne kadar diktatörlük olarak kalabilirdi? General Franco elbette memleketini düşünüyordu. Ama, kendisini de unutmuyordu. Öyle bir formül bulunmalı ki hem İspanya'ya bir rejim temin etsin, hem de General Franco'nun saltanatını sulh ve sükûn içinde idamesini sağlasın. Bu, olsa olsa İspanya'ya bir taht vermekle kabil olabilirdi. Akılsız Alfonsun oğlu Don Juan sırasını bekliyordu. Fakat General Franco onu istemiyordu. Zira Don Juan, krallık taraftarlarım Caudillo aleyhinde kışkırtmıştı. Daha uysal biri lâzımdı. Bu da, Don Juan'ın oğlu genç Juan Carlos idi. İspanyol devlet reisi delikanlının tahsilini İspanya'da görmesini, biraz askerlik, biraz iktisad, biraz hukuk, biraz siyasî bilgiler öğrenmesini arzu ediyordu. Onu, tam manâsile bir kral olarak yetiştirecekti. Halbuki asıl veliaht, oğlunu Belçika'da bir üniversiteye göndermek niyetindeydi.

Uzun münakaşalar, müzakereler, muhabereler oldu. Bir ara her şey bozuluyor gibiydi. Sert mektuplar teati edildi. Taraflar, binbirlerinin koştukları şartlan kabul etmek istemiyorlardı. Nihayet İspanyadaki krallık taraftarları Don Juan'ı ikna ettiler. Franco, oğluna bir taht ikram ediyordu. Hem de, hiç bir şey karşılığında değil. Kendisi ölünce İspanya gene monarşi olacaktı. Kabul etmemek delilikti.

İşte Portekiz hududu civarındaki mülakat bu gayretlerin son faslını teşkil etti. Devlet reisi ve Don Juan delikanlıya verilecek tahsil ve terbiye hususunda nihayet mutabık kalabilirler. Don Juan, oğluna hoca olarak tutulmasını istediği şahsiyetlerin isimlerini bir liste halinde verdi. Küçük Juan Carlos evvelâ bir İspanyol akademisinde askerlik sanatını öğrenecekti. Askerlik bilmeyen bir krala İspanyollar tahammül edemezlerdi. Ondan sonra iktisad ve siyasî bilgiler tahsil edecek, General Franco'nun yanında Devlet reisliği stajı geçirecekti. Franco ihtiyarladığı veya öldüğü zaman İspanyada krallık ilân edilecek ve Juan Carlos tahta çıkacaktı. Bu suretle rejim değişecekti. Fakat, aslına bakarsanız ismen.. Yoksa tek parti olan Falanjın hâkimiyeti devam edecekti. Tıpkı italya'da faşistlerin iktidarı ellerinde tuttukları devirde bir de kral Victor Emanuelin bulunması gibi..

Fakat İspanya'da, General Franco'dan sonra «Mussolini» kim olacaktır? İşte asıl mesele oradadır ve post kavgası o zaman kopacaktır. Falanj mensupları iktidarı kralcılara kaptırmamaya çalışacakları gibi ayrıca kendi aralarında da bir mücadeleye girişeceklerdir.

Her halde şimdilik hakikat, krallığın İspanyaya geri gelmek üzere olduğu merkezindedir. Fakat iktidar ne olacaktır? Orası henüz meçhul...

Basın *hürriyetine ölüm*

F akat Franco bir yandan istikbali düşünürken diğer taraftan da halin dizginlerini sıla sıkıya elinde tutmaktadır. Bütün diktatörler gibi onun da en fazla çekindiği şey basın hürriyetidir. İspanya'daki gazeteler üzerine bir nevi sansür koyduğu yetmiyormuş gibi rejimine zarar verecek yazı veya haberleri ihtiva eden yabancı gazeteleri de hudutlardan içeri sokmamaktadır. Nitekim dünyadaki basın hürriyeti meselelerde en ziyade yakından alâkalı gazete olan New-York Times'in iki nüshası General Franco rejiminin hışmına uğramıştır. Hem öyle bir hışım ki aboneler bile o sayıların postadan çıkmadığını görmüşlerdir. Bunlar gazetenin 16 ve 18 Aralık tarihli nüshalarıdır. Bunların İkisinde de Madrit mahreçli ve İspanyol gazetelerine reva görülen muameleleri bahis mevzuu eden iki haber bulunmaktaydı.

Hâdisenin mühim bir tarafı İspanya'nın Amerika'ya yeni tayin edilen büyük elçisi Jose Maria de Areilza'nın hâdiseden bir kaç gün evvel New-York-taki bir basın cemiyetinin yemeğinde verdiği nutukta böyle bir tahdidi beklemediğini söylemiş olmasıdır. Kendisine gazetedeki haber dolayısiyle o sayının İspanyada satışına müsaade edilip edilmeyeceği sorulmuş, buna büyük elçi şu cevabı vermişti:

«— Elbette, ki edilir.. Hem de büyük merak uyandırır..»

Halbuki evdeki hesap çarşıya uymamış, New-York Times'in o nüshası yasak edilmiştir. Her şey İspanya'da, diktatörlüğün evvela basın hürriyetini yok etmeye çalıştığını göstermektedir. Tıpkı Arjantindeki gibi...

Amerika

Vatansever zenciler

T emsilciler Meclisinin Amerikan aleyhtarı faaliyetler komitesi bir müddetten beri üzerinde durduğu bir meselenin neticesini umumî efkâra açıkladığı zaman çok şiddetli zenci düşmanları hariç, hemen hiç kimse fazla hayret göstermedi. Kızıllar memlekette mevcut 15 milyon zenciyi Amerika Birleşik Devletleri aleyhinde kışkırtmışlar, Hattâ kendilerine cenupta müstakil bir devlet vaad etmişler, fakat kandıramamışlardı. Zenciler Amerika Birleşik Devletlerinden ayrılmak istemedikleri gibi kızılların diğer tuzaklarına da kapılmamışlardı. Rapor, hayret uyandırmadı ama memnunluk uyandırdı.

Tahkikatta bir takım şayanı dikkat hakikatler ortaya çıkmıştı. Komünistler daha 1939'da gözlerim zencilere çevirmişlerdi. Zencilerin, bilhassa Amerika'nın cenubundaki hayat şartları son derece kötüydü. Hâlâ ayrırı tramvayları, ayrı mahalleleri, ayrı lokantaları vardı. Mekteplerde zenci çocuklarla beyazlar yan yana okuyamıyorlardı. Bir zenci



Bir linç hâdisesi
Buna rağmen sadık kaldılar



Ralph Bunche
Akıllı bir siyah

erkek bir beyaz kadına yan baksa derhal linç edilmek tehlikesiyle karşı karşıya kalıyordu. Hakaret gırla gidiyordu. Sanki bütün zenciler beyazların esiri idi. İşte kızıllar bu durumdan istifadeyi düşünmüşlerdi. O zamanlar komünist partisi faaliyetteydi Derhal zenci lehdan bir politikaya girişmişler ve zenci haklarının 1 numaralı müdafii kesilmişlerdi. Fakat şimdi anlaşılmaktadır ki bu bir maske idi. Zira komünist parti, kendi menfaatleri bahis mevzuu olduğunda bir tek dakika bile tereddüt etmemiş ve derhal zenci dâvasını bir kenara bırakıvermiştir.

Harp yılları boyunca Komünist parti bir yandan dost eda takınırken diğer yandan da zencileri kışkırtmıştır. Daha sonra, Amerika ile Rusya'nın arasına kara kedi girdiğinde bu 15 milyonluk kütleyi isyana ve ihtilâle teşvikten geri kalmamıştır. Teklifi ve vaadi ne idi? Amerika Birleşik Devletlerinin cenubunda, yani zencilerin en kesif -bulundukları yerde müstakil bir devlet kurmak! Bunun, bir hayal olduğunda şüphe yoktur. Fakat kızıllar, hakikatmiş gibisine gayret ve emek sarfetmişlerdir..

Bu sırada Amerika'da zenciler lehinde bir hareket devanı ediyor, bu değişik renkli insanlara da insan muamelesi yapılması lüzumu ileri sürülüyordu. Harp içinde cephelerde zenciler de beyazlarla elele çarpışmışlar ve hayatlarını demokrasi uğrunda feda etmişlerdi. Şimdi beyazlara düşen, onların hayat seviyelerini yükseltmekti. Ancak bu gayretler kızılların oyununu bozuyordu. Bunun üzerine bunların gösterişten ibaret olduğu tezini tutmuşlar ve ancak ihtilâlin iyi netice doğuracağını propaganda mevzuu yapmışlardı.

Bir kısım zencilerin bu yeme takıldıkları hakikattir. Fakat bunların bütün Amerika'da gülünç bir ekalliyetten başka şey teşkil etmedikleri artık meydana çıkmıştır. Zenciler, heyeti umumiye itibarile teklifleri nefretle reddetmişler ve gayelerinin Amerika'dan ayrılmak olmadığını bildirmişlerdir. Ralph Bunch gibi bazı ileri görüşlü zencilerin bundaki rolü büyük olmuştur. Fakat zenciler, hayat şartlarının normalleşmesi için çalışacaklarını da ifadeden geri kalmamışlardır. Nitekim son zamanlarda varılan 'bazı merhaleler bunun neticesidir. Meselâ zenci çocuklarla beyazların yan yana okumalarına ait yasak kaldırılmıştır. Artık her iki ırka mensup çocuklar bir arada tahsil göreceklerdi. Tabii bunun şimdilik teorik bir manâ taşıdığım inkâra imkân yoktur. Bilhassa cenubun malikâne sahiplerindeki zenci aleyhtarı zihniyeti silip atmaya imkân yoktur. Eğer doğrusu istenilirse buna «zenci aleyhtarı» da denilemez. Cenuptaki beyazlar, kendi adamları olan zencilere en iyi muamele eden Amerikalılardır. Zenciler köleliği kabul ederlerse, bunlar bütün nimetleri vermektedirler. Fakat bu siyah derili insanların kendilerine eşit haklar iddia eteneleri karşısında çileden çıkmakta ve son derece vahşileşmektedirler. Zencilere karşı kalpleri merhamet doludur. Fakat, zenciler uslu durdukları müddetçe... Onlar baş kaldırınca, iş lince kadar gitinektedir. Bu bakımdan, böyle bir telâkkinin bugünden yarma değişmesine imkân yoktur. Fakat Temsilciler Meclisi Komitesinin raporu, her halde çok faydalı olacaktır.

Bu suretle dünya da kızılların hangi metodlarla çalıştıklarını ve neleri düşündüklerini bir daha anlamış olmaktadır. Bunun, milletleri daha tedbirli olmaya sevkedeceği ümid edilir.

Daha başka gayretler

Bu taktikleri, daha evvelce Almanlar da kullanmışlar ve Amerika'daki ekliyetleri Amerika (Birleşik Devletleri aleyhinde teşvik etmişlerdir. Nitekim Birinci Dünya harbi sıralarında Washington'daki Alman diplomatlarının Meksika hududu civarındaki eyaletler halkı arasında isyan çıkartmak ve bu eyaletlerin Meksika'ya bağlanmasını temin için gayret sarfetmekten geri kalmadıkları elbette ki unutulmamıştır. Amerikanın o harbe katılmasına yol açan ve umumî efkârı heyecana getiren hâdiselerden biri de bu idi.

İkinci Dünya Harbi içinde ise Japonların Amerika'daki Japon ekalliyet üzerinde tesir icrasına çalıştıkları görülmüş ve Amerikalılar bunları kamplarda muhafaza zorunda kalmışlardı.

Tedavi

Dr. Gorek ve avukatları

İstanbulda Gorek adlı bir hekim, tabib odasına kalın bir dosya bıraktı. Bu dosyada, kendine mahsus bir usulle tedavi ettiği kanserlilere aid müşahadelerle 71 kadar da resim vardı. Doktor, bu hastalığın tedavisile 30 yıldanberi uğraştığını söylemekte idi. Tedavi ettiği hastaların adreslerini de tabib odasına takdim etmişti.

Dr. Gorek İstanbul tabib odası haysiyet divanına verdiği raporda kanser tedavisi için vitaminleri kullandığını, vücuddan eksilmiş olan elektriği yerine koymak için* 6 Volt cereyan verdiğini, bu suretle tümörleri yumuşatarak abse haline getirdiğini, virusları imha içinde deri altına veya adeleye vitamin enjeksiyonları yaptığını söylemekte idi. İstanbul tabib odası haysiyet divanı Dr. Gorek'in dosyasını tetkik etti ve raporunu okudu. İki saatlik bir toplantıdan sonra bir karara yaramadan dağıldı. Gelecek bir toplantıda bu meselenin yeniden inceleneceği söylenmektedir. Günlük gazetelerde bu konu ile ilgili yayınlar devam etmektedir. Bir kısmı Dr. Gorek'i haklı görmekte ve cesaretlendirici yazılar yazmaktadır. Bir çok keşiflerin ampirik yollardan ve tesadüflerle ortaya çıkdığını söyleyenler vardır. Misal olarak 'Fleming'in penicillini buluşundan söz açılıyor, Gorek'in de böyle bir tesadüfle hidayete ermesine engel olacak ne vardır deniliyor. «Hele ortada tedavi edilmiş 17 hasta varken bu iddiaya omuz silkilemez. İlmî tecessüs, hakikat aşkı, insanlığa hizmet arzusu, Türk hekimliğine dünyanın en büyük keşiflerinden -birinin şerefini kazandırmak emeli bu iddianın altında bir hakikat olup olmadığını araştırmağı emrederdi. «Sözlerini yazanlar da var. Hattâ hiç bir tedkik yapmadan, mütehassıslara danışmadan, Avrupa ve Amerika'daki ilim çevrelerinin mütalâası alınmadan doktorun İstanbul tabib odası tarafından haysiyet divanına verilmesini de kanuna ve vicdana aykırı buluyorlar. Pasteur'den, Kodh'dan misaller getiriliyor. Hekimlikle hiç ilgisi olmayan kalemler Koch'un adını bile yanlış yazarak münakaşaya karışıyorlar. Yani Dr. Gorek gibi düşünmiyenlerin, bu mesele ile ilgilenmiyenlerin, sep tik oldukları, ruh kanserine müsab bulundukları söyleniyor..

Biz (Akis) in bundan evvelki sayılarında kanser için bir kampanya açmış, meme kanserlerinin bu günkü tedavi imkânlarından, kanser deteksiyonundan, kanserin halk tarafından kendi kendine tanınmasından, hekime müracaatı gerektiren ilk şüpheli işaretlerden nihayet kanserin şimiyoterapisinden söz açmıştık. Dr. Gorek hâdisesi, bu konular üzerinde halka, halk diliyle yapılacak açıklamaların ne kadar yerinde olacağını göstermektedir. Her konuda kendim çok bilgili sananların ne kadar yanlış fikirleri olduğunu da bu hâdiseden ötürü yapılan yayınlardan anlamaktayız. Önce şunu belirtmek isteriz: Gorek'in çalışmaları Fleming'in buluşlarile hiç bir zaman karşılaştırılamaz. Fleming penicillini hastalara vermeden önce bu küfün tesirini biliyordu. Hattâ bu maddeyi bir çok mikrop kolonilerini birbirinden ayırmak için kullanıyordu. Sonradan bazı kolonilerin tamamen tahribe uğradığını görünce penicillinin bir deva olabileceğini düşündü. Fleming'in keşfi, yıllarca, laboratuvarlarda, mikrob, mikrob kolonileri, mikropların üretilme usulleri, bir mikrobu kültür ortamlarından yok ederek başka bir mikrobu saf koloni halinde elde etme çareleri üzerinde yapılan araştırmaların bir sonuncu idi. Bu ilim adamı amacına ulaşabilmek için çevresindeki değerli yardımcılarile birlikte bu işin peşinde 'yıllarca koşmuş, didinmiş ve uğraşmıştır. Kendisi, bulduğu ilâcı hastalara tatbik etmemiş, ancak kültürlerdeki çeşidli mikrob kolonilerini birbirlerinden ayırmak için bu maddeyi kullanmakla yetinmiştir. Penicillin, sonradan Chain ve Flory tarafından klinikteki hastalarda kullanılmıştır.



Amerikada kanser araştırma merkezi

Oradaki ilâç hıyar değil

Görülüyorki zamanımızda ilim özel laboratuvarlarda, kimyagerin potasında veya tübünde yeni buluşlarını ve gelişmelerini imkân alanına çıkarmaktadır. Yeni keşifler, Pasteur'ün yaptığı gibi evin ahırında başarılamaz. İptidaî usullerle çalışanların; yüzyıllardanberi bütün dünyanın bütün medenî vasıtalarını kullanarak düğümünü çözmeğe çalıştığı bir konuyu hattâ kavramıyacaklarını bir tarafa bırakalım. Hiç yoktan kanserin devasını bulsalar bile bizce makbul değildir. Bu şekilde bir buluş sağlamaktansa biz, hiç bir şey başaramadan fakat tamamen ilmî metodlarla yıllarca didinmeyi tercih ederiz. Çünkü birincisi nihayet bir tesadüften ibarettir, gelir, geçer. Yurda hiçbir şey kazandırmaz.- Fakat ikinci yol üniversiteleri, araştırana enstitüleri, millî araştırma merkezleri, buralarda bilinmiyenin etüdile uğraşan genç, ihtiyar, aksaçlı, ak sakalı bilginlerde daima faydalı, daima verimlidir. Eskiden büyük buluşlar hep bir tek insanın, bir dâhinin kafasından imkân alanına ulaşıyordu. Bu gün ise ilim bir montaj işidir. Bu montaj için gerekli bütün materyel milyonlar sarfile kurulan araştırma yuvalarında temin edilir. Bu materyelin montajı bir ekip elile yapılır. Bu bir memleketin; bir kral, bir şah, bir, padişah elile idaresile bir meclis, iki meclis tarafından idaresi arasındaki farka benzer. Biz fanilere değil; fikirlere, ve sistemlere bağlanmak zorundayız. Onun içindir ki yukarda, Gorek'in buluşu bize kanserin tedavisini sağlasa bile biz ilmî araştırmaların ampirik yollarla yapılmasına taraftar değiliz, dedik.

Kendisinin Tanrı, peygamber, evliya olduğunu sanan, yalın ayak, baş açık, bağrı yanık, elinde dilekçe, belediye, vilâyet, meclis dolaşan ve buluşlarına kimsenin itibar etmediğini yana yakıla anlatan ne kadar akıl hastası ta-

nımaktayız. Con Ahmed bunlardan biri değil mi idi? Bunlarla halk efkârı aylarca meşgul olur, bulanır, durulur. Halk bu zavallıların basta olduklarını bilmez. Onları hakikaten bir şey başarmış sanır. Zaten millet kendi içinden yetişenlerin bu dünyaya örnek olacak büyük işler başarmasını ister, Sadece güreşte kazanılan zaferlerle yetinmez. Bu onun en tabii arzusudur. Bu noktada herkes hislerine mağlup olur. Delileri bile haklı görmek ister. İlim adamı ise hâdiseleri objektif olarak mütalâa eder, tenkid eder. Kolay kolay kabul etmez. Çabuk aldanmaz.

Şimdi bir an kanserin türeme sebeplerini de beraberce gözden geçirelim ve yüz yıllardanberi bilginlerin düşünebildiklerini özetleyelim. Birkaç hayvan tümörünün viruslarla ilgisi olduğu artık biliniyor. Daha evvelki yazılarımızda bunlardan bahsetmiştik. Tekrarlamıyacağız. Bunların dışında genel olarak bu gün hakikî tümörlerin mahiyetini ve sebeblerini bilmiyoruz. Esaslı teoriler şunlardır:

Cohnheim teorisi: Tümörler, rüşeymi hayatta başka yerlere saçılmış olan doku ve organ kısımlarından teşekkül eder.

Ribbert teorisi: Tümörler, rüşeymi hayattan sonra kardeş doku bağlantısından ayrılan hücrelerden ortaya çıkmaktadır. Bu görüş, birinci nazariyeden sadece hücrelerin dokulardan ayrılma zamanı bakımından farklıdır. Birisi hu çözülmenin rüşeymi hayatta olduğunu ikinci ise raşeymi hayattan sonra olduğunu farzetmektedir. Hücrelerin normal yerlerinden ayrılarak başka dokularda yerleşmeleri post - ambriyonal hayatta daha çok olmaktadır.

Parazit ve enfeksiyon teorisi: Bu fikir zaman zaman taraftar bulmuş, fakat hiç kimse hiç bir zaman bütün tümörlerin asıl sebebini bir enfeksiyona, bir mikroba, bir parazite bağlıyamamıştır. Yalnız yukarda da söylediğimiz gibi viruslarla ortaya çıkan tümörler bir istisna teşkil eder.

Tahriş teorisi: Bu fikir bu gün de kıymetini muhafaza etmektedir. Kadınlarda sutiyenlerin bağlarının, erkeklerde askıların tahriş ettikleri yerlerde, görülen kanserleri, pipo içenlerin dudak kanserlerini, İngiltere'de çıplak olarak bacalara tırmanarak temizlik yapan işçilerde, ocak kurumu ve katranile testislerin üzerindeki derinin tahrişinden ileri gelen kanserleri, süreğen iltahaplar ve bu iltihaplardan kalan nedbeler, yanıklar üzerinde görülen deri kanserlerini, ültraviyole ışınlarile ortaya çıkan deri kanserlerini, röntgenden korunmanın pek ibtidaî okluğu devirlerde röntgencilerin ellerinde görülen kanserleri bu nazariyeyi desteklemek için sayabiliriz. Son yıllarda sigara ve pipo içenlerde akciğer kanserinin çok olduğunu söyleyenler ve akciğer kanserlerini tamamen tütünün kötü alışkanlığına bağlayanlar çoğalmıştır. Ayrıca deri üzerine sürülen bazı maddelerle hayvanlarda deneysel olarak kanser yapmak da mümkün olmuştur.

Bu maddelere kanserijen hidrokarbürler denilmektedir. En meşhurları Dibenzantrasen, benzopiren, metil - kolantren'dir. Bu maddelerin kimyaca yapıları erkek ve kadın seks hormonlarına, D grubu vitaminlere, dijitalin dediğimiz kalb kuvvetlendirici maddeye, böbrek üstü bezelerinden çıkarılan hormonlara, safranın içinde bulunan bazı maddelere ve nihayet kolesterine pek benzemektedir. Bunların çoğu vücutda tabiî hallerde bulunan ve bir takım iç salgı bezelerinin hazırladıkları maddelerdir. Bunların biraz değişivermelerile Kanser yapıcı maddeler ortaya çıkabilir. Kadınlarda meme ve seks organları kanserlerinin, erkeklerde prostat kanserlerinin çok görülmesi belki de bundandır. Bu güne kadar 25 adet kanser yapıcı madde hazırlanmıştır. Ayrıca bir çok radyoaktiflerde kanser yapıcı tesir göstermektedirler. Radyom, toryom, radyoaktif fosfor bu arada sayılabilir. Fosforlu saat kadranı yapanlarda, parafin, petrol işçilerinde, asfalt ile uğraşanlarda, arsenik ocaklarında çalışanlarda, anilin boyalarile uğraşanlarda, nikel, kobalt, krem işçilerinde görülen kanserleri de hu gruba sokmak lâzımdır.

İrs teorisi: Kanserin ve kötü huylu başka urların bazı" ailelerde ve bu ailelerin soyunda, sopunda tercihan görüldüğü dikkati çekmiş ve kanser babadan, anadan evlâda kalan kötü bir miras gibi telâkki edilmiştir. Kitaplarda böyle irsen kansere yakalanan bir çok ailelerden söz açılmaktadır. Napolyon ailesi buna bir misal olarak gösterilmektedir. Hakikatte ise bunlar kötü tesadüflerden ibarettir. İrsiyetin kanserde önemli bir tesiri olduğu söylenemez.

Bütün bu teorilere rağmen kanserin asıl sebebi bu gün de gizli kalmaktadır. Tümör hücrelerinde ne gibi değişiklikler oluyor? Bu bozulduklar hücrenin sadece dış görünüşüne yani mor folojisine mi aiddir? Yoksa hücrenin beslenmesinde, içindeki kimyasal maddelerde, metabolizmasında bir başka deyişle besin maddelerinin alış verişinde mi biçimsizlik vardır? Şu muhakkakdır: Tümörü teşkil eden, ona ilk kaynak olan hücrelerde belki de yalnız bir tok hücrede ani ve giderilmesi imkânsız bir değişiklik oluyor. Mütasyona pek benzeyen bu ani değişiklik belki de hücrenin çekirdeğindedir. Bu mütasyon örneklerini deneysel olarak radyom bombardımanına tutulan hücrelerde görmek mümkündür.

Fischer'e göre kanser hücrelerinin hayatı normal hücrelere göre daha kısadır. Çabuk harab olan bu hücrelerden kalanları dürtükleyen bir takım maddeler ortaya çıkmaktadır. Bu maddeler katalizörlere 'benzerler. Bir gıda maddesi değildirler. Bu yazara göre kanser hücreleri her dokuda tabiî olarak az miktarda bulunmaktadır. Ancak bulundukları ortamda onların kansere değişmesine müsaid bir durum hasıl olduğu zaman tümör teşkil etmeğe başlarlar.

Tümör hücrelerinde laktik asid'in, c vitamininin arttığım, hücrenin anzym sisteminde esaslı farklar olduğunu söyleyenler de vardır.

Kögl, tümör hücrelerinin albümin yapısında farklar bulmaktadır. Ona göre bu hücrelerin albümin dokusunu teşkil eden aminosidler d-aminoasid grubundandır. Tabiî aminoasidler ise ı-aminoasid'dirler. Bu fikir de bir çok itirazlara yol açmış bulunmaktadır.

Tümör teşekkülünde hormonların ve vitaminlerin rolü olduğuna inananlar da vardır.

Bu bilgilerin ışığında Dr. Gorek ve avukatlarının ortaya sürdükleri fikirleri gözden geçirelim!

1) Dr. Gorek virusları imha için vitamin enjeksiyonları yapıyormuş. Yukarda hayvanlarda deneysel bazı tümörler müstesna, insanlardaki kötü urlarda hiçbir zaman bir mikrop tesbit edilemediğini söyledik. Kanserin virustan ileri gelme bir hastalık olduğunu bir an için kabul etsek bile bunların vitaminle tedavisi nasıl mümkün olacaktır. Bir çok virüs hastalıklarında modern ilmin bize sunduğu sayısız antibiyotikleri kullandığımız halde bir sonuç

alamıyoruz. Vitaminler ne işe yarayacaktır. Bunlar tümörün kendisine ve teşekkül mekanizmasına değil, olsa olsa bu yüzden* organizmada beliren genel çöküntü belirtilerine faydalı tesir yapabilirler.

2) Vücudun neresinden 6 volt cereyan eksiliyor? Vücut denilen şey içerisinde kurşun plakları bulunan ve karaborsada 200 liraya satılan bir akkümülatör müdür? İnsan organizmasını Bogos efendinin" akkümülâtör doldurmakta kullandığı bir redressöre nasıl irca edebiliriz?

3) Tümörün abse haline getirilmesi onun habasetini önleyemez. Bu hâdise tümör kitlesinde bazan kendiliğinden de olmaktadır. Tümör dokusunun ortaları erimekte ve yumuşamaktadır. Üstü yara halini almakta, karnabahar gibi bir manzara arzetmektedir. Fakat bütün bunlara rağmen tümörün kötü huyu değişmemekte, tümör hücrelerinin sonsuz gelişmesi ve bölünmesi, tümörün komşu dokulara hücumu durmamak tadır.

4) Sonra Dr. Gorek bu tümörlerden parça alarak anatomo - patolojik muayene yaptırmış mıdır? Bu biyopsi yapılmışsa ne çeşit bir tümör çıkmışdır? Yapılmamışsa bunların kötü huylu tümörler olduğu nereden anlaşılmışdır. İlimde keramet yoktur. Müsbet vesikalar lazımdır.

5) Dr. Gorek'in fahri ve hissi savunucularından biri de bir çok keşiflerin tesadüflerle yapıldığını söylemektedir. Ula orta tesadüf olmaz. Tesadüflerin de bir takım kanunları vardır. Probabilite boş bir söz değildir, anladık. Fakat amiyane bilgisi olan, kozalite, determinizim konularını bilmiyen bir insan bu lâkırdıdan ne anlar? Muayyen bir konu üzerinde bu günkü ilmî metodlarla uzun zaman çalışan ve bir merhaleye aşan bir kimse günün birinde de zahiren tesadüfe hamledilen bir buluşla veya bir sezişle inanılmayacak bir şey yaratabilir. Buna nasıl sadece tesadüf diyebiliriz? O insanın bu işe harcadığı emeği, kendi görüş alanını genişletmek için çırpınışlarını inkâr mı edeceğiz?

Dr. Gorek'in çalışmalarında bu ilmi istikameti göremiyor, günde 12 limon yemekle ve vücuda bir akkümülâtör bağlamakla kanserin şifalândırılacağına inanamıyoruz. Bu sözlerimizden fahri avukatlar, ne olursa olsun hastasına şifa arayan aileler, hekimin gözlerinin ışığında teselli arayan zavallı hastalar gücenmesinler. Bu derdin devası elbette bir gün bulunacaktır. Bu sır kanser araştırma enstitülerinin ve buralara karasaçlı, dim dik, keskin bakışlı, dümdüz derili girip de uzun yılların çalışmalarından sonra kanbur, ak saçlı, sönük bakışlı ve çökük omuzlu. Buruşuk derili ayrılan bilginlerin beynindedir. Yalnız şunu da hatırlatmadan geçemeyiz. Büyük fizikçi Max Planck: «İlim tabiatın son sırrını keşfedemiyecektir. Çünkü en son bir tahlil ile anlaşılıyorki biz kendimiz de tabiatın ve keşfetmeğe çabaladığımız sırrın bir parçasıyız.»

Dr. E.E.

KİTAPLAR

ZERDÜŞT BÖYLE DEDİ

(Friedrich Nietzsche'den çeviren: Prof. Dr. Sadi Irmak. İstanbul 1954 Işıl M. 352 S. 4 lira. İkbal Kitabevi)

Prof. Dr. S. Irmak, büyük Alman filozofunun bu azametli eserini daha. önce de dilimize çevirmişti. Bu yeni tercümede «Dört kısım bir arada» verilmiştir. Kitabın başında, çeviren tarafından yazılmış: «Eserin kısa bir tahlil ve tenkidi» m, «Nietzsche'nin kısa hal tercümesi» ni buluyoruz.

MAARİFİMİZİN ANA DÂVALARI VE BAZI HAL ÇARELERİ

(Yazan: Prof. Dr. Mümtaz Tarttan. İstanbul 1954 İstanbul Yayınevi M. 80 S. 150 kuruş.)

Prof. Remzi Oğuz Arık'ın aziz hâtırasına sunulan kitap şu bölümlere ayrılmıştır: Birinci kısım: Önsöz; Ana dâvalar; Garplılaşma hareketi ve maarifimiz; Milli Eğitim Vekâleti Teşkilât Kanunu tasarısı münasebetiyle; Tahsilin muhtevası; Tahsilin gayesi. İçtimai veya milli terbiye: Umumî mülâhazalar ve prensipler; Ahlâk, din ve estetik terbiyesi; İrade ve karakter terbiyesi: Demokrasi ve terbiye; Dil devrimi ve inkılâplarımız; Dil devrimi ve milliyetçilik. İkinci kısım: Hal çareleri ve tedbirler: Hakiki garplılaşmanın veya ileri bir millet olmanın amelî ve esas şartları; Avrupa ve Amerika ya talebe gönderme; Araştırma enstitüleri; Üniversitelerin ıslahı ve yenilerinin açılması; iyi muallim yetiştirilmesi.

TOPYEKÜN ÇOCUK MESELESİ

(Yazan: Osman Korkut Akol. Ankara 1954 Ankara Telgraf M. 34 S.50 kuruş. Resimli)

Osman Korkut Akol, çocuk dâvası üzerinde duran yazarlarımızdan biridir. Bu işi onun kadar yaymağa çalışan bir ikinci yazar var mı, bilmeyiz? Paha önce (1950), «Kimsesiz çocuklar» adlı bir inceleme yayımlamıştı. Bu küçük kitabı « 10 ncu Dönem B. M. Meclisi üyelerine açık mektup» kaydiyle ortaya koyuyor. Bölüm başlıkları: Başlarken; Eğitim teşkilâtımız ve çocuk vatandaş; Anayasa ve çocuk; Topyekûn çocuk meselesi; Çocuğu koruma faaliyetleri; Çocuğu koruma teşkilâtı; 'Son söz. Kitabin kapağında iki resim: Mithat Paşa; İsmail Mahir Efendi.

ARAKONDA

(İskender Fikret Akdora'nın şiirleri. İstanbul 1954 Nurgök M. 63 S. 75 kuruş. Köprü Yayınları No. 1)

Şairin beşinci şiir kitabı. Bundan sonra daha beş şiir kitabı, roman, eleştirme, sahne eseri çıkacak. «Arakonda» gayet zarif bir kapak ve baskı içinde sunulmuş. Kapak ve iç resimleri Sabri Berkol çizmiş. Şair, «Pembe kâğıt» başlıklı, pembe kâğıda basılmış bir notta «Arakonda» nın aslında «Anakonda» olduğunu, boğa yılanlarından en azgınına bu adın verildiğini söylüyor. Şiirlerde geçen «Lâra» daki «r» nin güzelliğine dayanamıyan şair, «keyfi istediği için» kelimeyi «Arakonda» şekline sokmuş. Şiirlere gelince, şair halk âhengini oldukça incelterek, şehirlileştirerek kullanmış; daha tatlı bir hale getirmiş Üç satırlık küçük şiirlerinde az kelime ile çok şey söylemek istemiş ve başarmış. Şiirlerin çoğu İtalya güneşinin ürünü.

İNSAN HAKLARI

(Thomas Paine den çeviren: Mehmet Osman Dostel. Ankara 1954 Maari B. XXXII + 416 S. 360 kuruş. Maari Vekâleti. Dünya Edebiyatından Tercümeler. İngiliz Klâsikleri: 61)

Kitabın asıl metnine geçilmeden önce şu yardımcı bölümleri buluyoruz: Eserin Türkçesini takdim (M. C. Dostel); Müellifin kısa hal tercümesi Başlangıç (G. J. Holyoake); Thomas Paine'in eserleri; George Washington' (Th. Paine); İngilizce nüshanın önsöz (Th. Paine). Kitap iki bölüme ayrılmıştır: 1. İnsan hakları; İnsan ve Vatandaş Hakları Beyannamesi; Bu beyanname hakkında mülâhazalar; Müteferrik meselelere ait fasıl; Netice. 2. Prensip ile tatbikatın mezci. M. de la Fayette; Önsöz; başlangıç. 1. Fasıl; Cemiyet ve medeniyet hakkında; 2. Fasıl: Bugünkü eski hükümetlerin menşesi hakkında; Fasıl: Eski ve yeni hükümet sistemler hakkında; 4. Fasıl: Anayasalar hakkında; 5. Fasıl: Avrupa durumunu düzeltmenin yolları ve çareleri ve müteferrik mülâhazalar. Ek.

TÜRK ANSİKLOPEDİSİ

54. fasikül

Büyük ansiklopedimizin 7 nci cilde iki fasükül sonra tamamlanacaktır (B) harfi ve 7. ciltle birlikte, tamamlanmasa bile, sona doğru yaklaşacaktı Elimizdeki en yeni fasikül (Boreu maddesiyle başlıyor, (Boston) maddesiyle sona eriyor. Bu fasikülde uzun tutulan maddelerin başlıkları: Borgia aile si; Borneo; Bornu; Borsa, Boru, Bosna Eyaleti; Bosna - Hersek; Bosna - Hersek meselesi; Bosnasaray; Bosporos Bosporos İmparatorluğu; Boston.

OKULLARDA TEST UYGULAMALARI

(Yazan: Fikret Özgönenç, İstanbul) 1954 Güven B. 170. S. 150 kuruş).

Memleketimizde en çok yayımlanan kitaplar arasına öğretmen meslek kitapları girer. Fuat Gündüzalp'ın Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanmış olan iki ciltlik «Öğretmen meslek kitapları kılavuzu» da buna tanıktı. Elimizdeki kitap bu konudaki eserler en yenisi. Zaten «test» konusu da bizim için oldukça yeni ve çekici bir konu dur. Yazar, kitabını şu bölümlere ayırmış: 1. Testlerin tarifi-Testlerin nevileri-testlerin tarihçeleri. 2. Sözlü, yazılı imtihanlar - başarı testleri. 3. Testlerin taksimi. 4. Bilgi-başarı testleri. 5. Sınıf testlerine ait örnekler. 6. Türkçe yazılmış, teste ait eserler listesi.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR



1955 in köpek modası

Ne günlere kaldık

Pariste, köpekler arasında da bir moda defilesi yapılmış ve 1955 senesine ait modeller gösterilmiştir. Bunların arasında «Kerry Blue» adlı köpek bilhassa alkışlanmıştır. Artık Paris köpekleri «Kerry Blue» gibi süsleneceklerdir.
(Inter continentale)

Yeni bir dünya planör uçuşu rekorunu kırmak isteyen Bertraud Dauvin'in planörü Marsilya'nın kuzeyine düşerek parçalanmış ve Dauvin ölmüştür. 20 yaşında olmasına rağmen geçen Nisan'da dünya planör rekorunu 57 saat 10 dakika ile kırmıştı. (A.P.)

F ransa'da müstakillerin yaptıkları bir kongrede hayat pahalılığı hakkında görüşmelerde bulunulmuş ve tedbirler düşünülmüştür. Parisli bir delege ete konulan narhı karşılamak ve bunu kaldırmak maksadı ile sigaraya yirmi frank zam yapılması talebinde bulunmuştur.
(New-York Times)

B ombay Belediye meclisi âzalarından Aushir Bavuçha, şehirde 25 bin dilenci bulunduğunu ve bunların yıllık kazancının bir milyon sterlinin üstünde olduğunu söylemiştir, (New-York-Times)

İsviçre'de George Hanna isimli birisi asfaltta arabasını süratle kullanırken otomobil, kaygan bir yerde birdenbire takla atarak tekrar dört tekerleğinin üzerine düşmüştür. Kazadan sonra abasını muayene eden Hanna, sadece bir radyotör borusunun kırldığını gör-üş ve otomobili bir yol kenarına çekerek yakın bir kasabadan yedek boru almağa gitmiştir. Fakat George Hanna geri döndüğü zaman, ucuz atlattığına sevindiği kazanın henüz bitmemiş olduğunu esefle müşahede etmiştir. Zira Arkadan gelen bir başka otomobil aynı kaygan yerden fırlıyarak Hanna'nın otomobiline çarpmış ve parça parça etmiştir.. (Daily Telegraph)

Oklahoma üniversitesi korosunun konserlerinden ziyade provaları alâka toplamağa başlamıştır. Koronun direktörü Mr. James Nelson talebelerin provalara geç gelmelerini önlemek için, «Giyinmeniz uzun sürüyorsa pijama ile gelin; yeter ki vaktinde burada bulunun» demiştir.

Şimdi, koroya talebeler pijama ve geceliklerle gelmektedirler.
(News Week)

Fransız şarkıcısı Josephine Baker gazetecilere verdiği bir beyanatta gelecek Mayısta sahne hayatından çekileceğini ve bundan sonra kendisini, evlât edindiği altı çocuğa vakfedeceğini söylemiştir.. Bu altı gocuğun en küçüğü 28 aylık ve en büyüğü 8 yaşındadır. Josephine Baker bu çocukların ikisini Japonya'dan, birini Fransa'dan birini Finlandiya'dan, birini Perudan, birini de İngiltere'den getirmiştir.
(News Week)

İsviçre'nin Basel şehrinin bütün erkek seçmenleri, kanton işlerinde, kadınlara müsavi siyasî haklar verilmesini 1920 den beri dördüncü defa olarak reddetmişlerdir. Kadınlara siyasi hak tanınması hususunda 17.321 kişi lehte, 21.123 kişi ise aleyhte rey vermişlerdir.
(New-York Herald Tribüne)

Amerika'nın Washington şehrinde bir polise garip bir yılbaşı hediyesi gelmiştir. Geçen yaz aylan içinde bir hastahaneye nakledildiği sırada kaçmağa muvaffak olan meşhur dolandırıcı ve kalpazan Jak Raymond tarafından gönderilen bu hediye, polis müdürü Morris Stayens'in emrine muharrer 2413 dolar değerinde bir çektir. Dolandırıcı çekle beraber gönderdiği mektupta şunları da kaydetmeği ihmal etmemiştir:

«Dışarıda çok iyi vakit geçiriyorum. Bol bol eğleniyorum, daha uzun müddet de dışarıda kalacağımı tahmin ediyorum. (Reuter)

Chicago üniversitesi, George Herbert laboratuarının 25 inci yıldönümü münasebeti ile üniversite ilgilileri ikinci dünya harbi sırasında bu laboratuarda çalışan bilginlerin 300 çeşitten fazla öldürücü gaz icat ettiklerini, aynı zamanda bu gazlara karşı korunma çare ye usullerini geliştirdiklerini açıklamıştır. (New-York' Times)

Londra'da geçen sene bir kilisede yapılan merasimde bir kadınla evlenen diğer bir kadın hakkında açılan dâva sona ermiş ve 26 yaşındaki Violette Jones yanlış isim altında evlenme lisansı almak suçu ile 25 sterling para cezası ödemeğe mahkûm edilmiştir. Evlenme izni alırken Vincent Eric Jones müstear ismini kullanan ve kendisini bekâr olarak bildiren Violette mahkemeye lâcivert pantolon ve yağmurlukla gelmiştir. Violette Jones, bünyesinde hissettiği bazı değişiklikler üzerine doktorlara müracaat ettiğini ve kendisine erkek elbiseleri giymesini tavsiye ettiklerini anlatmış çok fakir olduğundan cinsiyet değiştirme ameliyatı yaptıramadığını söylemiştir. (News Week)

Fransa'da Madam Devaut, 24 üncü çocuğunu dünyaya getirmiştir. Madam Devaut'un son çocuğu erkektir. 47 yaşında olan Monsieur Devaut ile 44 yaşında olan Madam Devaut'un çocuklarının en büyüğü 26 yaşındadır. 24 çocuktan 22 si hayattadır, ikisi ise doğar doğmaz ölmüştür. (U.P.)

Pariste ilk defa olarak verilen sütlü kokteyle Berta, Lolla, ve Nina adında üç inek de davet edilmiştir. Bu kokteyli içkiye düşkün olanlar Fransız Başşekili Mendes-France'a bir nazire olarak yapmışlardır. (News Week)

Moda

Daima gençleşmek içingiyininiz

Pariste, birçok büyük terziler vardır, fakat bunlardan bazıları, zaman, zaman parlarlar ve moda, daha ziyade, bu birkaç kişinin sihirli değneğinden doğar. Uzun zamandan beri «Dior» büyük terziler merdiveninin en üst basamağını muhafaza etmekteydi. Son zamanlarda, ona bir rakip çıkmıştır: Hubert de Givenchy.

Bu sanatkâr, o kadar genç, o kadar çocuk yüzlüdür ki, onun moda dünyasında ihtilâller yaratıp üst basamaklara çıkabileceğine kimse inanmıyordu, fakat Hubert de Givenchy kadınları en zayıf taraflarından vurdu. Çünkü gerek yarattığı modellerde, gerek seri halinde neşrettiği makalelerde, bir tek şeyin üzerinde, duruyordu: «Her kadın daima gençleşmek için giyinmelidir». Bu, onun tezi idi.

Geçen yaz, basmanın birdenbire parlayıp ipeklileri geride bırakacak kadar ön plâna geçmesine sebep Hubert de Givenchy'dir. Fransa'da kadınlar, hem de yaşları oldukça ilerlemiş kadınlar, basmadan tuvaletler yaparak balolara gittiler. Bu hafif, cici elbiselerle kendilerini cidden gençleşmiş hissediyorlardı. Şal ve eğlenceli küçük bolero modasını, büyük cep, rahat çanta modasını çıkaran hep odur. O zamanlar henüz ismini kimse bilmiyordu. Bugünkü modada ise gençliği, neş'eyi, pratik şeyleri ifade eden her buluşun altında «Givenchy» imzasını görmek kabildir. Onun için gaye, kadını gençleştirecek modeller yaratmaktır. Bakın ne diyor: «Tabii genç kız modelleri çizmeyi de severim fakat şurası muhakkak ki, bütün tevziler için, ideal manken 30 yaşındaki mankendir. Bu yaştaki bir kadının kendine olan emniyeti, olgunluğu ve tabii jestleri bir genç kızda asla bulunamaz. Fakat bir sanatkârın yaratacağı modellerle, bu 30 yaşındaki kadın, derhal bir genç kız hafifliğini ve tazeliğini elde edebilir. Şıklık ne zannedildiği kadar fazla para meselesidir, ne de yaş.. «Şık olmak seçmesini bilmek demektir ve öğrenmek istiyen her kadın şık olmayı öğrenebilir. Genç giyinmek için birinci şart, yaşlandıkça daha sade giyinmeğe gayret etmektir. Şunu kat'iyetle, söyleyebilirim ki, zevkle giyinen bir kadın, yaşından daima beş aşağısını gösterir. Hattâ daha da ileri gideceğim, diyeceğim ki: 35 yaşını geçen her kadın, 20 yaşındaki giyim tarzına geri dönmelidir. Sakın yanlış anlamayın, başınıza kurdele talan veya en göz alıcı renkleri giyin demiyorum fakat 20 yaşınızdan uzaklaştıkça, giyinmeyi adet edindiğiniz marifetli, çok kuplu elbiselerden vazgeçiniz. Hele jabolu, dantelli «anne-anne» buluzlarını gardrobunuza asla sokmayınız.



Hubert de Givenchy
Genç Fath

35 yaşım geçmiş bir kadın için, ideal üç kıyafet vardır:

En başta çok sade bir tayyör gelir. Fakat dikkati Tayyörle fazla ziynet eşyası takıp takıştıran kadınlar yaşlı görünürler güzel bir çift küpe, bir bilezik kâfidir. Ağır kolyeler, broşlar, hattâ yakaya iliştirilen bir klipo nedense insana birkaç yaş ilâve eder. İnci kolyeler bilhassa küpelerde beraber olunca yüze çok yakışır. Fakat birçok sıra inci takıldığı zaman, bilezikten vazgeçmeli.

Sade tayyörlerle giyilen bluzlar da gayet sade olmalıdır. Güzel bir kumaş, tayyörü açan bir renk; seçtikten sonra bluzu başka şeylerle süslemeye lüzum var mı?. Fakat sade olsun diye bluzlara, klasik erkek yakası yapmak ta bir hatadır.. Kadınlar bu yakalarla, muallime hanım tarzım benimsemiş olurlar.

İkinci kıyafet mümkün mertebe düz bir yünlü entari ve gene düz, bolca bir mantodur.

Üçüncü kıyafet kışın siyah, yazın beyaz, romantik ve sade bir elbisedir.. Çok ince olmıyan kadınlar, çok dar eteklerden sakınmalılar, bu onların yağlanmış taraflarım ve yaşlarım meydana çıkarır. Bol, hafif bol veya aşağıya doğru bollanan bir etek, jarse etekler kadını çok gençleştirir. O yakanın V şeklinde sivri bir dekolte olarak değil de, yuvarlak bir şekilde açılışı da yaş bakımından çok kazançlıdır.

Çok kısa ve dar eteklerle giyilen fazla uzun topuklar çok gençler içindir, geniş kenarlı şapkalar da..

30 yaşım geçmiş bir kadına en çok yakışan şey itinalı bir saç ve küçük şapkalardır.. Küçük şapkalar kadınların gözlerini ön plâna alır. Gözler ise kadınların en sadık dostlarıdır: kolay, kolay güzelliklerim kaybetmezler. Her kadın bu en sadık dostundan istifade etmesini bilmelidir.»



Genç görünmek için
Kadınların rüyası

Gelecek bahar

Elbise tacirleri, şairin dediği gibi, «ne mevsim bilirler, ne iklim.» Onun için, sonbaharın bu perişan son: günlerinde, Londra'da gelecek bahar için hazırlanmış pardesüler, tayyörler, plaj elbiseleri, hattâ mayoların defilesini seyretmeğe gelen moda meraklıları, ıslak soğuk sisten gelip birdenbire biri yaz havası içine garkolmağı tuhaf bulmuyorlardı.

Gerçi moda hususunda İngilizlerin zevksizliği dünyaca kabul edilmiş bir hakikattir, fakat ne de olsa dünyanın büyük bir kısmı bu modayı takip etmekte diğer bir kısmı da karşısında gördükçe seyretmek zorundadır.

Defileler İngilizlerin bu bahar ve yaz nasıl giyineceklerini oldukça ortaya koymaktadır.

Yaz modellerinde klâsik stil hâkimdir; fakat arada sırada bazı elbiselerde biraz Paris tadı bulunmaktadır, Anlaşılan İngilizlerin bu sene Paris modalarından en beğendikleri şey bellerin aşağıya inip geniş eteğin kalça üzerinden başlaması, çünkü biraz Paris havası taşıyan elbiselerde. uzun beden hattı ekseriya hâkim. İngiliz modellerinin, hususiyeti hatlardan ziyade kumaşlarda. Kumaşların dokunuşu, deseni ve kalitesi en üstün derecesine varmış denebilir,

Tweed ihtirası devam etmektedir. Fakat tweedlerin de desen ve dokunuşları bir hayli çeşitli. Tweed'lerde tercih edilen renkler tatlı tonlarda kahverengi, bej, krem ve sarı. Bu kumaşlardan yapılmış tayyörler, aynı desende

Fakat daha kalın dokunmuş bol mantoların altına giyiliyor.

Geniş etekli yaz elbiselerinde en çok rastlanan desen ve kumaş puanlı ve reyeli poplin ve basmalar. Son senelerde moda alemindeki mütevazi ye- -inden bir hayli ilerlemiş olan basma bu sene parlak saten apre verilmek suretile büsbütün cazip bir kumaş olmuş. Bir çok basma elbiselerin saten yol ve akıları, bir çoklarınında yıkandıktan sonra da bozulmadığı söylenen pilileri Var.

İpek kumaşları tercih edenler için de yenilik düşünülmüş. Çin tezgâhlarında ilk dokunduğu şekilde gri bir renkte ithal edilen hakiki ipek kumaşlar, İngiltere fabrikalarında desenlendirilmektedir. Bu şekilde elde edilen kumaşlar hem kalite hem desen itibarile fevkalâde şahane olmakta ve çoktandır ekonomik düşünmeğe alışmış İngilizler için gayet ucuza gayet ağır kokteyl elbiseleri temin edilmiş olmaktadır.

Çarşı-Pazar

Türk fuarları ve yılbaşı kartları

Ankara'da, «kullanılmış ecnebi malı» satan mağazalar çoğaldıkça, insan gayriihtiyari Muammer Karacanın, Cibali karakolunu (hatırlıyor. Piyes kahramanı, sevgilisine mühim bir hediye getiriyor. Bu nedir biliyor musunuz? Ecnebi bir albayın karısına ait kullanılmış kadın çamaşırı!

Bu sözler herkesi güldürmüş, biraz da düşündürmüştür. Ecnebi hayranlığı bize, onların eskilerini, yeni fiyatının birkaç misline aldıracak kadar mı çoğalmıştır?. Ve tabii derhal kadınlarımız hücuma uğradı.. Hakikaten bazen, piyasada altı liraya satılan bir dudak boyasının, bu dükkânlarda on liraya satıldığı vâkidir. Zaten bu dükkânlarda ne para etmez ki?. Boşalmış viski şişelerinden, sigara kutularından tutun da örülmüş erkek çorabına, örülmüş kravatlara, çöp tenekelerine kadar.. Bütün bunların yanında hakikaten güzel hakikî mavundan yapılmış küçük masalar, yemek ve yatak odası takımları vardır ki, piyasadaki emsali ile kıyaslandığı zaman, cidden pahalı sayılmazlar.

Amerikan eşyalarını yüksek fiyatlarla Türklere satmak istiyen bu müesseselerin yanıbaşlarında yavaş yavaş başka dükkanlar türemiştir ki bunları tetkik etmek insana cidden zevk veriyor. Bunlar, fuarların aksine olarak, Türk malını ecnebilere satmak üzere açılmıştır. Demek ki kadınların, hangi milletten olurlarsa olsunlar, yeni ve kendilerinde bulunmıyan şeylere karşı zaafı oluyor. Ecnebi kadınlar nelerimize hayran değiller ki: Çocuklarımıza nazarlık dîye taktığımız mavi boncuklardan, küçük çıngıraklardan bileziklerden yaptırıyor, gene çocuklarımıza oyuncak diye verdiğimiz kapaklı bakır tencereleri tabla olarak kullanıyor, kartondan kesilmiş bir karagözü duvara asıyorlar..

Kapalı Çarşıda müşteri bulamıyan eski zaman fenerleri, abajur şekline sokulmuş ve üzerine 75 liralık bir etiket konmuş!. Arda güzel de olmuş. Biz de modern abajurlara dünyanın parasını vereceğimize bazen bunlardan istifade edebiliriz..

Bir köylünün sırtında gördüğünüz rengarenk bir heybe Amerikalının, hattâ şimdi Ankarada, birçok Türklerin evinde ne iş görür biliyor musunuz?. Kanapelerin kollarından aşağıya doğru sallandırılınca, hem örtü olur, hem de torba kısmına gazete mecmua konulur. Sandelyeleri muhafaza eder. Anadoluda bu heybelerin fiyatı nedir bilmiyoruz fakat burada yirmibeş liraya kadar yükselmiştir.

Bedri Rahmi, Türk köylüsü büyük sanatkârdır diye söyler durur da, bir kulağımızdan girer çıkar, şu Amerikalıların bulup aldıkları, memleketlerine taşıdıkları Türk kilimleri hakikaten Türk sanatından birer örnektir. Ne nefis renk ve şekiller bulmuş şu köylü! Hem de ne ucuza!. Çünkü bütün masraflar, kazançlar üstüne bindikten sonra böyle bir kilim nihayet 70-80 liraya satılıyor.. Türk fuarlarında daha neler yok!. Bakır ibriklerden yapılmış nefis abajurlar, bakır tablalar, balardan süs eşyaları, kullanmaya tenezzül etmediğimiz gümüş işleri bilezikler, küpeler., sandıklarımızda çürüttüğümüz çevreler, şallar..

Amerikalı, büyük bakır bir tepsi alıyor, altına eski zaman simlerinin altına konan ayaklardan yerleştiriyor: İşte kanapenin önünde nefis bir alçak masa!

Bilhassa yılbaşı için, bu dükkânlarda büyük faaliyet göze çarpıyordu. Birçok Türk sanatkârı küçük yerli bebekler, duvarlara asmak üzere resimler, yılbaşı tebrik kartları hazırlamışlardı. Türkler de bunlardan satın alıyorlardı. Neden, yılbaşı tebriki için, çocuklarımıza Noel babayı, kiliseleri gösteren kartlar alalım da meselâ «Tarsus» un elle yapılmış bir manzarasını veya bir köylü kızımız şalvarlı resmini veya eski bir Türk korsanını tercih etmiyelim?

Yalnız bir hata var. Ecnebilerin alâkasını cezbetmek için yapılan bu şalvarlı insanların eşek üstündeki Nasrettin Hocanın, yılbaşı kartı olarak, Türkiyeden, dünyanın herbir tarafına gönderildiğini düşündüğümüz zaman, eski Türkiyeyi temsil eden bu resimlerin altındaki izahatların azlığı nazarı dikkati celbediyor.. Meselâ şalvarlı, palabıyıklı, yan ç plak bir erkek resminin altında yalnızca — bir bahriyeli — tabiri var. Hiç olmazsa — eski bir Türk denizcisi- diye yazılmalı. Yoksa bugünkü deniz subayının resmini çizip yollıyalım demiyoruz.

Amerikan fuarlarından doğan bu Türk fuarları cidden faydalı ve güzel!.. Yalnız ecnebilere satış yaptıkları için değil, bu vesile ile Türk malını Türklere tanıttıkları için...

Ve anlaşılıyor ki, kendi kendimizi tanımağa da ihtiyaç vardır. İlk basamağı aştık galiba!

Fırsatı kaçıranlar...

Jale CANDAN

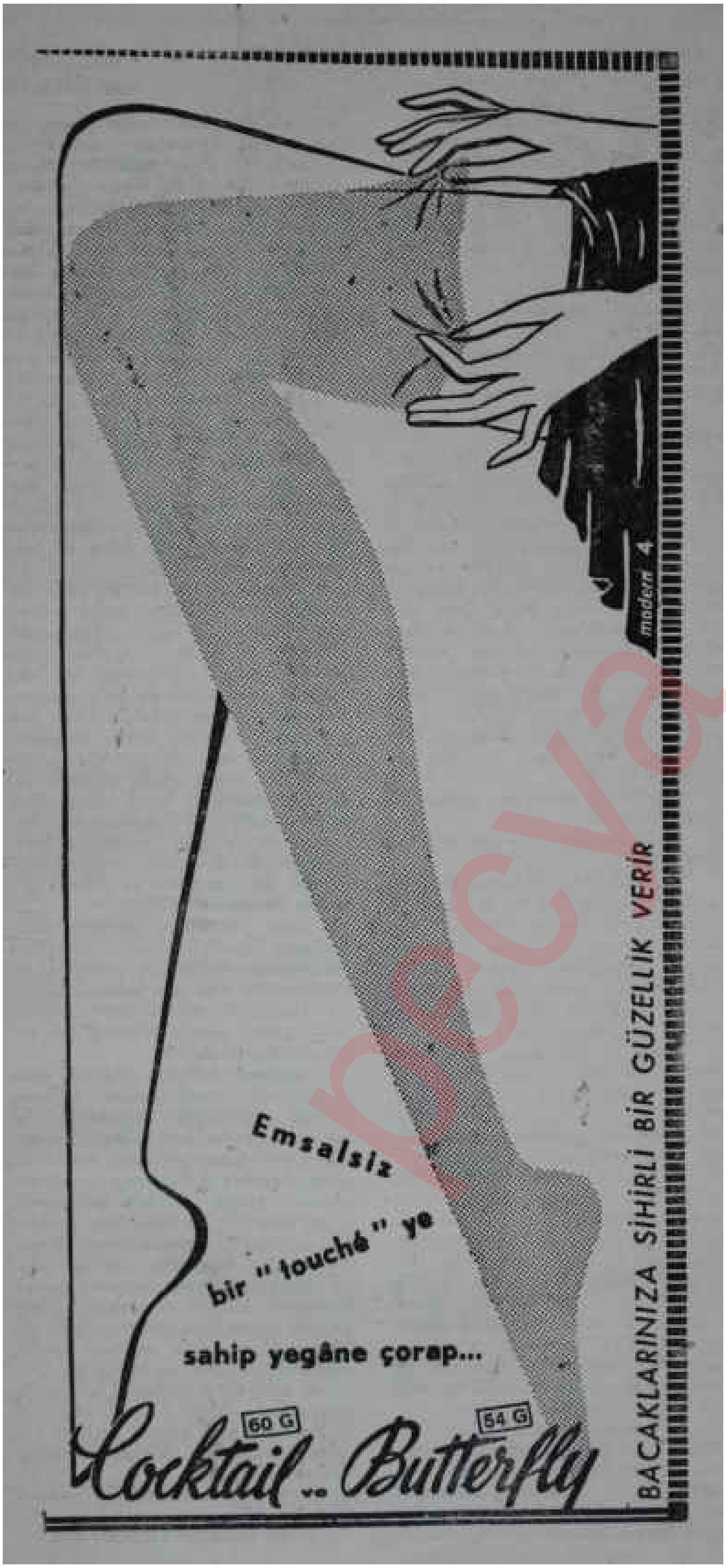
Dükkânlar, hele yalancı ziynet eşyaları satan dükkânlar pırıl, pırıl yanıyor, dolup dolup boşalıyor. Oyuncakçılar da öyle. Köşe baslarını tutan işportacıların önüne sokulamıyor insan; Düdükler, maskeler, kotiyonlar, kâğıt şemsiyeler, dönen bebekler, neler yok, neler! Aylardan beri, birçok insan bunları hazırlamış. Memurların ikramiyesi de tam zamanında yetişti. Allaha şükür herkesin yüzü gülüyor, herkes birbirine, birbirinden gizli, hediyeler arıyor, kar hafiften, hafiften yağıyor şehir tam bir yılbaşı havası içinde...

Kimisi dı$arıda eğlenmeye gidecek. Kimisi evde sevdiği birkaç ahbapla toplanıp, biraz içecek, biraz da yeni seneye girerken şansını deneyecek. Bir kısım da yalnız çocuklarile vakit geçirecek, onlara hediye ve sofra hazırlıyacak! Fakat bazı insanlar var ki onlar: -Yılbaşı bizim neyimize- deyip erkenden yataklarına girecekler.. İşte bunlar, bir saadet fırsatı kaçıran insanlardır. Gündelik hayat o kadar zor, asap bozucu ve yorucu ki bayramlardan, doğum günlerinden, ailedeki mesut tarihlerin seneyi devriyelerinden, yılbaşından istifade edip mesut olmaya, o günler her türlü derdimizi unutmaya adeta mecburuz. Aile kadınının, bu gibi eğlenceleri tertip etmesi, kocasına ve çocuklarına, herkes gibi, mesut saatler yaşatması, yemek pişirmek veya ortalık temizlemek kadar elzemdir. Hatta belki, onlardan da mühimdir, çünkü insanların hayatındaki manevi boşlukları hiçbir şey dolduramaz!

— Biz hiçbir yere gidemeyiz çünkü paramız yok- diyen kadın, iki arkadaşı yemeğe davet edemez mi? O gün, meselâ, eski siyah elbisesinin beline, yeni bir saten kuşak uydurup veya saçma incisini takıp, kocasının karşısına, yeni bir kadın olarak çıkamaz mı? Evet, eğer zahmete katlanırsa...

Çocuklara alınacak hediyeler aylarca evvel hazırlanabilir. Hem çocuklar herşeye o kadar çabuk sevinirler ki, onlara hediye alırken herşeyin en iyisini düşünmek beyhudedir. Bazı kadınlar bunu da kendilerine üzüntü yaparlar. Halbuki çocukların en çok aradıkları şey evdeki rahat, mes'ut ve neş'eli havadır.

Saadet zorla başkasından alınmaz ve istenmez, fakat daima kolaylıkla verilebilir.. Verildikçe de insan yavaş, yavaş faizini almaya baslar. Mesut olan kadınlar, daima herşeyi olan kadınlar değil, mesut olmaya azmetmiş kadınlardır. Tatil ve bayram günlerine gelince, bunlar, her işi bırakıp, mesut olmak için çalışacağımız günlerdir.



Portreler

Amerika'yı fetheden iki kadın

1954 senesinin sön günlerinde, iki kadın Amerika'yı fethetti:

Birisi, kocası konferanslarla meşgulken, sefaretteki basın toplantısında, gazetecilerin suallerini cevaplandırıyor ve sevimli tebessümü, şık elbiseleri, cazibesi ve sadeliği ile alâkayı üzerinde topluyordu. Bu kadın Lili Mendes-France'dır. 1.780 adet günlük gazetenin baş sahifeleri onun resimleri ile süslenmiş ve Amerikalılar onun parlak saçlarını, içi gülen gözlerini televizyonda seyretmişlerdi. «Mendes-France» ismi Amerika'da altı gün bütün Amerikalıları meşgul etti, Ayan Meclisinde konuştu, hususi görüşmeler yaptı, münakaşalara girişti ve kendisini Avrupanın en kuvvetli devlet adamlarından biri olarak kabul ettirdi. Muhakkak ki, en büyük muvaffakiyeti, Mendesses'lerin şerefine Foster Dulles tarafından verilen ziyafette kazandı. Bu toplantıda altmış sekiz davetli vardı ve herkesin gözü sevimli, şık, zarif ve zeki Mademe Mendes - France de idi.. Çetin günlerde daima kocasının yanında bulunan Lili Mendes-France açık havayı sever, resim yapar, Bernard ve Michel adında iki oğlu vardır. 1953 senesinde, mecliste muvaffakiyetsizliğe uğrıyarak çıktığı birgün, Mendes-France gece saat ikide karısının kendisini beklediğini görmüştü. Lili ağlıyordu, kocasının bütün mücadelesini takip etmişti. Sessizce, otomobile binerek, gittiler..

Son günlerde Mendes-France Fransız Meclisinin itimat reyini bekliyordu. Mademe Mendes-France ise kocasını..

Amerikalıların kalbini fetheden ikinci kadın Kraliçe Süreyyadır. Yirmi iki yaşındaki, siyah saçlı kraliçe mavi vizon mantosu içinde, o kadar güzeldi ki, ona hayran olmamak mümkün değildi. Sonra, ona biraz da merakla, sempatik bir yakınlık hissi ile bakmıyordu. Bu parlak kadın rom anlardaki erişilmez kraliçelerden değildi. Herkes gibi, onun da dertleri vardı. Memleketinin buhranlı günlerinde çektikleri hariç şimdi de Amerika'ya, dört senelik bir izdivaçtan sonra, hâlâ çocuk sahibi «niçin» olamadığını anlamak için gelmişti. Bu mevzuda, birçok dedikodular yapılmış, sözler söylenmişti. Hangisi ne derece doğru idi, bilinemez ama, Iran tahtının bugün için veliahtsız kaldığı ve genç kraliçenin bundan büyük bir ıstırap duyduğu muhakkaktı. Prens Ali Riza bilindiği **gibi,** bir tayyare kazasında ölmüştü. Kral Faruğun güzel kız kardeşi Fevziyeden doğan prenses Sahnaz ise, Iran kanunlarına göre, tahta geçemez.

İşte Iran şahı Rıza Pehlevi ile kraliçe Süreyyanın Amerika'yı ziyaret etmelerinin birinci sebebi Amerikalı mütehassısların fikrini almaktı. Fakat Şah, aynı zamanda, güzel Süreyya'yı dinlen-



Mme. Mendes - France
Melezler güzel olur

dirmek, ona beş sene evvel ziyaret ettiği Amerika'nın güzel taraflarını göstermek istiyordu. Şah ilk seyahatteki, protokoldan sıkılmış olacak ki, bu sefer gayriresmi bir seyahat yapıyordu. Bu yüzden Beyaz Sarayda değil, pembe tuğlalı Iran sefarethanesinde kalmışlardı. Fakat Eisenhowerler onları yemeğe alıkoydular ve Mamie Eisenhower Süreyyaya Beyaz Sarayı gezdirdi.

Kral ve kraliçe gelir gelmez New-York hospital de iki gün müşahede edilmek üzere yattılar. Bu arada Şah, Manhattan River Club de fevkalade bir tenis oyuncusu olduğunu ispat etti.

New-Yorkta kaldıkları müddet zarfında şah ve kraliçe iki defa tiyatroya ve operete gitmişler ve St. Regio Hotel de gayet ciddî bir pozla dansetmişlerdir. Bundan sonra Eisenhower'in hususî tayyaresi ile Washington'a gitmişlerdi. Fakat hastahanedeki müşahedenin neticesi hiç dışarıya sızdırılmamış tır.

Şahın basın davetlisi olarak yemeğe gittiği bir günden istifade eden Süreyya alışverişe çıkmış ve bir nedimesi ile ayakta sandviç yiyerek karnını doyurmuş, kısa saçlarına gidecek şekilde birçok küçük şapkalar satın almıştır.

Bir sabah şah, yanındaki zevatla beraber, yürüyerek camiye gitmiş ve müslümanlık icabı camiye yürüyerek gitmek icab ettiğini söylemişti. .

Şah ve kraliçeye 14 kişi refaket etmektedir, 95 parça eşyaları vardır. Noeli Hollywod'da geçirmeye karar vermişlerdir.

Bütün bu güzel şeyler, Amerikalı'nın sempatik insanları kraliçenin bir büyük derdini , ıstırabını içinden söküp atamamıştır. Atamaz da.

Nasreddin Hocaya, ihtifallere ve heykellere dair

Avni BAŞMAN

Durup dururken, görünür veya belli bir sebebi yokken zihninde bir şey veya bir şahıs hayalinin uyanıvermesi; yahut bir fikrin veya bir fıkranın hatıra gelivermesi nadir hâdiselerden değildir. Bunu psikoloji âlimleri şuur - altı termine sığınarak türlü şekilerde izah ederler.

İşte geçenlerde bir gün benim de aklıma, durup dururken Nasreddin Hocanın «dostlar alış verişde görsün» fıkrası geldi. Hoca beşe aldığnı üçe satıyor. Bu tuhaf ticareti beğenmiyen karısına şöyle diyor: «Aldırma Hanım, yeter ki dostlar bizi alış verişde gürsün.»

Nasreddin Hoca bu! Bir fıkrasını hatırladınız mı, artık elinden zor kurtulursunuz. Alış - veriş deyip de, hele Hocanın yaptığı şekilde de olunca, borcu düşünmemek mümkün müdür? Sürülerin otladığı yerlere çalı dikeceksiniz, koyunlar gezerken bunlara sürünecek; sonra gidip çalılara lif lif takılmış yün döküntülerini toplıyacaksınız, götürüp pazarda satacak, parası ile borçlarınızı ödeyeceksiniz. Bu güzel plânı sizden dinliyen alacaklınız gülmez de ne yapar? Alacağı sağlam teminata bağlanmıştır, elbette güler, hem de kahkahalarla güler.

Nasreddin Hoca için neden bir âbidemiz yok?

Bakın zihnim gene nereden nereye gitti?

İhtifalci Ziya beyin -merhum mevlevî idi- ruhunu bol bol şad olduğu bu günlerde bir Nasreddin Hoca ihtifali yapmayı neden düşünmüyoruz. Nasreddin Hocanın heykeli d ikilemez mi? Daha iyisi, onu temsil edecek sembolik bir heykel grubu vücuda getirilemez mi?

Şimdi de ahlâkının çetin somluğu ile meşhur, Romalı Büyük Caton'un bir sözü araya giriverdi: «Ben, arkamdan, bu adamın neye heykeli yok denilmesini, neden heykeli dikilmiş denilmesine tercih ederim.»

O Nasreddin Hoca ki bu milletin köylüsü kendisi içinde yedi yaşında çocuklardan ihtiyarlarına; en cahil çobanından en büyük politika, ilim, fikir ve sanat adamlarına varıncaya kadar; müslümanı, müslüman olmıyanı, iyisi kötüsü, hırlısı hırsızı ile bu koca memleket içinde, onu bilmeyen, sevmeyen, onun fık ralarını her fırsatta söylemeyen tek insan yoktur, denilse mübalâğa edilmiş olmaz, sanırım.

Nasreddin Hoca evliyadan değildir, kerameti filan yoktur, «hazret» de değildir, sade «Hoca merhum» dur; ne bir tarikat kurmuştu, ne de bir tarikata bağlanmıştır; hepimiz gibi halktan ve bu manâsı ile, tam lâik bir adamdır. Ama hangi velinin hangi kerametin onun, erdiği mazhariyetle kıyas edilebilir? Hangi tarikatın piri onun kadar tanınmış ve sevilmiştir? Adı ve fıkraları her an milyonlarca insanın dilinde dolaşmaktadır. Şu dakikada Türklük aleminde kim bilir kaç kişi ondan bahsetmekte, onun bir fıkrasını söylemektedir. Dünyayı, hayatı, feleğin türlü cilvelerini alabildiğine geniş ve hoş - görücü bir gönül rahatı ile karşılayan; onlar hakkında düşündüklerini, gene Anadolu topraklarında yetişip yaşamış Esop'ın yaptığı gibi, saf ve sade birer lâtife şeklinde ifade eden hocamız Türkün mizah dehasının daima aramızda yaşıyan her-. dem-taze mümessilidir. Ne yazdı İd onun ruhuna, mizacına asla uymıyan bir alay münasebetsiz fıkara da kendisine atfedilmektedir.

Hakikaten Hocaya ait olan fıkralarda sivrilik yoktur, acılık yoktur, yüz kızartacak, mide bulandıracak çirkinlik ve pislik de yoktur, yüksekten konuşan «hükema» lık, akıl öğreten «ukala» lık da bulamazsınız. Bununla beraber onlarda, kökü pek derinlere varan bir kültür süzgecinden geçtiği için olacak, tadı ve yumuşak bir mizah içinde gizlenen örf ve adet tenkitleri, hattâ bazen, «fincancı katarlarını ürkütmezsen korkacak bir şey yok» ve «küçük kıyamet, büyük kıyamet» fıkralarında olduğu gibi, riyasete ve itikada dokunan imalar bile vardır.

Ama Nasreddin Hocaya kılamazsınız, yanlız gülersiniz. İtikad bahislerinde hiç şakaya gelmeyen en koyu sofular bile ona kızmaz, güler.

Hasılı Nasreddin Hoca zengin, fakir, gamlı, neşeli herkesin en yakın dostu, kafadandır.

Hocanın Selçuki devrinin sonu ile Osmanlı devrinin başında yaşamış olduğu anlaşılıyor. Timurlenk ile münasebetlerine dair fıkralar sonradan yakıştırılmış şeylerdir. Böyle olmakla beraber onların pek hususi bir manaları vardır. Anadolu halkı misli görülmemiş müthiş bir kasırga gibi memleketi kasıp kavuran Timuru, hayalen bile olsa, mağlûp edip öç almak için onun karşısına. ancak Nasreddin Hocayı çıkarabilirdi. Hamamda «Ben köle olsaydım kaç dinar ederdim?» diye soran ve takdir edilen değeri pek az bulup da «Ne? Yalnız üstümdeki peştemal bile daha fazla ederi» deyen Timura «Ben de zaten yanlız ona kıymet biçtim» cevabını Nasreddin Hocadan başka kim verebilirdi?

Evet, neden, Nasreddin Hocanın heykeli yok?

Niçin ihtifaller yapılmaz ona?

RADYO



Hanendeler, sazendeler
Bağdat yolunda

İstanbul

Bağdat seferleri

Üstadı azam Münir Nurettin Selçuk, gazetecilere beyanat vermek niyetinde değildi. Ama ne yapsın ki, üstadın her hareketinde, her gidişinde, hele her icraatında bir başkalık ve muhakkak bir garabet bulan gazeteciler peşini bırakmıyorlardı. Söyledi:

«— Irak'tan şahsen çağrıldığım ve konservatuvar heyetini istemedikleri için seçtiğim arkadaşlarla Bağdat'a gidecek, bir hafta kalacak ve konserler vereceğim.»

Bu kısa beyanat bir kaç balamdan önemli idi ve «üstadı azam» kendinden başka hiç bir sanatkâr, hiç bir yerli teşekkül »kendini belli başlı bir teşekkül sayıyor- kabul etmiyordu.. Şahsen Irak'a davet edilmişti, fakat kendisine refakat edecek sanatkârların konservatuvardan olmaması istenilmişti. Bu demekti ki, bu davetin bazı hususi sebebleri de vardır, Münir Nurettin'in yanında popüler halk sanatkârlarının (bulunması bilhassa istenilmiştir. Popüler halk sanatkârı ayni zamanda sahnede çalışan ve halk tarafından sevilen, tutulan kimseler olduğuna göre, Irak'ın ilgili makamları Türk musikisini bu şekilde tanıtmak yoluna gitmişler, demekti. Muhakkak ki, Münir Nurettin Selçuk, Bağdat şehrinde ilgi ile, sempati ile karşılanacaktı. Çünkü, Selçuk'un «nağmesaz» olduğu günlerde Bağdat'ı Başbakan Menderes de ziyaret edecekti, halkın Münir Nurettin'e ve arkadaşlarına rağbeti daha fazla hissedilecekti.

Irak'ın ilgilileri meseleyi iyi düşünmüşlerdi. Çünkü Türkiye'ye karşı Arap memleketlerinde, «diyaneti islamiye» den uzaklaşmış nazarı ile bakanlar vardı, hattâ sark musikisine Türkiyede başka şekil verildiği ve tamamen Avrupai -keşke olsa- bir manzara arzettiği kabul ediliyordu. Münir Nurettin Selçuk'un vazifesi bu bakımdan önemli idi; kendi kendisini Arap memleketlerinde şark musikisini Türkiye mümessili olarak, kurtarıcı gibi görüyordu.

Bir yandan politik müzakereler ve konuşmalar cereyan ederken -Münir Nurettin -böyle düşünüyordu- diğer taraftan da üstad teğanni edecek ve Türkiyeyi Irak halkı nezdinde daha sempatik bir hale sokmağa çalışacaktı.

Fakat bu sözleri işitenler Münir Nurettin'deki «benlik» dâvasının kuvvetine bir kere daha hayret etmekten kendilerini alamadılar. Üstad bu güne kadar hiç, ama biç bir zaman nezaket olsun diye, cümleleri biraz daha yumuşatarak, biraz daha «ben» dâvasından kurtararak konuşmuş değildi. Konuşmuyordu, konuşamazdı.

O bu işlerin bir tanesi, Türkiye'nin biriciği ve en değerlisi idi. Belki de bu noktada kendisine hak verenler pek çoktu, fakat verdiği beyanatta, gazetecilerle yaptığı konuşmalarda, konservatuvardan kimseyi istememelerine bilhassa işaret ederek, kendisinin seçtiği kimselere Irak'ta misafirperverlik gösterileceğini imâ etmesi bir çok yerde affedilir bir hata olarak kabul edilemiyordu.

Irak'a bir müddet sonra Safiye Ayla nâm ses sanatkârımızın da gideceği göz önünde tutulursa, nabza göre şerbet vermek hususunda iyi bir usul bulduğumuzdan kimse şüphe edemez. Irak denilince alaturka, İtalya denilince alafranga musikide kimlerimiz varsa, sefer ediyoruz. Bu suretle hem farklı, hem de garplı tarafımız olduğunu ilân ediyoruz. Nasıl iştir bilinmez; hem şarklı kalmak, hem de garplı olmak nasıl mümkündür, nasıl mümkün olmaktadır? Toprak itibariyle şarklı kalmakta devam ediyoruz, devam edeceğiz. Fakat Arap memleketlerinin her zaman her işte önderliğim ifa etmekte -iddia budur- olduğumuza göre, alaturkacılarımızı buralara gönderip sempatik olmaktansa, garp musikisinde mevcutların en iyilerini göndermek, bu mevzuda bu yolun tutulması lâzım geldiğini onlara anlatmak, hattâ antipatik görünmek bahasına yerinde bir hareket olurdu. Dostlukları bu yolda takviye etmek, kitleleri bu şekilde bir gösterişle avlamak iyi bir politika değildir. Atatürk millî kurtuluş hareketlerini Arap dünyasına duyurmuşsa, yeni nesil, bugünün nesli Avrupa harsını ve medeniyetini komşularımıza -hadi diyelim dindaşlarımıza - öğretmekte kendini vazifeli kılmalı idi. Böylece daha ileriye, şarkın uyuşuk duvarını yıkarak daha çok batıya yaklaşılmasında Türkiye iyi bir komşu olarak vazifesini yapmış olurdu. Olabilir de..

Biz, Münir Nurettin Irak'a gitmesin demiyoruz; gitsin. Fakat, orada halkın halâ, inanmağa çalıştığı gibi, Türkiye şekil itibariyle Avrupalı, iç bünyesi itibariyle şarklı kalmıştır, dedirtmesin. Buna hakkı yoktur. Olmamalıdır.

(Bu bizim yerli musikimizdir, sizinkine benziyor, denilsin, istenirse unutmadık diye İlâve edilsin, fakat asla her hali ile benimsediğimiz musiki budur, diye bir telkin yapılmasın.

Ankara

Memleket saat ayarı

Sabahın erken saatinde -erken saat dokuz idi- uyandığı zaman mahmur ve yorgundu. O gün yapılacak pek çok işi vardı, İstanbul'dan gelmişti, bazı bakanları ziyaret edecekti. Adı Mahmud Erhan idi, mesleği gazeteci.

Radyoyu açtı, o sırada spiker «saat ayan» nı bildiriyordu. Aziz dinleyiciler, diye başladı, gonga vurulduğu zaman saat tam ondu. Radyonun «aziz dinleyici» si hayretler içinde kaldı, saatinin bu kadar geri kaldığına bir bayii kızdı ve surat etti. Kol saati dokuzu gösteriyordu ve saatin on olması demek bir çok işlerinin geri kalması, randevuların kaçması demekti.

Fakat içine de şüphe geldi. Fakat fikrini derhal tashih etti: Bu ayar, memleket saat ayarı İdi. Yanlış olmasına imkân ve ihtimal yoktu. Diğer taraftan da kendini tatmin etmek istiyordu, saatinin de, işlerinin de gen kalmasını kabul etmek niyetinde değildi. Kolayı, radyoevine telefon etmekte buldu.

İlgili şahsı istedi; çünkü biliyordu ki, sabahın erken saatinde bu idarede ne bir mes'ul şahıs, ne de program müdürü olabilir. Bir zatı telefona getirdiler; sordu:

«— Saat hakikaten on mudur?»

Verilen cevap hem kendini, hem de saatinin ayarım teyit ediyordu: «Henüz dokuzu bir kaç dakika geçiyor..»

Telefondaki zata, radyonun saat

ayan olarak «on» u verdiğini söyledi ve hangisine inanmak lâzım geldiğini sordu. Cevabını beklemeden telefonu kapadı. Şaşırmak sırası o ilgili şahsa gelmişti, ilk önce yok böyle bir şey olamaz, dedi, sordu soruşturdu, feci yanlışlık bazı kimseler tarafından da - hem de radyoevi mensubu - duyulmuştu. Koştular spikere haber verdiler, saatinin bir saat ileri olduğunu, veya şaşırmasının -hadi böyle diyelim- çok fena neticeler tevlid ettiğini söylediler.

Gazeteci radyoyu dinlemeğe devam etti. Biraz sonra spikerin «efendim, şimdi saat dokuzu yirmi geçiyor», daha sonra «efendim şimdi saat ona yirmi var» dediğini işitti. Randevuları bu meşguliyeti sırasında kaçmıştı amma, şu radyoevinin saat ayarını hiç değilse, düzeltmişti. Allah bilir, bu ikaz olmasa kocaman radyo idaresinin, nezaket ve gösteri olsun diye her cümlenin sonunda veya başında «efendim» kullanan spikerleri, memleket saat ayarını bir saat ileriden verecekler, bildirecekler ve vazifelerini tam manasıyla yapmış olmanın sevinci içinde mikrofonu terk edeceklerdi. O spikerlerin daha iyi, daha muntazam ve aksaksız çalıştığım, çalışacağını ilân ediyorlardı; etmekten de iftihar duyduklarım belirtiyorlardı.

Radyo idaresinin kabahati böyle mühim hatalar yapıldığı zaman ne yapacağını, nasıl hareket edeceğini bilememesinden ileri geliyor. Radyo program müdürü her işi düzeltmekte bir gayret sarfede dursun, bu kabil hataların da azaldığını gören, duyan ve bilenin olmadığı da bir vakıa. Radyo idaresi, spikerlerin bu kadar yanlış hareket etmeleri karşısında sadece «bir daha yapma» diyor, tıpkı ilk mekteplerde olduğu gibi «sonra karışmam ha!» diye de bir ilâvede bulunuyor, dâvanın bu yoldan halledileceğine inanıp gidiyor. Radyo program müdürü, bu ilk mektep tabyasından vazgeçmeli, sert ve ciddi tedbirlere başvurmalıdır.

Misalleri arttırmak için sebebler Ve hâdiseler pek boldur. Bir gün bakarsınız hoparlörden bazı garip sesler gelmektedir, sanki bir radyofonik piyesin ilk dakikalarıdır.. «Ne oluyor, ne var...» «Allah allah hiç olur mu yahu...» Bunlar vatandaşın kulağına geliyor. Sebebi ise, gayet basittir, mikrofon alaturka sanatkârlarının prova yaptıkları bir stüdyoya bağlanmıştır. Çünkü, şark musikisini tedvir eden şahıs, alaturka musiki sanatkârlarının hangi saatte neşriyata başlıyacaklarını karıştırmış, teknik elemanlara 14.45 yerine, 14.30 saatini vermiştir. Dakikası ve saati gelince, prova yapan sanatkârların stüdyosu halkın kulağına açılmış ve bu garip sesler işitilmiştir. Şimdi, bu meselenin, bu karışıklığın mesulü kimdir? Bulunup, derhal cezalandırılması yerinde olmaz mı? Olur.. Cezalanmaz.. Radyo program müdürünün bu işe müdahale etmesi şart değil midir? Şarttır, fakat etmez.. Biraz sonra spikerin tatlı sesi işitilir, bir teknik arıza bahanesi bulunur, «şimdi sizlere hafif batı musikisi» sunuyoruz, denilir. Aslında, programda o saatin yeri de hafif batı musikisidir.

MUSİKİ



Dinleyiciler

Sanki elbise defilesiydi

Opera

«Şen Tiyatro»

Dinleyicilerden biri vestiyerde smokininin üzerine paltosunu giyerken «Kel Hasan'a benzettiler!» dedi. Yanındaki, tasdik makamından, güldü. İçerden henüz alkış sesleri geliyordu. Güldü ama, ister Kel Hasan'a ister Dümbüllüye benzesin, iyi bir gece geçirmişlerdi. Biraz önce salonda, diğer bütün dinleyiciler gibi, onlar da uzun uzun alkışlamamışlar mıydı? Hatta bu alkışlar yer yer oyunu durdurmamış mıydı? Evet, sahnedekiler bazan ifrata kaçmışlardı. Fakat oynadıkları opera, bütün bu ifratları kaldıracak hoş gösterecek bir eserdi, ismi üstünde bir «opera puffa» idi. Anlaşılıyordu ki rejisör. Vedat Gürten, Sevil Berberi'nin nisbeten ciddî ve iddialı bir eda ile oynandığı vakit hiç de hoşa gitmediğini, Rossini'nin musikisinde ve Sterbini'nin livresindeki komik unsur eseri temsil edenler tarafından serbestçe ele alındığında başarının çok daha yüksek olduğunu biliyordu.

Sahnede bir kedi

Zaten Rossini, komik opera için yaratılmış bir bestekârdı. Sevil Berberinin bugün ölmez bir şaheser haline gelmiş olması bunun delilidir. Rossini'nin alaycı mizacı, Beaumarohaisn'in parlak komedisi üzerine Sterbini tarafından yazılmış muvaffakiyetli bir livre ile birleşince, gerektiği gibi icra ve temsil edildiği takdirde seyirciyi kahkahalara garkedecek bir opera meydana getirmişti.

Bununla beraber eserin 20 Şubat 1816 da Roma'da verilen ilk temsili tam bir fiyasko olmuştu. Bir kere, aynı mevzuu daha önce ele almış olan devrin şöhretli bestekârlarından Paisiello'nun dostları, Rossini'nin de bir Sevil Berberi bestelemesini cüretkârlık telâkki ediyorlardı. Sonra temsilde nahoş hadiseler olmuş, sahnede bir kedi dolaşmış, şarkıcılardan birinin bir arya'nın ortasında burnu kanamağa başlamış, başroldeki tenor gitarım akord edememiş ve şarkısını da pek berbat söylemişti. Ama Rossini gamsız bir bestekârdı. Hattâ sopranolardan bir temsilden sonra bestekârı teselli için evine koşmuş, fakat Rossni'yi derin bir uykuda bulmuştu. Sevil Berberi'nin ikinci temsilinden sonra da Rossini'nin evine gidenler oldu. Fakat bu sefer dinleyiciler... teselli için değil, hayranlıklarını ifade etmek için yapıyorlardı bu ziyareti.

Soprano'ya bir fırsat

Sevil Berberi, Devlet Operasında ilk defa olarak bundan beş sene kadar önce oynanmıştı. O zaman eseri sahneye koyan Renate Mordo idi. Bu defa bu işi Vedat Gürten üstüne almış ve değişik bir telâkkiyle operayı sahneye koymuştur. Sevil Berberi'nin tekrar edilmesindeki maksadın, soprano Ferhan Onat'a bu mevsim de sahneye çıkabilme fırsatını sağlama okluğu anlaşılmaktadır. Nitekim, Rosina'yı tegânni eden seprano Onat bu fırsattan faydalanmış ve hem ses, hem de oyun bakımından tatmin etmiştir. Bundan sonraki bütün temsillerinde operayı aynı grup oynayacaktır. Kont Almaviva rolünde Umur Baha Pars, tatlı sesli bir şarkıcı olmakla beraber kendine pek güvenmiyen, gözü daima orkestra şefinde, tekniği de



Oynayanlar

Bir başarılı temsil

oldukça zayıf 'bir tenordu. Bununla beraber temsilin umumi havası içinde rahatsız edercesine aksamadı. Oyunun en muvaffakiyetli elemanları arasında başta Figaro rolünde bariton Fikret Kutnay ve Basilio rolünde basso Hilmi Girginkoç geliyordu. Şimdi diyar diyar dolaşan bir bariton'un, Orhan Güney'in Figaro rolündeki başarısı hafızalardan silinmemiş olmakla beraber Fikret Kutnay da, hele birinci perdedeki meşhur arya'sından sonra, uzun uzun alkışlandı. Dr. Bartolo'da bariton Vedat Gürten ve Berta'da mezzo - soprano Necdet Demir gene, operamızın başlıca kıymet. lerinden olduklarını isbat ettiler.

Adolfo Camozzo idaresindeki orkestra, uvertürdeki derbederliğine rağmen perde açıldıktan sonra temsile iyi bir destek teşkil etti. Koro da formundaydı.

Sevil Berberi herhalde, bu mevsim Devlet Operası sahnesinde en olgun icraya kavuşan operalardan biri oldu.

Caz

Glenn Miller'in hikâyesi

New - York Times gazetesinin film münekkidi tarafından senenin en iyi on filminden biri olarak zikredilen «Glenn Miller Story» son haftalar zarfında «Unutulmaz Melodiler» adıyla İstanbul ve Ankara sinemalarında gösterildi. Amerikan dans musikisi sahasının en parlak şahsiyetlerinden biri olan ve caz musikisiyle de az çok alâkası bulunan Glenn Miller'in hayatı bu filmin mevzuunu teşkil etmiştir. Şimdiye kadar cazı mevzu seçen filmlerde veya bir caz musikişinasına yahut grubuna rol veren filmlerde büyük zevksizliklere, bilgisizliklere ve mantıksızlıklara rastladığımız oldu. Tarihi vakaların ve cazın hususiyetlerinin hiçe sayıldığını gördük. «Glenn Miller Story», bu şöhretli dans orkestrası şefinin hayat hikâyesini oldukça romanse etmiş. Bununla beraber yukarda bahsettiğimiz zırvalardan kendini "korumuş. Gerçek hâdiselere

KAPAKTAKİ SANATKÂR

Ferhan Onat

1951 yılı kışında, Ankara'nın sanat çevrelerinde yeni bir isim dolaşıyordu. Herkes, Rigoletto operasının o sıralarda verilen ilk temsilinde Gilda partisini söyleyen sopranodan bahsetmekteydi: Olağanüstü ses kabiliyetleri olan bir soprano. O gece salonda bulunanlar, batılı münekkitlerin sık sık kullandığı bir tâbirle, «melek gibi» şarkı söyleyen fakat görünüş bakımından meleklerin herhalde çok iyi beslendiğini düşündüren - bir saprano dinlemişlerdi. İsmi Ferhan Onat'tı. Tadı ve hafif bir sesi, geniş bir *ses* sahası vardı; en tiz notalara rahatça yükseliyor, süslü pasajları usta hançere cambazları gibi icra ediyordu. Ferhan Onat, bir gecede büyük bir şöhrete ulaşmış, dillere destan olmuştu.

Fakat bu şöhreti haklı kılmak, devam ettirmek için çok titiz davranması lâzımdı. Tabiat vergisi ses kaabiliyetlerine malik olmak bir ses sanatkârı için -hele bir opera sanatkârı için yeter vasıf değildi. Çok çalışması, çok dinlemesi, tetkik et-, mesi, şöhret sarhoşu olmaması, zekâsını ve aklını kullanarak kendine bir yol çizmesi lâzımdı. Zaten resmî musiki tahsili yarımdı. 16 yaşındayken Devlet Konservatuarının şan kısmına girmek istediği zaman orta tahsilini ikmâl etmemiş olması buna mani olmuş ve viyolonsel sınıfına kabul edilmişti. Bununla beraber yardımcı olarak şan dersleri (önce Frieda Böhm'den ve sonra da Elvira Hidalgo'dan) almayı da ihmal etmiyordu. Fakat Konservatuarı bitirmeğe muvaffak olamadı. Talebe iken, Konservatuar arkadaşlarından biriyle, Doğan Onat ile, arasında bir aşk macerası başladı ve evlenme ile neticelendi Konservatuar nizamnamesi talebenin evlenmesine asla müsaade etmezi Dolayısıyle Ferhan Onat Konservatuarı terke mecbur kaldı. Bir müddet sonra Opera Korosuna girdi. Orada müstesna kaabiliyetleri derhal dikkat çekti. Kendisine Rigoletto'da baş kadın rolü verildi. Eseri sahneye koyan Aydın Gün genç sopranoyu yorucu bir çalışmaya tâbi tuttu. Netice, tam bir muvaffakiyetti. Devlet Tiyatrosu onu görgüsünü arttırmak için İtalya'ya gönderdi. Orada, öğretmeni Elvira Hidalgo'nun vasıtasiyle, Napoli'nin meşhur San Carlo operasında Rigoletto'ya çıktı, muvaffak oldu. Kahire operasından kendisine teklif yapıldı. Fakat o şuralarda Kahire'de vuku bulan büyük ayaklanmalar temsile mani oldu. Fakat San Carlo'da kazandan muvaffakiyet kâfiydi. Memlekete daha da büyük bir isim yapmış olarak döndü. Ankara'da Lucia di Lammermoor'da başrolü teganni etti. Verdiği konserlerde salon tamamen doluyor, onun oynayacağı geceler operada yer bulmak müşkülleşiyordu. Sahnede göründüğünde, daha ağzını açmadan bir alkış tufanı başlıyordu.

Ferhan Onat'a gösterilen bu büyük sevgi ve alâkada, sanatkârın ses vasıflarının olduğu kadar, reklâmın ve topluluk psikolojisinin de rolü büyüktü. Yoksa, sanat çevrelerinde ve münekkitler arasında kayıtlı bir tavır takınanlar yok değildi Bugün dünyada onun gibi koloratura'ların yok denecek kadar az bulunduğunu İleri sürenlere mukabil onu Amelita Galli . Gurci, Lily Pons, Patrice Munsel gibi dünün ve bugünün şöhretli koloraturalarıyla kıyas ederek neticenin Ferhan Onat aleyhine tecelli ettiği kanaatine varanlar eksik değildi. Bu sonunculara göre Ferhan Onat'ın tegannisinde musiki zekâsı, dramatik kudret, müzikal mana gibi vasıflar bulmak güçtü. Teknik hâkimiyeti mükemmel olmaktan uzaktı; sesi tiz notalarda parlaklığını kaybediyor, pes sahada renksizleşiyordu. Bir münekkit ondan «yontulmamış elmas» diye bahsediyor, bir başkası «Allah vergisi sesine biraz da kul yapısı birşeyler katmazsa çok yazık» olacağını söylüyordu.

Bir subret koloratura olarak Ferhan Onat'ın repertuarı gayet dardır. Muvaffakiyetle teganni edebileceği partilerin sayısı azdır. Fa» kat repertuarının mahdut oluşu belki de onun için daha iyidir. Böylece, teganni edebileceği birkaç partide tam bir mükemmeliyete varabilir. Ferhan Onat henüz çok gençtir (25 yaşında); sesinin imkânlarından gerektiği gibi faydalanabilmesi için bol zamanı ve -herhalde- gücü vardır. Tabiat ona böyle bir hançere bağışlamakla üstün kalite bir musiki âleti hediye etmiş olmaktadır. Kendisinden bütün istediğimiz, bu âletten istifade etmesi re iyi musiki yapmasıdır. Buna muktedir olduğunun son delili, Sevil Berberi'ndeki muvaffakiyetidir.



Glenn Miller

***Hatırası** bir hoş sedadır*

az çok riayet göstermiş. Bir dans orkestrasının ne olduğu, nasıl kurulduğu ve nasıl çalıştığı anlatılmış; Glenn Miller'in cazdaki mevkii ve seviyesi belirtilmiş; bir sahnede, Glenn Miller'e, onu temsil eden aktör James Stewart'ın ağzından «Louis Armstrong ve Gene Krupa'nın yanında benim lâfımı olmaz» gibisinden bir söz söyletiyor. Samimî ve doğru bir söz.

Filmin esas vakası, Glenn Miller'in «yeni bir ses» araması ve nihayet, tesadüfen bunu bulmasıdır. Bu yeni ses, saksofon grubunda birinci sesi klarinete vermek suretiyle elde edilen renktir. Mühim bir keşif değil. Fakat bu buluş, diğer dans orkestralarına büyük tesir yapmış dans aranjmanlarında , adeta yeni bir devir açmıştı. Bob Chester, klarinet yerine soprano saksofon kullanmak suretiyle Les Brown, daha sonra Raymond Scott bu bulusu kendi orkestralarına tatbik etmişlerdi. Glenn Miller, muvaffakiyetsizliklerle geçen ömrünün ancak son üç senesinde şöhreti tadabildikten sonra 1944 yılında (askerdeyken de büyük bir orkestra kurmuş ve binbaşı rütbesi almıştı) ingiltere'den Fransa'ya geçerken içinde bulunduğu uçak Manş denizinde kaybolmuştu. Ölümünden sonra, başta Tex Beneke, Ralph Flanagan ve Ray Anthony olmak üzere, birçok dans orkestları onun tarzını devam ettirdiler. Filmde Glenn Miller'in fazla ehemmiyetli olmayan aranjörlük hatta biraz da trombonculuk- cephesi üzerinde duruluyorsa da liderliği gerektiği gibi tebarüz ettirilmiyor. Bundan başka Miller orkestrasının, büyük zenci caz orkestrası geleneğinde, zaman zaman biç de fena olmayan caz musikisi çaldığı olmuştur. Meselâ Slip Hora Jive yahut Johnson Rag gibi plâklarında Jimmie Lunceford veya Count Basie'nin yankılarını bulmak mümkündür. Halbuki filmde daha ziyade orkestrayı popüler yapan parçalar yer almıştır. Kullanılan aranjmanlar aynen Glenn Millerin ve orkestra için musiki yazmış diğer aranjörlerindir. Fakat bunları maalesef Miller orkestrası mensuplarından bazıları da dahil olmakla beraber- Universal stüdyosu orkestrası son derece cansız, swingsiz ve ruhsuz olarak çalmaktadır. Halbuki filmin müziklendirilmesinde pekâlâ Glenn Miller'in plâklarından faydalanmak mümkün olabilirdi. Ellerinde bu plâklardan bulunan okuyucularımız herhalde filmdeki musiki ile kıyası yapmışlar ve aradaki büyük icra farkını görmüşlerdir.

Filmde, Louis Amstrong, klarinetist. Barney Bigard, batör Cozy Cole gibi büyük zenci caz üstadları başta olmak üzere, Gene Krupa (davul), Arvell Shaw (kontrbas), Ben Pollack (davul) ve Babe Rusin (tenor saksofon) gibi şöhretli cazcılar rol almışlardır. En iyi musiki muhakkak ki Harlem'deki «fam session» ı temsil eden sahnededir. Her ne kadar bu sahnede ışık ve renk oyunları alâka dağıtmakta ve Louis Armstrong ile icraya iştirak eden diğer musikişinaslar kendilerinden beklenilen en iyisini çıkartmamakta iseler de..

Mükâfatlar

En iyi dört sanatkâr

Amerika'nın Millî Sanatlar Vakfı İstişare Komitesi, 1954 yılının en ileri gelen dört sanatkârı olarak İspanyol viyolonselisti Pablo Casals'ı, Amerikan şairi Carl Sandlburg'u, Fransız ressamı Georges Rouault'u ve İngiliz heykeltraşı Sir Jacob Epstein'ı seçmiştir. Bu vakıf bir Amerikan müessesesi olmakla beraber İstişare Komitesi'ne yirmi sekiz milletin üyeleri dahildir. Başkan Eisenhower ile Demokrat lider Adlai Stevenson da komite üyeleri arasındadırlar. Müessese, heykeltraş Epstein'a müracaat ederek Eisenhower ile Stevenson'un heykellerini yapıp (yapamayacağını sormuş ve aldığı cevap müsbet olmuştur. Fakat ortaya bir mesele çıkmıştır: Acaba Eisenihower, bir heykeltraşa modellik edecek zamana sahip midir? Mamafih bu mesele de halledilmiş, Beyaz Saray, Cumhurbaşkanının bu iş için gerekli zamanı ayırabileceğini bildirmiştir.

Epstein'dan heykellerini yapması istenen Vakıf üyeleri arasında Amerika'nın ileri gelen şu sanatkârları da vardır: Romancı Ernest Hemingway, mimar Frank Lloyd Wright, şair Robert Frost, tiyatro yazan Thornton Wilder, romancı William Faulkner, Prof. Arnold Toynbee.

Sir Jacob Epstein'ı geçen yılın en ileri gelen dört sanatkârından biri olarak zikreden vakıf müşavirleri, ondan şöyle bahsetmişlerdir;

«Bu asrın bronz üzerine biyografi yazan en iyi sanatkârı. O sadece heykel toprağına hayat vermekle kalmamış, görünen ve görünmeyen dünyaları da fethetmiş, tarihin kapısını açmıştır.»

Şimdilik' vakıf, seçtiği sanatkârlara bir para ödememektedir. Fakat ilerde, 70.000 ile 90.000 dolar arasında bir tahsisat, Nobel Mükâfatının uzanmadığı sahalarda insanlığa hizmet eden dört veya beş şahsa her sene dağıtılacaktır.

Plâklar

Rus plâkları

Bugün Sovyetlerin birinci sınıf icracılara ve orkestralara malik bulundukları malûmdur. Batı dünyacı da bu sanatkârların plâklarına büyük bir rağbet göstermektedir. Fakat Sovyet Rusya'da sese alınan plâkların ses kalitesinin çok defa, Avrupa ve Amerika ölçülerine nisbetle, kıyas, kabul etmeyecek kadar düşük olduğu görülmektedir.

Geçenlerde Amerika'da neşredilen Sovyet ses - kaydı bir plâk, bu bakımdan belli diğerlerinin de rekorunu kırmıştır. Bu, piyanist Emil Gilels tarafından çalman Beethoven'in üçüncü piyano konsertosunun plâğıdır. «High Fidelity» mecmuasının münekkitlerinden biri bu plâk hakkında ezcümle şöyle demektedir:

«Sovyetlerin bombaları da plâkları gibiyse içimiz rahat etsin. Piyanoların marimba sesi verdiği bu Rus plâklarından bıktık usandık artık. Hele bu son çıkan plâk, çöplüğe atılacak kadar kötüdür.»

Dört sesli hüzzam

Spiker haber verdi:

— Şimdi, radyomuzda ilk defa, dört ses üzerinden bir hüzzam şarkı yayınlanacak: Tenor, Soprano, Alto, Bas...

Ve bir saniye sonra dört sesli Hüzzam başladı... Başladıktan bir kaç dakika sonra da, Türk musikisinden anlayan arkadaş:

— Hüzzam olmasına Hüzzam dedi, fakat: Kim etti sana bu kârı teklif!..

Batı müziği üstadı dost homurdandı:

— Hüzzamın, kilise orguna uygun makam haline sokulup soysuzlaştıracağı aklımdan geçmemişti!..

Ve radyoda, beş dakika, hırıltı, homurtu, vızıltı, sızıltı, inilti halinde garip, acaip acaip sesler duyduk; Hüzzam bitince de kahkahayla güldük...

Güleriz ağlanacak hâlimize... Bu huyumuzdan bir türlü geçemiyoruz. Nasıl geçebiliriz ki, huy canın altındadır...

S.İ.S.

SANAT



On ikinci gece

Cüneyti tanıdınız mı?

Tiyatro

Onikinci gece

Jül Sezar, Venedik Taciri ve Macbeth'den sonra 1932 senesinde İstanbul Şehir Tiyatrosu, seyircilerine onbeş günde bir forma olmak üzere Shakespeare'in «Onikinci Gece» isimli komedisini dağıtıyordu.

Eserlerini tercüme ettirip parasız dağıtmak ve bilhassa her yıl perdelerini onun bir eseriyle açmayı usul edinmek gibi müsbet hareketlerle İstanbul Şehir Tiyatrosu, memleketimizde gerçek bir Shakespeare öncülüğü yapmıştır;

Bu ve buna benzer gayretlerdir ki Shakespeare'e memleketimizde, lâyık olduğu alâkayı temin etmiştir. Hattâ, denilebilirin: Othello'yu «Arabın intikamı?, Hamlet'i. «çılgın prens» veya Romeo - Juliette'i «Ölmeyen aşk» gibi uydurma isimlerle Anadolu'da temsil eden tuluat kumpanyalarının da bu hususta büyük (hizmetleri olmuştur.

Ankara'da, Devlet Konservatuvarı tatbikat sahnesi devamlı temsiller verecek bir binaya Küçük Tiyatroya kavuştuğu zaman ilk ele alman Shakespeare eseri «Onikinci Gece» idi. Rejisör Renato Mordo'nun büyük bir anlayışla sahneye koyduğu eser, burada büyük bir rağbet gördü. Aynı eser, aynı senenin yazında turneye çıkarıldı ve İzmirde Açık bava tiyatrosunda tekrarlandı.

Shakespeare'in olgunluk devresinde yazdığı bu komedi, hemen her bakımdan bir «Shakespeare olgunluğu» taşır. Tarihten önce, Plautus'tanberi çeşitli kalemlerin işledikleri, hele Shakespeare'in birkaç eserinde ayrı ayrı bakımlardan ele aldığı deniz kazası, boğuldukları zannedilen ikizler, kardeşlerden birinin, öteki zannedilmesi veya kız olanın erkek kıyafetine bürünmesi ve neticede bu tuniklerden (hoş karşılaşmalar meydana getirilmesi bu eserde, diğerlerinden daha başardı kullanılmıştır. Mevzu gaye olarak alınmıyor, fakat bir karnaval gürültüsü arasında hem gülüyor, hem de hikâyenin cereyanım takip edebiliyoruz.

Eser hakikaten bir eğlence havası taşımaktadır, bu bakımdan komedinin ismini, eserin havasına bağlıyan eleştirmeciler vardır. Onlara göre, Shakespeare bu komediyi, noelden oniki gün sonra gelen bir yortuda oynanması için yazmıştır.

Gerçekten de, komedinin mevzuu ile Onikinci Gece terimi arasında başka bir yakınlık bulmak hemen hemen imkânsızdır. Bundan başka, oyunun bir yerinde şahıslardan biri, «güzel bir gece eğlencesi olur» mealinde bir söz sarfediyor.

Shakespeare, bu eseri bir yortu eğlencesi olarak yazmış ama, sadece kahkaha için değil, esere his katmış, felsefe katmış, araya ciddi ve romantik aşıklar da ilâve etmiş ve Onikinci Gece komedisi böylece dört başı mamur olmuş.

Rejisör Renato Mordo, klâsiklerin beş perdeye ayrıldığı bu esere, hürriyet vermiş. Perde ve tabloları kaldırmış ve bu suretle hem Shakespeare'e yaklaştırmış, hem de gerçekten eğlendiricilik vasıflarını tebarüz ettirmiş. Bir meydanda temsil edilmek üzere yazılmış olan komediyi, kapalı tiyatro binalarının, ayırıcı ve uzaklaştırıcı engellerinden kurtarmış, dekora, kostüme bile, insanlar gibi bir canlılık katmış.

Devlet Konservatuvarı Tatbikat Sahnesi tarafından başarı ile temsil edilen bu eseri, şimdi Devlet Tiyatrosu unvanı ile aynı teşekkül temsil ediyor. Fakat ilk başarıdan çok şey kaybetmiş olarak...

İlân edildiğine göre, eseri sahneye Cüneyt Gökçer koymuş, fakat Renato Mordo'nun mizansenini tatbik etmiştir. Hakikat şudur ki: Eser, Renato Mordo'dan ne kadarı hatırlanabilmişse, o kadarı tatbik edilmek, hem de ağır aksak suretiyle ve tatbikat sahnesi temsillerine kıyasla bir kaç gömlek daha aşağıda temsil olunmuştur. Her şeyden evvel, mevsim ortasında, önceden hiçbir emare yokken, bu tekrarın hangi sebepten ileri geldiği insanı düşündürüyor. Gılgamış'ın tutmadığı ve yeni bir eserin de hazırlanamadığı muhakkak.

Eğer ilk temsili düşünülmezse, insan o temsili görmemişse Onikinci Gece Devlet Tiyatrosunda iyi temsil ediliyor, denilebilir. Bilhassa dekor ve mizansendeki ahenkli ve sürekli değişiklikler Shakespeare'i memnun edecek kadar iyi düşünülmüş. Fakat düşünüldüğü kadar parlak şekilde tatbik edilememiş. Su gibi akması icabeden hareketler, adetâ bir kuyudan zorla çekiliyormuş gibi, güç halle beliriyor.

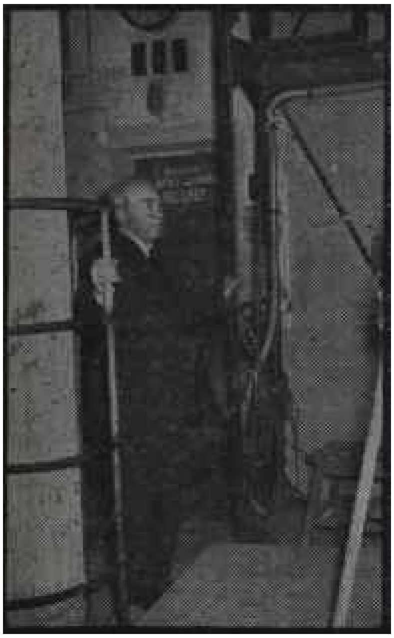
Gerçi bir Malvolio, altı senelik bir ileri harekede karşımıza çıkıyor. Olivia. Viola ve Maria da aynı şekilde ilk temsillerinde olduğundan çok başarılı. Ama bir tiyatro eseri falan veya filân rolle ölçülmez, bütün olarak düşünülür. Sir Toby rolünde Salih. Canar, bazı sahnelerde sudan çıkmış balık misali, şaşkın bir halde, kalakalıyor. Ne Sir Andrew ve hele ne de Fabian, Toby ayarında bir oyun tutturabiliyorlar, bu sebeple ve biraz da rolünü unutmuş olması yüzünden Salih Canar, Tatbikat Sahnesi devrindeki başarıyı elde edemiyor.

Bütün bunları, aynı teşekkülden, bir kaç rol değişikliği ile altı sene önce gördüğümüzle mukayese ederek söylüyoruz.

Bunun dışında, Onikinci Gecenin, güzel bir fen müziği ile süslenmiş olduğunu; tercümesinde, benimsenmemiş bazı yapmacık kelimelerin kulağa hoş gelmediğini, ve bilhassa eserin sonunda, sinema tekniği tatbik ederek, ekrana gölgeler düşürmek sureti ile, onikinci gece eğlencelerinin zevkinin soğuk bir duşla tatsızlaştırıldığını yazabiliriz ve bu bizim kanaatimiz olur.

Tiyatro ideali ve icraat

B aşka şubeleri bilmiyorum, fakat tiyatroda çok geriye gidiyoruz.. Ağlanacak derecede geriye gidiyoruz Bunun âmillerini araştırmaktansa, meseleye şöylece kuşbakışı bakmak daha iyi. Bunun için de burada, yirmibeş senelik muhtelif tiyatro devrelerini gözönüne koymak lâzım. Maksadım ne kendimizi zemmetmek, ne de başkalarını



Muhsin Ertuğrul

Kulisteki adam

methetmektir, yalnız gittiğimiz yolu göstermektir.

Eskiden bir Mınakyon tiyatrosu, bir Abdi efendi, Hasan efendi, Şevki efendi kumpanyaları vardı, Allah cümlesine rahmet eylesin, bunların hepsi de işlerdi, rağbet görürlerdi. Diğer kumpanyalarda çalgı vardı, kantolar vardı, uzun bir de dram oynarlardı, elhasıl can sıkmayacak ne kadar değişiklikler varsa hepsi mevcuttu... Lâkin bütün bunlara rağmen 'halk, «romantik» piyesleri temsil eden Mınakyan kumpanyasına fazla akın ederdi. İstibdat devrinin en yüksek talebesi olan tıbbiyeliler ve mülkiyeliler bu tiyatronun belli başlı müdavimleriydi... Pek iyi hatırlarım, (bilhassa ramazan geceleri «Osmanlı Dram Kumpanyası'nın temsiller verdiği salaş Ferah tiyatrosu hıncahınç dolar, taşar ve seyirciler en derin bir zevk içinde o ağır piyesleri gık demeden dinlerlerdi.

Bize bir tiyatro lâzım, masrafı millet tarafından verilen ve kapısı bedava açık duran bir tiyatro, bir sanat tiyatrosu. Sanatkârlarını tiyatro gişesinden temin edeceği hasılata muhtaç bırakmıyan, devlet teşkilâtına bağlı mükemmel bir tiyatro lâzım. Bir piyesi temsil edeceği zaman hasılat getirip getirmiyeceğini, rağbet görüp görmiyeceğini düşünmeyen, eserin kıymetini yalnız sanatın mehenk taşına vuran bir tiyatro. .

Hasılatını masrafı ile karşılık getirmeye uğraşan bir muvazeneci zihniyetile değil de, başıboş bir sanatkârın kafasiyle serbest idare edilen bir tiyatro...

Bütün bu işlerin bir tek hal yolu vardır: Maarif nasıl mektepleri saçağının altına aldıysa, vatandaşları zorla ve bedava okutuyorsa; tiyatroyu da irfan müesseseleri arasına almalı ve halka zorla tiyatro göstermelidir. İşte asıl o zaman hakikî tiyatroyu ciddi çehresi ile karşımızda görürüz. O güne kadar bizim şimdilik yaptığımız ve yapacağımı? şey, tiyatroyu öldürmektir. Bu gün, bütün hayatımızı uğruna feda ettiğimiz ideal tiyatroyu öldürmekle meşgulüz, başka bir şey değil...

Muhsin Ertuğrul, Küçük Sahne'de yeni temsil edilecek olan bir eserin son provasını görmek üzere İstanbul'da bulunuyordu. Bilindiği üzere, Ankara'da Devlet Tiyatrosunun Umum Müdürlük unvanına sahiptir ve İstanbuldaki Küçük Sahne temsillerinin ilânlarında ise ismi «eseri sahneye koyan» ibaresinin hizasına yazılır.

Muhsin Ertuğrul, son prova münasebetiyle geldiği, İstanbul'daki evinin kütüphanesinde, raftan gelişigüzel bir cilt çekti ve gelişi güzel açtı. Ev sıcaktı, oturduğu koltuk rahattı, elindeki kitap, ihalen «Türk tiyatrosu» adı ve iddiası ile çıkmakta olan «Darülbedayi» mecmuasının 1 Teşrinisani 1932 tarih ve 33 sayılı formasının sayfalarını gösteriyordu. Yukarıdaki satırlar, bir film şeridi gibi gözlerinden geçti, gitti. Muhsin Ertuğrul, daha başka sayfalara, daha başka yazılarına da aynı kayıtsızlık içinde baka baka uykuya daldı.

Uykusunda bir el kendisine küçük boyda bir broşür uzatıyordu: 1949 tarihini taşıyan bu broşürde gene Muhsin Ertuğrul'un yazdığı şu satırlar vardı:

«Hükümet Ankara'nın göbeğinde, her yabancıyı imrendirecek bir tiyatro abidesi kurdu. Elbetteki bu güzel tiyatronun içinden bütün memlekete yayılacak olan kültür ve sanat ateşini körükleyecek olan genç sanatçılarımıza lâzımgelen devlet yardımı yapılacak ve bu yardımdan hiçbir Türk vatandaşı yüksünmiyecektir.»

«Ben tam kırk sene, bir gün bile kaybetmediğim bu idealin tahakkuku ümidi ile, hiç imanım sarsılmadan yaşadım. Şimdi ise inancım her zamandan daha kuvvetli.»

Darülbedayi mecmuasındaki yazıyı yazdığı zaman Muhsin Ertuğrul, Darülbedayinin mutlak hakimi idi ve memlekette, resmî himaye gören biricik müessese o idi.

O tarihte, hasretini çektiği ideale, 1949 tarihli Devlet Tiyatrosu broşürüne yukarıdaki satırları yazdığı sırada kavuşmuş bulunuyordu. O tarihte Muhsin Ertuğrul Devlet tiyatrosunun Umum Müdürü idi. Ve memlekette tiyatro işi Maarif Vekâletince ele alınmış, tahsisatı Hükümet tarafından verilen bir Devlet tiyatrosu kurulmuş ve müessesenin en selâhiyetli makamına da bizzat kendisi oturtulmuştu.

O gün; Muhsin Ertuğrul'un Devlet Tiyatrosunun tam „ selâhiyetli Umum Müdürlüğü ile İstanbul'daki Küçük Sahne'nin mutlak hâkimi olduğu ve son provayı seyretmek üzere İstanbul'da bulunduğu sırada, masasının üzerinde bir Ankara gazetesi duruyordu. Birinci sayfasında Muhsin Ertuğrul'un. bir resmi vardı ve altında şu satırlar yazılı idi: «Ertuğrul Muhsinin yeni icraatı: Devlet Tiyatrosunun başına geldiği günden-beri yaptığı müsbet icraatı ile sanat severlerin ve halkın sonsuz takdirlerim kazanan Ertuğrul Muhsin bu kere de tiyatro biletlerinin telefonla temin edilmesi gibi bir anlayış daha göstermiştir.»

İşte 1932 yılında İstanbul Şehir Tiyatrosunun rejisörü iken hasretini çektiği ideal tiyatro, işte 1949 senesinde idealinin başına geçen Muhsin Ertuğrul ve işte 2 Ocak 1955 tarihli gazetenin bildirdiği icraat.

Yoksa ideal tiyatronun manâsını biz mi anlıyamıyoruz?

Resim

Haritacıların II. resim sergisi

Harita Umum Müdürlüğünde vazifeli ressam subaylarımız 6 Ocak 1955 günü Ankara Dil- Tarih ve Coğrafya Fakültesinde II. inci sergilerini açıyorlar.

Daha evvel değişik adlarla bir çok sergilere katılmış olan haritacı ressam subaylar iki seneden beri diğer topluluklarla alâkalarım keserek kendi aralarında çalışmayı tercih etmişlerdi. Bu hareket onlara bu günün resim anlayışında birbirlerini kontrol etmek imkânını vermiştir.

Haritacıların bir güzel hususiyeti de memleketin her yanını dolaşmaları ve oralardan değişik mevzularda yaptıkları resimlerle sergi açmalarıdır..

Bu bakımdan ölçüleri nisbetinde Türk resim sanatına olduğu kadar Türk folkloruna da hizmet ettiklerine inandığımız haritacılar resim sergisi 15 gün açık kalacaktır.

SPOR

Futbol

Bir fikrin iflâsı

Çok değil, yedi ay evvelini hatırlamak kâfi. Orhan Şeref Apak'ın başkanı bulunduğu futbol federasyonunun bir buçuk senelik icraatları meydandadır. Yugoslavya ile İstanbul'da 2-2 lik kıymetli bir beraberlik, İspanya'ya 1-0 lık müstesna bir galibiyet, Bern ve Zü rich'de üsüste iki İsviçre galibiyeti ve nihayet İspanya'yı dünya kupası maçlarından tasfiye eden Roma'daki 2-2 lik baraj maçı. Bunlara Belçika ve Almanya'da yapılan dünya gençler şampiyonasında iki yıl üstüste elde edilen dünya üçüncülüğü ve dördüncülüğünü ilâve edecek olursak, Apak federasyonunun çalışmasındaki müsbet netice ortaya çıkmış olur.

Hiç şüphesiz bütün bu neticelerde tesadüflerin de rolü vardır. Fakat kabul etmek lâzımdır ki, federasyon, Türk futbolünde iyiye doğru gidişin bir rotasını çizmişti. Tam bu sırada Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü ile hasıl olan ihtilâf patlak verdi. Dünya kupası arifesinde arzu edilmeyen bu ihtilâf maalesef yatıştırılamadı. Bunu bir prensip meselesi addeden Orhan Şeref federasyonu toptan istifa etti. Dünya kupası arifesinde meydana gelen bu ihtilâfin karşılıklı iyi niyetlerle yatıştırılması en iyi yolken, bu hasıl olamayınca, futbolümüzün geleceği üzerine de bir karanlık çöktü.

Ne olacak demeye vakit yoktu, ilgililer federasyonun başına Galatasaray'ın eski başkanı Ulvi Yenal'ı getirdiler. Halbuki Ulvi Yenal'de muvaffak olamadığı için daha evvel bu vazifeyi Orhan Şeref Apak'a devretmişti. Böylece nöbet değişir gibi futbol işlerimizi yine Ulvi Yenal ele almış oldu. Fakat dünya kupası ve onu takibeden maçlarda elde edilen neticeler, yeni federasyonun icraatı hakkında tam bir fikir vermeye kâfi geldi. Bu itibarla futbolümüzün yeniden bir düzene konulması, başarısızlığı hâdiselerle sabit olan Ulvi Yenal'in çekilmesi umumî bir kanaat faalini aldı. Fakat bunu Ulvi Yenal asla kabul etmiyordu. Teşkilâtta her nedense federasyonun verilen işi başaramadığını bildiği halde onu istifaya zorluyamıyordu.

Bu arada iki federasyon arasındaki zamanda ve dünya kupası maçlarım müteakip, Onhan Şeref Apak, iktidar gazetesi başta olmak üzere muhtelif gazetelere yazılar, makaleler yazdı ve beyanatlar verdi. Ulvi Yenal federasyonun aksak çalışmalarına, kifayetsizliğine temas ederek, düşülen hataları açıkladı. Ulvi Yenal mukabil beyanatları ile bunlara cevap vermeye çalıştı. Böylece eski Apak Federasyonu ile yeni Yenal federasyonu arasında bir fikir ve sistem ayrılığı olduğu artık ortaya çıkmış bulunuyordu.

Bütün bunlara rağmen Ulvi Yenal federasyonu bugün hâlâ ayaktadır ve Orhan Şeref Apak'ı bir taktikle mağlup etmiş bulunmaktadır. Bundan bir müddet evvel Orhan Şeref Apak'ın Yenal federasyonunda ikinci başkan olarak vazife alacağını işittiğimiz zaman doğrusu inanmamıştık. Yenal tarafından yapılan bu teklifin önce reddedildiği, fakat aradan bir müddet geçince bazı şartlarının kabul edilmesi halinde Apak'ın teklifi kabul ettiği bildirildi. Öyleyse Yenal'in taktiği muvaffak olmuştu. Kendisi ile görüş ayrılığına sahip olan Apak'ı heyetine hemde mahiyetine almakla onu harcama yolunda ilk adımı atmıştı. Yenal, bir türlü bırakamadığı futbol federasyonuna Apak'ı almakla onun muvaffakiyetlerini paylaşıp kendisine maledebilecek, fakat aksi neticelerde ise sorumluluğu onun omuzlarına yükleyecekti. Orhan Şeref Apak bunu kabul etmekle büyük hataya düşmekte idi. Bu sefer kaybedeceği şeyleri, artık geri alması imkansızlaşacaktı.



Orhan Şeref Apak

Sporcu Nihad Erim

Apak, niçin bu teklifi kabul etmiştir? Görüş ayrılıkları aşikâr olan bir kimse ile teşriki mesai etmeyi nasıl kabul edebilmiştir, öyleyse Apak evvelce istifasında ileri sürdüğü gibi prensip sahibi değildir. Prensiplerine sadık kalan bir insan, bunu asla kabul edemezdi. Biz Orhan Şerefin senede birkaç milli maçın turistik seyahatlerinin cazibesine kapılacağı hususunu da kabul edemiyoruz. Prensip sahibi insanların fikirlerinden zerre kadar inhiraf etmeyen kimseler olmaları gerekir. Prensipler feda etmek, samimiyet maskesinin altında başka düşüncelerin saklı olduğuna delâlettir. Ya prensiplere sadık kalınır, ihtilâfa sebep olan hususlar tahakkuk eder. Veya durum aynı kaldığına göre bu prensipleri müdafaaya devam edilir. Sizin anlayacağınız ya hep, ya hiç.

Biz Orhan Şeref Apak'dan bunu beklerdik..

Orhan Şeref Apak'ın, Yenal federasyonunda vazife almasını hemen hemen hiç kimse tasvip etmemektedir. Başta federasyonda beraber çalıştığı çok sevdiği arkadaşlarından Nafiz Ergeneli. «Yenal federasyonunda vazife almayı biran bile düşünemiyorum» diyecek kadar kat'i konuşmuştur. Bu da, Orhan Şerefin son durumunun en yakın arkadaşları tarafından bile tasvip edilmediğini göstermektedir. Futbolle uzaktan veya yakından ilgili kimselerle zaman zaman yaptığımız temaslarda da aynı netice hasıl olmaktadır. Prensiplerde teşkilât ile anlaşamayan ve çekilmek zorunda bırakılan bir kimsenin, teşkilâttaki aynı şahıslar yerlerinde iken yeniden vazife deruhte etmesinin sadece manasızlığı üzerinde durulmaktadır.

Temenni, Orhan Şeref Apak'ın, bu kararının kuvveden fiile çıkmaması etrafında toplanmaktadır. Orhan Şeref Apak'ın atacağı adımı ölçecek kadar bir ileri görüşe sahip kimse olmasını arzu ediyoruz, voksa çok yazık olur..

Saray Bosna'nın maçları

Saray Bosna deyince insan birdenbire irkiliyor. İstanbul'da parlak bir oyundan sonra 2-2 beraberliği temin eden milli takımımız, bu maçın revanşını Yugoslavya'nın müslümanlarla meskûn Saray Bosna şehrinde oynamıştı.

Neden Belgrat veya Üsküp intihap edilmemişti de Saray Bosna tercih edilmişti? Bunun münakaşasını burada yapmayı fazla görüyoruz. Bir söz vardır; «Arif olan anlar» diye, bizde bunu okuyucularımızın düşüncelerine terkediyoruz;

İşte, dünya kupası maçlarını hemen takip eden günlerde Yugoslavların kudretli onbirinin karşısına, derme çatma, daha açık tabiriyle devşirme bir kadro ve noksan bir hazırlıkla bu şehirde çıktık. Umumî kanaat açık farklı bir mağlûbiyet korkusuna sahipken, idareciler kendilerinden emin peşin konuşmalarını bermutad tekrarlayıp duruyorlardı. Ve netice yine umumî efkâra hak verir şekilde tecelli etmişti. Yugoslav onbiri karşısında, Saray Bosna stadında sahadan silinen takımımız 5-1 mağlûp olmuştu.

Bu şehrin Yugoslav dilinde aynı ismini taşıyan takımı (Sarajova) halen İstanbul'da bulunmaktadır. Ve ilk maçım da geçen Pazar. Fenerbahçe ile oynayıp 2-1 kazanmıştır. Bu maçda Yugoslavların kendine has şarjlı oyununa ayak uyduramayan Fenerbahçe'liler, bir farklı mağlûbiyetten sonra lüzumsuz yere hırçınlaşmalar ve Naci, Lefter, Nedim gibi milli formanın sahibi kıymetler, top yerine rakipleriyle oynamayı, kasdi hareketlerde bulunmayı tercih etmişlerdir. Bu ise Fenerbahçe'yi sevenleri ve içlerinde yedi de müslüman futbolcu bulunan misafir takımı müteessir etmiştir.

Sarajova takımı bu hafta da Galatasaray ve Beşiktaş ile karşılaşacaktın Yazıldığı gibiyse Yugoslav takımını, dik-

katli oynayacak ve 'gününde olacak Galatasaray ve Beşiktaş onbirlerinin mağlûbetmesini sürpriz karşılamamak icabetler.

Galatasaray'ı bu mevsim görmedik amma, *genç* müdafaasının dikkatli oyununa, hücum hattının golcü ve neticeli vasfı eklenince takım kolay maç kazanır duruma yükselmektedir. Turgay gibi kıymetli bir kalecinin sevki-idare ettiği bir müdafaa ile, Ali gibi yurtiçi ve aynı zamanda pasör bir santrforun sürüklediği hücum hattına sahip Galatasaray'a, Yugoslav takımı karşısında şans vermek icabeder. Eğer bu yıl şampiyon olmak arzusunda olan Galatasaray, esas kadrosunu yıpratmamak için Macar takımı Voroş Lobogo'ya olduğu gibi genç kadrosunu denemeye kalkarsa, o zaman vaziyet değişir tabii..

Beşiktaş'a gelince, bu hafta şehrimizde seyrettiğimiz Beşiktaş'ın müdafaasına pek güvenilmeyeceği kanaatındayız. İki bek ve sağhaf Eşref aksamaktadırlar. Müdafaada kaleci Bülent ile solhaf Nusret ve ilk defa Ankara'da denenen ortahaf Özcan nazım rolü oynamakta ve muvaffak olmaktadırlar.

Hücum hattı ise halen memleketimizin en acar elemanlarına sahip bulunmaktadır. Nazmi, Ercan, Coşkun genç triosuna, Metin'de ilâve edilince adeta durdurulmaz bir 'hücum hattı meydana gelmektedir. Bu hatta nefessiz olduğu anlaşılan Recep ve topla çok oynayan Bülent ayak uyduramamaktadırlar. Bu durumu ile Beşiktaş'ın da Sarajova karşısında iyi bir netice alması normaldir.

Bir yılın hesabı

365 takvim yaprağım yırtıp atarak tamamladığımız 1954 yılıma spor faaliyetlerinin bir muhasebesini yapmak icabetse, basketbol ve güreş hariç diğer branşlarda üzüntü verici hâdiseleri hatırlamamak mümkün değildir.

Futboldan işe başlayacak olsak, hepimiz büyük bir yeise düşeriz. 195-4 yılının başlarında İspanya'yı dünya kupasından elemine ederek ümitle başlanılan hamle, yanda kalınca bu yum sorunu üzüntü ile kapamak mecburiyetinde kaldık.

Dünya kupası maçlarında, derme çatma bir takanla ve yarım yamalak -dostlar alış verişde görsün- düşünüşü ile gittiğimiz İsviçre'den, elimiz boş olarak ve hüsranla döndük. Buna elimiz boş demek de doğru olmayacak, çünkü Almanya maçlarında biri dört, diğeri yedi olmak üzere kalemize giren onbir golü hesaba katarsak hiç de elimizin boş olmadığı anlaşılır.

Bunu beş gollü Saray Bosna mağlûbiyeti takibedince 1954 yılının ikinci altı ayın içinde oynadığımız üç milli maçta yediğimiz gol adedi onaltıya yükseliverdi. Bu üç maçta hücum hattımızın attığı gol ise sadece dörttür. Dünya kupasında 7-6 kazanılan Kore maçının açık farklı galibiyeti dahi arayı kapatmaya kâfi gelmemiş attığımız gollerin onbire çıkmasına karşlık arada yine de beş gollük bir açık kalmıştır.

Futbolda acı ile kapattığımız 1954 yılının, atletizmde de bizi güldüren bir yıl olmadığını kabul etmek icabeder. Mısır'ı Ankara'da çok az farkla kazanan takımımız, üçlü balkan yarışmalarında düşük derecelerle Yunanlılardan da geride kalarak sonuncu oldular.

Almanya'da yapılan turnede üçüncü sınıf Alman atletleriyle yapılan yarışların bir kısmını kazanmaya muvaifak olduk, fakat bunlarda elde edilen derecelerin çok düşük oluşunu da kaydetmek icabeder. Nihayet İsviçre'de yapılan ve kalabalık bir grupla iştirak edilen Avrupa şampiyonasında tek derece şöyle dursun, tek seçmeyi kazanamayışımız? kudretimizi ortaya koymuştur. Devleı yarışı adı verilen bu şampiyonadan sonra yurdda yapılan mevsimin son yarışması olan (Türkiye şampiyonasının) neticeleri ve perişanlığı ise yürekler acısıdır. Şimdiye kadar bu kadar az atletle hiçbir Türkiye şampiyonası yapılmamıştır. Üç atletin katıldığı muhtelif yarışlarda bir tek Türkiye rekorunun yenilenmemiş olması, mücadele ruhunun nekadar azaldığını ve derecelerin nekadar düştüğünü göstermesi bakımından enteresan, fakat acı bir hakikattir.

1954 yılını başarı ile tamamlayan spor kollarından birisi güreştir. 1953 Helsinki olimpiyatlarında sarsılan güreş prestijimiz, Mayıs ayı içinde Tokyo'da vapılan dünya serbest güreş şampiyonası ile tekrar eski seviyeye çıkarılmıştır. Rus takımının bütün tertiplerine rağmen, genç takımımız neticede kudretini cihana tanıtmaya muvaffak olmuş ve çetin bir mücadele sonunda tekrar dünya şampiyonluğuna ulaşmıştır. Böylece dört yıl evvel Ruslara kaptırılan şampiyonluk şildi, Tokyo'dan tekrar memleketimize getirilmiştir.

Güreşçilerimiz aynı hızla şimdide yeni yılın Nisan ayında Almanya'da yapılacak dünya greko - romen şampiyonasına ümitle hazırlanıyorlar.

Diğer spor kollarında ise kayda değer bir husus hemen hemen yok gibidir. Bu arada Murat Güler'in manşı geçişi Avrupa çapında kaydettiğimiz tek hâdise olmuştur.

Tenis

Davis kupası

Davis kupasının final maçları 1954 yılının son haftalarında Avusturalya başşehri Sydney'de oynandı. Finale kalan takımlar Birleşik Amerika ile Avusturalya idi.

Sydney'in meşhur White City stadının tenis sahasında 15 bini bulan tenis meraklısı tarafından heyecanla takibedilen Davis kupasının bu son oyunlarında ilk önce Amerikalı Tony Trabert ile Avusturalya'lı Levis Hoad karşlaşmışlardır. İki saate yakın devam eden bu maçı Amerikalı 6/4, 2/6, 12/10,6/3 kazanmıştır.

İkinci karşılaşmayı Amerika'nın iki numaralı teniscisi Vic Seixas ile Avusturalya'nın iki numaralı adamı Rosevall yapmışlardır. Çekişmeli cereyan eden bu maçı da Amerikalı tenisci 8/6, 6/8, 6/4 ve 6/3 olmak üzere 3-1 kazanmıştır. Bu suretle ilk gün karşılaşmalarında iki galibiyetle ileri fırlayan Amerikalılar çift erkek karşılaşmasını da kazandıktan sonra tekler arasındaki son karşılaşmaları kaybetmelerine rağmen neticede Sydney'den 3-2 galip ayrılarak Davis kupasını Amerika'ya götürmüşlerdir.

C.S.



Avustralyalı tenisçiler antremanda

Tabii maçı kaybettiler


Ömür boyunca aylık gelir
ÖMÜR BOYUNCA AYLIK GELİR
ÖMÜR BOYUNCA AYLIK GELİR
ömür boyunca aylık gelir
TÜRKİYE VAKIFLAR BANKASI
ömür boyunca aylık gelir
Ömür boyunca aylık gelir